داباسین سپېدې

لیکوال

سلیمان لایق

دافغانستان د علومو اکاډمي
د پښتو څېړنو بین المللي مرکز
۱۳۶۲ کال

یادونه : که څېړونکې د لایق د دغو څېړو شویو آثارو او د هغوی د پښتوانی ځانګړی چاپ تر منځه څه توپیر ومومي ـ علت یې د لیکوال نوی کتنه او سمون دی .

څېړوونکی

مهتمم: نعمت الله اندړ

د چاپ شمیر : ۵۰۰۰

د چاپ ځای: دولتی مطبعه

یوه لنډه یادونه

د پښتو څېړنو بین المللی مرکز د ستر انقلابي شاعر او لیکوال د دغې مجموعې په خپرولو سره د پښتو د ادب نړۍ ته یو نوی انقلابي سوغات وړاندې کوي.

تر او سه مشهوره وه چې سلیمان لایق د شعر د ډگر اتل دی. رښتیا هم ده چې د چونغر، یادونه او درمندونه، کېږدۍ؛ بادبان او نورو نه هېرېدونکو انقلابي منظومو آثارو په ایجاد سره سلبمان لایق زموږ په انقلابي ټولنه کې د شعر د آسمان ځلانده لمر، د اجتماعي ریالېزم مؤسس او د دغه تاوده سنگر لومړی سرتېری دی. خو خبره یوازې د شعر په چاپیریال کې نه ده، دغې سپېڅلې ادبي مبارزې د ده د خواږه نثر په ډېرو ښکلو لړیو کې هم خپل قوت ښکاره کړی چې دلته یې د ادب مینانو ته وړاندې کوو.

د شلمې پېړۍ د سترو انقلابي غورځنگونو او اوږتونو سمندر ستر موجونه له ځانه سره راوړل چې د ادب نړۍ ته یې هم سرکشې څپې ورسېدې. د دغو سرکشو څپو په غېږ کې د ادب یو انقلابي میتود، یعني د اجتماعي ریالېزم میتود هم منځ ته راغی چې د طبقاتي نړۍ د انتقادي ریالېزم د میتود ځای یې ونیو.

زموږ په فیودالي ټولنه کې د ظاهرشاهي او داودشاهي سانسورچیانو دغو سرکشو څپو ته د شگو بندونه واچول. دا بندونه تر دې اندازې وو چې د سلیمان لایق په نامه ښخي جائزو موضوعاتو هم د خپرېدلو اجازه نه لرله او ډېرې خپرونې به کله د سپنتا او کله د زرغون شرنوال، خاټول او په نورو نومونو خپرېدلې.

د ثور انقلاب دغه د شگو بندونه مات کړل او دا دی د لایق د منثور ادب او لنډو داستانونو وړه مجموعه گرانو هېوادوالو ته وړاندې کوو.

دا مجموعه هم د اجتماعي ریالېزم د میتود یو په زړه پورې اثر دی چې د هر داستان په مرکز کې یې د ټولنې د استثمارگرو له نظره لوېدلی، ظاهرا وړوکی، خو په حقیقف کې ستر او

جوړوونکې انسان ځای لري. مرور شپون، د کارخانې جشن، خړ کی ماشين؛ نوی ګردان او داسې نورېپ ښی بيلګې دی.

لايق يوازې انقلابي شاعر نه، بلکی د انقلابي نثر ليکوال هم دی. که د ده هر انقلابي شعر د هر انقلابي زلمي ليکوال لپاره د انقلابي درس حيثيت لری ، همدغه شان دده هر انقلابي نثر د انقلاب مين لپاره مکتب دی .

تل دی وی دغه مدرسې او دغه مکتبونه

دوست شينواری

کسات

ستا او ښکې اوس بې وخته باران ته ورته دي. زه بیا ستاسې کبرېدیو ته نه درځم؛
زما لمن خوشې کړه، په ما پسې نوره مه گرزه، زارې مه راته کوه او مه راته ژاړه!
بیا به ستاسې د کلي نوم وانخلم او په دې لارو به بیا درنشم؛
شپې او ورځې به یو کړم. په بېړه به له غرو رغو ځخه واوړم. او هیڅکله به بیا بېرته راونه گورم؛

داسې منډې به ووهم لکه عمر چې یې وهي او داسې ژر به له ستر گو ووزم لکه ځواني چې وزي؛ داسې ځای ته به لاړشم چې ستا سې کبرېدۍ هلته نه وي دربدلې.

داسې لارې به پرېکړم چې ستاسې او ښان نشي پې تلای او په داسې غرو کې به ځای ونیسم چې ستاسې د مېنو بادونه هلته لاره نلري؛

زړه به مجبور کړم چې تا هېره کړي او سترگې به وتړم چې بیا هیڅکله زما ماشوم زړه ونه غولوي؛

له وفا نه به منکر شم او مینه به وشړم؛ حیلې ترانې به وسوځوم او له خلکو به گوښې شم؛

هالته لرې به د لوړو غرو د پا سه ټول عمر له سپېدو تر ماښامه وخاندم. وبه خاندم چې تا هېره کړم او پسې خاندم به چې ځان هم راځخه هېر شي. تر هغو به وخاندم چې طبعیت په تا وخندوم او تر هغو به لیونتوب کوم چې تا هم د ځان په څېر لیونۍ کړم؛

اې او ښا نو وتښتئ، اې کبرېدیو وسوځئ او اې قهرجنو توفا نونو سر او چت کړئ او زما د نیمگړې ځوانۍ او نا کامو هیلو کسات واخلئ.

۱۳۳۷

شپېلۍ

اې ځوانه شپونکيه ! خپله شپېلۍ وغږوه او ما د هغې په ناپايه څپو کې د دې ستومانه ژوند له غمونو څخه وباسه .

کله چې زه نه يم او زما په قبر باندې ځوځان او وحشي بوټي شنه شوي وي هره نغمه چې د شپېلۍ له ستونې راوزي خامخا به زما د هېر شويو دردونو بشپړه څېره پکې انځور شوې وي .

کله چې زما قلم او ژبه زما د رنگينو خيالونو او انديښنو له تعبيرولو څخه پاتې شي زه به د خپلو انديښنود بيا ن لپاره خپل دوستا ن د فرخا ر غرونو ته راوبولم او هلته به د تاوراتاو درو په غېږ کې له ځوان شپونکي څخه وغواړم چې د لرگي شپېلۍ ورواخلي او د شپنو نغمې هغوی ته ورواوروی او هله چې د شپېلۍ زړه را ښکونکې څپې زما د نا سپړل شويو سندرو نغمې وغوړوي او له نا ويل شويو دردونو څخه پرده پورته کړي ، زه به هماغه وخت خپلې او ښکې پا کې کړم او دوی ته به ووايم چې دادی زما د نا کرار و انديښنو ترجمان .

هيڅ سا ز د شپېلۍ خوند او کيفيت نلري. نور سازونه مستي، خوشالي او وجد راولي ، مگر زموږ د شپنود شپېلۍ نغمې يو دا سې اعجا ز لري چې حساس انسان لاس نيولی د بز گرانو جونگړو او د شپنو شپولو ته بيايي او هلته نا کام عسقونه او بې دوا رنځونه ورښيي.

کله چې زه په نيمو شپو کې د لارويو کاروانيانو نغمې د شپېلۍ په ناروکې اورم بې اختياره مې د خپل ستر اولس د تاريخ هغه ترخې پيښې تصورته راشي چې له وينو، چيغو او کړاوونو څخه ډکې دي .

شپېلۍ د پښتون ملت د زيارايستونکو داوږدو بدمرغيو او چيغو تاريخ دی. څوک چې د دوی دشپېلۍ له دردوونکو نغمو سره نه وي ا شنا گوا کې د پښتنو خلکو له تاريخ سره نه دی ا شنا شوی.

کله چې د پرديسو او ښبنو په تودو زړونو کې بې تعبيره دردونه و خوځېږي؛

کله چې د ستړو ستومانه بزگرانو په ککرو کې د ناروزل شويو استعدادونو څړيکه سر راپورته کړي ، او کله چې د خوار شپانه شړل شوې هيلې سرواخلي بيانو شپېلۍ ته ورتښتي او خپل هر څه د هغې نغموته ورسپاري.

ډېر کلونه به تېر شي، ډېر بدلونونه به راشي، ډېر به وخاندي او ډېر به وژاړي، مگر داسې ورځ به هېڅکله رانشي چې د هندوکش وگړي شپېلۍ ونه غږوي او د هغې په سوځوونکو او غمجنو څپو کې د تېرو او هېرو نسلونو د ساړه او نامیند ژوند خاطرې يادې نکړي.

وغږوه، وزغږوه !

اې ځوانه شپونکيه ! خپله شپېلۍ وغږوه او ما د هغې په ناپايه نغمو کې د دې شرموونکې ژوند له غمونو څخه يوه شېبه وباسه !

ثور-۱۳۳۸

اوښکې

زما د سلګیو کاروان مه بندوئ، پرې مې ږدئ چې خپل زاړه دردونه د اوښکو له ځپو سره ولېږدوم .

نور د خندا ملګري دي او زه د ژړا. ژړا د وږیو سلګیو ده او خندا د مړو غوغا . څومره نیکمرغ دي هغوی چې ژاړي او ژړلای شي .

هغه وخت چې انسان د ژوند له ستومانیو څخه اوکه[1] شي او هیڅ خواته لاره نلري ؛

هغه شېبه چې مغرور او بې جلبه قدرتونه د مستحق په مرۍ پښه کېږدي او لوری ترې ورک کړي !

هغه ماښام چې د کلي هلکان ماشوم یتیم ووهي او مرور شي ؛

هغه سباوون چې پردیس مزدور په پردي ملک کې د لارې په ژۍ د ځنکدن سلګۍ وهي؛ هغه وخت یوائې د اوښکو ځپې خوځېږي او د هغو نامیندۍ پای ته رسوي .

بارانونه دي چې سیلاوونه خوځوي او دریابونو دي چې د بهېر لاره تاکي . پرېږدئ چې بارانونه واورېږي او تالندې خورې کاندي . پرېږدئ چې تندرونه راولوېږي او دا برجونه چې له خاورونه راپورته شویدي یو ځل بیا له خاوره سره برابر کاندي.

د اوښکو لاره مه بندوئ ؛

که ژړانه وای هیڅا به نه وخند لي .

کابل-۱۳۳۸

---

۱ ـ اوکه AUKA = پکو

اتڼ چي

د شپې په تور زړه کې سپين ستوري ځلېدل او د ستورو په نرۍ رڼا د لارې شاو خوا بوټي د باد کمزوري بهېرته ورو ، ورو خوځېدل او داسې ښکارېد له لکه په يوه بشپړه وراکې چې ټول خلك اتڼ وهي .

سورګل د همدې بوټو په منځ کې د دښت په نريو لارو روان و . دی په داسې ژورو انديښنو کې ډوب تللی و چې د ستورو ښايست، د دښت چوپيا او د ځوانۍ درونډ خوب يې بيخي له ياده وتلي وو.

ده افسوس کاوه کاشکې دې واده ته نه وای راغلی او يا په اتڼ نه وای ورګډ شوی.

نه پوهېږم نن شپه څه راشوی وو چې نه ډول زما له پښې سره برابرېده او نه زما پښه له ډول سره.

زه بيا دا ګڼې څڼې ، دا نرۍ ونه او دا ښايسته ځواني څه کوم؛ نندارچيانو به څومره راپورې خندلي وي!

اوه کاشکې د اتڼ ميدان خو کلا ته نږدې نه وای او پيغلو خو د ديوالونو له سره زما د ناوړه غورځو پرځو ننداره نه وای کړې.

ناکام اتڼ چي همداسې پخپلو ترخو انديښنو کې روان و ، د کلا په برجانو باندې د اتڼ د ميدان د لمبو انعکاس، د ډولونو آواز ، د آسونو ششنهار، د چلمانو لوګي او د کلا د پاسه د سرو سالوګانو کتار د ده ستر ګو ته وروسته، وړاندې کېدل.

هغه شپه تېره شوه او ډېرې نورې شپې پسې راغلې، ډېر ودونه او کوژدې تېرې شوې او څو څو ځلې ډولونه وغربېدل مګر سورګل بيا اتڼ وانه اچاوه او مات شوی زړه يې پيوند ونه شو.

د فنکار زړه هغه ښيښه ده چې يو ځل مات شي بيا پيوند نه مني او نه رغېږي .

ښرنه ـ ۱۳۳۸

د غرونو په تیاره کې

دی د غرونو په تیاره کې لوی شو . د کمرونو په اړخ کې یې څو کاله شپېلۍ وغږوله. د سپوږمۍ په پلوشو کې یې د سین له ترانو څخه خوندور الهامونه واخیستل. له مینې او گرمۍ نه یې ډکې سندرې وویلې. لوړ خیالونه یې په سر کې را پیدا شول او ښایسته مرغلرې یې سره وپېیلې... خو افسوس چې د ده ټول رازونه، عشقونه، هیلې او اسرې د ده په زړه کې غوټه پاتې شول او له ده سره یو ځای خاورو ته لاړل.

یو ځل یې د ژمي په یوه توفاني او سړه شپه کې لارورکې پردیسان له مرگ څخه خلاص کړل او لارې ورو ښوده، په قبایلي جگړو کې څو ځله په مورچه وخوت او دښمنان یې مات کړل.

د ښکار په وخت یو ماهر ښکاري، د جگړو په وخت یو زړور سپایی او د کار په وخت یو چسپانده بزگر او گړندی شپون و .

دی د ژوند تر پایه له تیارو څخه راونه ووت او رو ښانه نړۍ یې ونه لیدله.

د ده گړندۍ منډه، خوږ آواز او د ده د ذکاوت ستره بریښنا له نړۍ نه پټه پاتې شوه او چا یې اندازه ونه لگوله. ده ته هغه الفاظ او توري چا ونه ښودل چې د له هغوی نه یو ښایسته پل جوړ کړی وای او په دې پله باندې له خپلو تنگو غرونو څخه پراخې دنیا ته ورپورې وتی وای.

دده عشقونه، د ده ارمانونه او د ده سندرې له ده سره یو ځای خاورې شول. دادی تر نن پورې زما د خلکو ژوند .

۱۳۳۸

د زماني په ناپایه سین کې

د زماني په ناپایه سین کې د څپو له ټکرونه لکه کوبۍ [2] را پیدا شوم. پخپله کوچنۍ هنداره کې مې ناڅاپي د جهان څیره ولیدله. د سین زورورو څپو پخپلو منګولو کې ومروړلم. د حرکت او سکون، د رڼا او تیارې لورې مې ولګاوه او خپل کمکوټی وجود مې د زماني د سترې هستۍ په لمن کې ولید.

ما غوښتل پخوا تر دې چې د مرګ پیاوړی سوک زما د نظر آینه ماته کړي ځو خوږې سندرې و بولم. ما خپلې سندرې و بللې، مګر د زماني د توفاني او ناپایه سین ابدی کوکو زما نغمې هسې پخپلو څپو کې محو کړې، لکه چې په یوه کوچنۍ بېړۍ کې د ځځوبې آواز د سمندر د غضب په کړیکو کې ورک شي.

ډېر به په دې لارو راشي او خپلې سندرې به و بولي، مګر د زماني د ابدي کړیکو چپاو به د هغوی سندرې هم زما د سندرو په څېر نابودې کړي.

دا دی د کوچني انسان ابدي سرنوشت او د زماني پیاوړی او نه اوښتونکی بهیر.

کابل ـ ۱۳۳۹

---

۲ ـ کوبۍ = حباب

د شپانه نغمه

اې لوړو غرونو ! ستاسې په لمنو کې زما د ځوانۍ ډېرې خاطرې پاتې دي ؛
لا تر اوسه پورې زما د مېږو د پلونو نخښې تر لويو پرښو لاندې باران نه دي ړنګې کړي.

لا تر اوسه هغه شلې پرځای ولاړ دي چې ما د غرونو څوکو ته نيږدی د واورو په منځ کې درولي دي ؛

لا تر اوسه زما د مېږو په شپوله کې رمې پناه پېږي او د شپنو کټوی په لوګجنو رغليو[۳] باندې ايشي ؛

لا تر اوسه زما د مېږو وري هر پسرلی هغو ورشوګانو ته رابهېږي چې ما به د دوی مندې هلته پوولې ؛

د دې غرونو هر کمره زما د سندرو او شپېلۍ آواز اورېدلی دی. ما د غره هر موړ او هرې څوکې ته د رمو د خاوندانو د بېرحمۍ او بېدردۍ داستانونه اورولي دي.

کله چې بزګرانو په خپلو درمندانو باندې شپې تېرولې، کله چې همځولو شپنو به سبا وختي له شپولو څخه خپلې رمې ايستلې، کله چې ستړو کاروانيانو به په سهمجنه او چوپه تروږمۍ کې لار وهله، کله چې پرديسو مزدورانو به د خانانو د برجونو د جګولو لپاره د سپېدو په مهال لاسونه بډ وهل، ما به په همدا سې وختونو کې پخپلې شپېلۍ ګوتې پورې کړې او دې ستړو او نامينده خلکو ته به مې دمه ورکوله.

زه د نږدې کليو ټولو پيغلو پېژند لم او په ټولو شپنو ګران وم. خپلې شپېلۍ زه په ټولو خلکو کې مشهور کړم، مګر له زړښت او ناتوانۍ نه يې ونه ژغورلم. اوس چې رمې له هوارو سېمو څخه غرونو ته لېږدي زما له ستر ګو بې اختياره اوښکې راتوی شي.

کاشکې يو ځل بيا زلمی شم او د جګو ورشوګانو له مينځه مخ په ځوړه په پراخو دښتو نظر وغوړوم.

اې جګه آسمانه ! يو ځل خپل زړه ما ته پرانېزه چې ستا په شنه ورشو کې د سپينو او تورو وريځو مستي وګورم.

هې زلميو شپنو ! ستاسو د ځوانۍ موده لکه بريښنا لنډه او لکه ليدلی خوب هيرېدونکې ده ، تاسی په دنيا کې پرديسان ياست . عمر په غم کې مه تېروئ ، وخاندئ ، وناڅئ او سندرې وبولئ !

له مرګ څخه مه ويرېږئ ، هلته چې د مرګ وپره سيوری خور کړي ښادي او هيله تښتي. مرګ د ژوند د مزل وروستی پړاو دی او داسې ليوه ته ورته دی چې هرې مېږې ته يو ځل دريږي.

کله چې زه مړ يم او زما په قبر وحشي ګلونه غوړېدلي وي له هر شپانه نه زما هيله داده چې کله زما له خاورو تېرېږي خپله شپېلۍ وغږوي او ستړي ژوند ته نوې دمه ورکاندي .

۱۳۳۹

---

۳ ـ رغلی = نغری

زه

له ما نه غوښتل شویدي د ځان په باره کې یو څه ولیکم ، خو ما ته تر څه د ځان په باره کې لیکل گران ښکاري. دا ځکه چې زما په ژوند کې داسې رنگینۍ نشته چې هغه به د لوستونکو لپاره څه خواږه ولري.

زما ژوند د یو عادي پښتانه ژوند دی چې ماضي یې له لوړې ، محرومیو او دردونو څخه ډکه ده او حال یې په زړو دوسیو او میزونو کې د نورو د خوشالولو او راضي ساتلو په کار کې تېرېږي. کله کله مې چاپېریال وتخنوي او یوه بربښنا مې تر ستر گو کړي ، زه دغه وخت قلم راواخلم او یو څو کرښې د خپل اولس د او ښتونکې تقدیر په کتاب ولیکم. دا وخت هغه بزگر ته ورته یم چې په وچه ځمکه کې د باران په هیله دانې کري او دا ډاډ ورسره نه وي چې د آسمان اوبه به د ده کروندې ورسېږي .

هغه وحشي گلان چې کله نا کله په دې کروندہ کې گوتوته راشي پخوا تر دې چې د چا پیکي یا گریوان ته یې ورسوم را څخه وچ او مړاوي شي .

زما خصوصیت دا دی چې د سپیدو غوندې له تیارې نه د رڼا پخوا ځم، خو کله چې لمر راوخېږي زه به نه یم. زه له زمانې سره گرد چاپیر راگرزم او د هغې د گرزېدو موزیک اورم، زه د دې موزیک لپاره موزونې ترانې لیکم ، مگر د ځمکې زاړه قا بضا ن چې د مر گ پولې ته نږدې شویدي زما له ترانو سره ضدیت لري او هڅه کوي د دې نغمو او مستقبل تر منځ پوله واچوي. خو زه به تل د سپېدو په څېر د لمر د راختو ترانې تکرار کړم.

۱۳۴۰

ژړندوکی یتیم

دا ببر سری او پښې لوڅی ماشوم ولې ددې قبر د پاسه ژاړي ؟ دا مړی د ده څه کېږي .
ولې دی په داسې چا ژاړي چې دده څواب نه ورکوي او مهرباني نشي پې کولای !

دا ژوندي خلک ولې دده او ښکې نه پاکوي او سمه لار نه ورښيي ؟

نه ، نه ، پرېږدئ چې خپل له دردو ډک راتلونکی سرنوشت ته وژاړي.

دی پوهېږي چې وروسته تر دې داسې څوک نلري چې دده په سر د زړه سوي او همدردۍ لاس راکاږي. داسې سترګې نشته چې ده ته د مينې او مهربانۍ په نظر وګوري او داسې سړی نه پیدا کېږي چې ده ته زوی او بچی وو ايي. دی باید یتیمۍ ته تن کېږدي او لکه خود رویه بوټی د وحشي طبعيت هر راز ظلمونه او جفاګانې وګالي. دی باید وږی، تږی او بې تعلیمه لوی شي ، د نورو تر سیورو لاندې ژوند وکړي او هيڅ ځانګړی مقام پیدا نکړي.

ګرانه له دې ځایه لری شه ! دا د مرګ او نیستۍ پړاو دی. دا د ورکې او هېرې خوا ته د مسایرو لار ده او د انسان د هستۍ او ژوند وروستی کور دی .

لرې شه ! لرې شه ! چې د دې زړې هدیرې سړه او غمجنه سېلۍ ستا په ماشومو او تاندو احساساتو بده اغیزه کوي .

راځه ! راځه ! د زړه سره چې د دی لوګجن ښار په تیارو کوڅو او غمجنو کوټو کې خپل دردونکې تقدیر ته لار ونیسو او بدل یې کړو .

کابل ـ ۱۳۴۰

دا عجیب انسان

د کائناتو په زړه کې لروبر خوځېږي ، هر شی پلټي او له هر شي سره علاقه ښیي، عمر یې ډېر لنډ دی ، مګر هیلې یې پای نلري.

ډېر کوچنی دی ، مګر ګمان کوي چې په ټوله نړۍ کې نه ځاییږي. دومره حرص لري چې د ګردې ځمکې په شتو نه مړېږي، مګر په پای کې د یوه ګز ځمکې بندي شي ؛

یا دومره په ځان مین وي چې زرګونه وګړي د ځان تر ګټو جار کړي او یا داسې تر ځان تېر شي چې خپل سر هم د نورو لپاره قرباني کاندي ،

په تپه تیاره کې د نا معلوم هدف خواته روان دی او له مجهولاتو څخه پرده پورته کوي ، خو لا تر اوسه داسې ځای ته نه دی رسېدلی چې ډاډ پیدا کړي. هر څومره چې په مخ ځي دده شکونه زیاتېږي او کله چې له ډېرو منډو ستړی شي بیا نو د یوه مجهول تر مخ ودرېږي، په تشو او بې معنی خیالونو او تصویرونو ځان غولوي ؛

کله چې پخپلو هڅو کې ماته وکړي ځان تر میاشي هم کوچنی ورته ښکاري او کوم وخت چې پرله پسې بریالی شي د خدایي دعوې هم کوي.

هر شی تسخیرولای شي، مګر د ځان په تسخیرولو کې ناکام دی ؛

ټول پیژني او هر شی څېړي، مګر ځان نه پیژني. د پراخو کائناتو په ګېډه کې نامعلومې خواته ځغلي او تر اوسه لا مزل ته نه دی رسېدلی .

دا عجیب انسان !

۱۳۴۰

زما نيمګړې ترانه

سبا به د نوي کال سپېدې خپله ځلانده او رڼه لمن زما د هېواد په غرو او رغو وغوړوي، مګر زه لا د پسرلي استقبال ته نه يم آماده شوی ؛
کليوالي پيغلې به سبا د غرونو لمنو ته وخېږي او د سرو خاټولو ګلان به په څنګو کې وټومبي ، ځوان شپانه به له ورغاليو څخه خپلې رمې وخوځوي او د پراخو دښتو په شنه ګريوان به يې وبهوي ؛
هغه لومړنۍ توتکۍ چې له تودو سېمو څخه راغلې ده د رنځور شاعر جونګړې ته به ننوزي او د پسرلي زيری به ور کاندي.
د پسرلي پسته او خوشبويه وږمه به د يتيم ماشوم په سپين چک او ضعيف وجود کې د منډو او لوبو هوس را وپاروي او په پښو ، لاسو کې به يې نوې دمه وخوځوي ،
د تورو وريځو د چت په نيلي کږکيو کې به چې له هسک څخه مخ په ځمکه را پرانستل کېږي ځای ځای په نيلي کوهيو کې د زاڼو کتارونه ښکاره شي او زلمي ښکاريان به له کليو نه د سينونو او ځنګلونو لمنو ته راکاږي.
د ژرندو د ناوو کنګل به مات شي او د ژرند ګړي ماشومان به د ژرندې د ويالې په غاړه د ژېړو ګلانو ګېډۍ وتړي ؛
زرکان به د غرو له تودو ناوو څخه ښوکو ته پورته شي او د کمرو د پاسه به د پسرلي په وياړ سندرې وبولي ؛
سينونه به خړې او به راوړي او د څپو له شونډو به د مستو او ښانو په څېر ځګونه را پورته شي په دې شيبو کې به تاريخ خپله نوې پاڼه د زړورو مبارزانو او اولسونو د کارنامو لپاره را برسېره کړي ، مګر زما تحفه به د خلکو د ارمانونو د لمانځلو لپاره نه وي تياره شوې او نا تمامه به وي .
زما دردونه به نا ويلي پاتې شي او زه به د پسرلي د پادشاه مخ ته تش لاس او ځوړند سر ولاړ يم ؛

زه نن کټ مټ هغه لامبوزن ته ورته یم چې په تپه تیاره کې د یاغي سین د څپو منګولو ته لوېدلی وي او د وتو لورې نه ورمعلومېږي .
که څه هم زه لا تر اوسه د څپو څپېړو او خپلو پرله پسې هلوځلو نه یم ستومان کړی ، مګر دا ویره مې ورو ، ورو ډوبوي چې زما نیمګړې ترانه به بشپړه نشي او زه به د پسرلي سلطان ته دخلکو د هیلو زرین مزی وړاندې نکړی شم.
اوه ، خلکو له ما سره مرسته وکړئ !

۱۳۴۱

ماشومتوب

کله چې د اوړي په توده غرمه کې له خپله کاره ستړی ستومانه کورته راگرزم ، د کوڅې ماشومان د لمر د سوځوونکو شغلو لاندې لوڅې پښې او بربنډ سر ښکته پورته په بل پسې منډې وهي . دلته د ميندو واويلا نه رارسېږي او څوک غوږ هم نه ورته نيسي .
په دوی کې د ډلې مشر او د اعتبار خاوند هغه څوک دی چې ډېر ځغلي او تر نورو د گرمۍ او ستومانۍ زغملو زيات طاقت لري ، مگر بيا هم ملگری نومېږي او څوک يې خان يا ارباب نه بولي او هيڅ امتياز هم نه غواړي.
کله چې کوچنی وم او د ونو په څانگو کې ميوو ته به مې لاس نه رسېده، د لوييدو او لوړيدو سخته تنده به راپيدا شوه .
انسان ډېر لوييدای او لوړ ېدای شي ، خو کله چې لوی شو ، بيا نو د کوچنيتوب ارمان کوي خو کوچنی کيدی نشي.
رښتيا د لويېدو او جگېدو حرص څومره غولوونکې او ربړوونکې دی .
که ما کولی شوای هيڅکله به نه وم ستر شوی او تل به هماغسې کوچنی پاته شوی وم . آيا دا ښکلي ماشومان چې هر مازيگر د سين غاړې ته د شگو کورونه جوړوي ما به په خپله ډله کې ومني او زما د ورتگ له کبله به د خپلو لوبو ځای بدل نکړي ؟
آيا که دوی ما ومني مشران به په ما پورې و نه خاندي او ليونی به مې و نه بولي ؟
پرېږدئ ، پرېږدئ چې زه کوچنی شم ، تاسې چې د لويېدو هوس لرئ پر مخ لاړ شئ او لوی شئ .

کابل-۱۳۴۸

وروستۍ اوښکې

د ژمي شپې ورځې وې ، ځمکو او کروندو د واورو سپينه برستن اغوستې وه . سړه او تيزه سيلۍ چليدله . په سين کې د کرلونو سترې سترې جالې رابهيدې. د مارپيچ سين په غاړه د ناقلو بزگرانو دلوخوجونگړو ته د کلي د سباوون لوگيو غمجنه منظره ورکړې وه . خړې سړې هوا او د باد په څپو کې دسبايي د تنورونو لوگيو او له دې سره دوچې واورې د بخرکو نځا د ناقلو د ختو کورونو ته داسې منظره ورکړې وه لکه د هندوکش په توفاني هواکې چې لوېې پرښې او کمرونه د گردلې په منگولو کې راچرمو ړل شوي وي.

د شاداد د لوخو يو اخنۍ ځانگړې کپه د توفاني باد تر يرغل لاندې داسې خوځېدله لکه چې سا اخلي. د باد له هرې غوټې سره به د کپې اندامونه وخوځيدل او په چت پورې راځوړند د مالگې او مرچو کدوان به يې چې د تناره همېشني لوگي تور کړي وو ، سره ووهل او يوه زړه بدوونکې موسيقي به يې خوره کړه . د باد او توفان د هيبت له زوره د کلي سپي د بوساړيو او خشاکو په سوريو ننوتي وو. ژمنيو چوغکو او کورنيو چرگو په بوټو او دلوخو په خځلو کې ځانونه پټ کړي وو.

زرغونه ابۍ په لوگجنه لوخي خونه کې ناجوړه پرته وه. وجود يې پرله پسې تبو او د نېستمنۍ اوږده مصيبت ويلې کړی و . سترگې يې د سر په کاسه کې ننوتې وې ، د پوزې چمبريې لکه تبره تيغ ځان نری کړی او شونډويې پرېړ تورخرو کې نيولي وو. په سترگو کې يې د ژورې ويرې علامې راپيدا شوې وې .

دری واړه لورانې يې سرته ناستې وې. مشره لوريې د مور په برخه ليک پوهيدله، مړې اوښکې يې په غومبرو رابهيدلې .خو کوچنۍ لوريې ډېره ماشومه وه د مرگ او ژوند په حقيقت نه پوهيده . کله کله به يې په مصيبت ځپلې خونه کې آخوا د بخوا ودانگل او کله به د ناروغې مور په مخ ورپريوته او مخ به يې پر مخ ور کېښود.

د هستو گنې کپه تر خولې دتناره له لوگي ډکه وه ، مگر توده نه وه .

د زرغونې پر مخ د سړو اوښکو نه تمايدونکی کاروان راروان و او د سوځوونکې

تبې په لمبو کې یې د خپلو ماشومو لورانو د نامعلوم مستقبل په باره کې فکر کاوه .

« څوک به کالي ورمینځي ، له چا سره به اوسي ؟ او په چا به واده شي . . .» په فکر کې به سابندي ورپیدا شوه ، ستوني به یې وپړسېده او نرۍ او ښکې به یې په غمځپلو ویښتانو ورګډې شوې.

د مړینې او ګور د اندېښنو تصوراتو بیچاره ښځه د ناميندۍ او بېکسۍ د توفان په لړو او وریځو کې راچاپیره کړې وه او په دې سخت اضطراب کې د تېر ژوند ترخو خاطراتو د غمونو په منګولو کې مروړله.

د پیغلتوب و ختونه ورپه یاد شول. د کډو او کوچیتوب و ختونه یې ستر ګو ته ودریدل. د کام، تربرونو، کورنۍ، خویندو او وروڼو څیرې یې تر ستر ګو شوې. د او ښانو، وریو او میږو د رمو څوړیې واوریده. او سنۍ پردیسي او دخپل لرې وطن د غرونو ، رغونو او اوږدو لارو تصور یې و که. د خاوند جفا ، وچه او څیږه وزه بیا په تېره د هغه اوسنی نامردانه غیاب یې خاطر ته راغی. غوشته یې آواز پورته کړي او چیغې ووهي او د راغلی خطر مخه ونیسي ، خو نور وخت تر دې تېر شوی و . . .

غو ښتل یې کښېني او خپله کوچنۍ لور په غیږ کې و نیسي ، خو و نه توانیدله ، په فریاد یې پیل وکړ ، آوازیې غلی شو او ژبه یې ونښته. ویې غو ښتل خپلې لورانې و ګورې او دا مصیبت ور ووېشي ، خو په ستر ګویې توره تیاره وغوړیده او هیڅ شی پکې ښکاره نه شو . په توره دړه باندې یې خپله کوچنۍ لور ولیدله، کاته یې چې له یو هسک پاڼ نه د خړو او بو خونړي ګرداب ته ورولویده ، چیغه یې وکړه ، مګر ژوند یو د هغې چیغه وانه وریده ، یوائې څو وروستیو او ښکو د هغې چیغې اوریدلې وې .

بالادورې ـ ۱۳۳۷

غلی شوی بلبل

ډېره موده کېږي چې دا سندرغاړی بلبل غلی شوی او مرور شویدی. دی په سختو کلونو او غمځپلي دوران کې زما د فریادونو ملګری و . کله به چې خاتول وغوړیدل او د پسرلی او بانو وریځو به د دښتو ترخو او ځوځانو ته وخندل ؛

کله به چې د کوچیانو کېږدۍ د غرو په لمنو کې پلنې شوې ؛

کله چې د مني په مهال د ایل بندونو څخه کوچیانو له حپلو کلهو او ماشومانو سره خپل بې انجامه سفر د تودو سېمو خواته بیا پیل کړ ؛

هماغه وخت به زما بلبل د ژوند د غمونو او غمجنو خلکو ترانې پیل کړې او تر هغه به چیغېده چې زما د ستر ګو په چینو کې د او ښکو تالاب وچ شي . ده هڅچېرې او هېڅکله یوائې پرې نه ښووم .

کله چې د خپلې مور په مرګ وژړېدم ده هم راسره وژړل او کله چې د بدمرغو وګړو، لارورکوافرادو او ناورین شویو کسانو پر تور تقدیر باتدې وځوریدم ده هم زما د سوي ګوګل په قفس کې وزروړپول او پخپلو سندرو کې یې د انسان غمونه وپالل .

کله چې د ژوند تیارو ماته د مرګ دروازې پرانیستلې ده ماته د ژوند او امید سندرې بللې ؤ د برې او پرمختګ ډاډیې راکاوه .

کله چې زما د ستومانه ژوند توفاني بېړۍ د امن په ساحل لنګر واچاوه او ما پر خپلو غمونو دروازې وتړلی ، دی غلی شو او بیایې د سوز او اورونهډ کې ترانې ونه بللې.

انسان پر سترو غمونو باندې د برېدو لپاره نړۍ ته راغلی دی. هیڅوک نه شي کولای چې په مړه ګیډه او ډکو ستر ګو د هغو لطیفو او رنګینو مارغانو سندرې واوري چې یوائې د مبارزې او غمونو د واټ لارویانو ته ویل شوی دی .

۱۳۴۱ کال

هغه څوک چې نه مري

دی په يوه نمجنه جونګړه کې پروت و، زاړه پوزکي يې ړړې زخمي کړې وې، څوک سې پوښتنې ته نه ورتلل او له چا سره يې د ژوند سودا لا هم نه وه.

د ده ټوله هستي همدا جونګړه او د غزلزيو توربخن کتاب و، چې د نغري لوګيو تور او کرغيړن کړی و.

ده زوی، پلار، .ور او هيڅوک نه درلودل او د ټولو مينه به يې فقط په هماغه کتاب ماتوله.

ده د خپلې تيارې جونګړې له ګوټ څخه نړۍ ليدله او د هر چا د کوګ په حال خبريدی شو؛ ده ته د يتيمانو او کونډو دردونه او د اوږو او تندو سوی معلوم و، ده دوزخ او جنت دواړه پيېګدل او په دې راو ښه پوهېده، چېځنګه د آسمان له وريځو او ستورو سره خبرې وکړي او په څه توګه د شپو په تياره او چوپتيا کې د مرور او محرومو انسانانو اګديښنو ته لار پيدا کړي.

دی پر خاکو پوهېده او د هر چا د ژوند خوږه اوترخه ورمعلوم وو، مګر هغوی دپ نه پيژانده او د ده په راز نه وو خبر.

ده د ډېرو بزګرانو، شپنو او لاېوزلو انسانانو په دردونو باندې ا.ښکې څڅولې وې او د ډېرو ربړونو په اور کې د نورو لپاره سوی و، مګر هغوی هيڅکله پوه نه شول چې دی له دوی سره ژاړي او يا د دوی د پاره سوځي.

هغه ورځ چې ده د جوګګړې له کوچنۍ کړکۍ ځخه هلته لرې د آسمان په لويديځو څنډو کې د بهاندو سرو اوريځو د قافلو تماشه کوله بې باکه له ستر ګو څخه او ښکې راوبهيدې، هڅه يې وکړه چې خپلې ځرسکې وليکي، مګر ګوتې يې په قلم و نه ګرځيدې، غوښتل يې څه وواېي، خو هلته هيڅوک نه و چې د ده خبرو ته غوړ کېږدي.

دسباوون لمر نوی په کلي غوړيدلی و چې خلکو د جومات په ګوټ کې پټ پټ يو بل ته سره وويل،

هغه خوار گوټی مله شو ... هغه لیونی مړ شو ... هو ! په کرار شو ، خداپ دې وبخښي. سودایي و ...
د ده له مرگه څو ورځې وروسته بیا په جومات کې د ده د ژوند خبرې او خاطرې یادې شوې، یو نابلد پردیس چې هلته ناست و سخت په غصه شو او په لوړ آواز یې نارې کړې :
اې خلکو ! تاسو په غلطه روان یاست ! هغه نه دی مړ او نه مړي او بیا یې د ده دا ترانه لوستله :
«زه هره ورځ ویلي کېږم ؛
هر څومره چې زما نغمې د خلکو په پرگنو کې پراخېږي، زه هغومره د هغوی په زړونو او تصوراتو کې ژوند کوم؛
هغه وخت چې زه بېخې د خلکو له سترگو ووځ ؛
د خپلو نغمو سره به د کتاب په پاڼو کې ژوند کوم؛
وه نه مړم ، زه نه مړم ، زه ابدي ژوند ته منزل کوم ؛
کوم وخت چې زما اشعار ستاسې دردونه وسپړي ؛
او هغه وخت چې زما ترانې په تاسې کې یو خوځوونکې تأثیر واچوي .
هلته باید تاسو پوه شئ چې زه ستاسو په حساساتو کې ژوندی گرځم ؛
زه شاعر یم او نه مړم ...»

اختر مبارکي(۴)

گراني ماري !

نن د اختر ورځ ده او زه په اوږدو اندیښنو کې ایران ناست یم. خوله مې د چوپیا پیاوړو منگولو تړلې ده او دا امکان یې له ما اخیستی چې د اختر مبارکي درکړم .

کله چې ته زما کوټې ته راغلې او زه دې په اوږدو اندیښنو کې ډوب ولیدم داسې فکر درپیدا شو چې زه به بیا د چا د شوخو نظرونو غشیو ژوبل کړی یم او دا ځکه چې تا زما د مینې د سمندر سرکشې ځپې لیدلې او په دې پوهېږې چې زه شاهر یم .

زه ونه خوځیدم او نه پوهیږم چې څنگه د خپلو ناکرارو او ژوبلو اندیښنو غمجن تصویر تاته وښیمۀ نو هماغسې گونگ پاتې شوم او لاتر اوسه مې ستا د هغې نامیندۍ لپاره زړه سوځي.

ماو بخښه ! زه شاعر یم او کله کله د اندیښنو په نیلي سپر بږم او له تاسو څخه تښتم. داسې وختونه ډېر راغلي چې زه ستاو په مینځ کې ناست یم، مگر حواس مې د وطن د لوړو غرونو د پاسه د وریځو هغه یرغلونه څاري چې لکه سرکش سیلاوونه مخ په ځوړه د درو په ناوو کې ځغلي او د بزگرانو په کلیو، کورونو وردانگي. کله چې لړې پر ټولو سیمو وغوړیږي د بادونو او توفان کړیکې مې تر غوږ شي، پدې وخت کې مې نظر هغه بوډا بزگر ته ځیر وي چې د تورو لړو او توفان په چپاوو کې د کلي لار ورکه کړي او د مرگ ژورو گړنگونه ته ولوېږي، دی بیا هیڅکله خپل کور نه ویني او د هغو ماشومانو نغری هیڅکله نه تودېږي چې خپل سر سیوری یې د تل لپاره بایللی دی .

ستا لپاره په دې خبرو پوهېدل گران کار دی او دا ځکه چې تا د ژمي په څیلو کې یباې پښې له گودر څخه اوبه نه دي راوړي او په کلي کې دې درویزه نه ده کړې. تا د خان په کروندو کې وږي نه دي ټول کړی او پردي بارونه دې نه دي چلولي. تا د هغه پلار په مرگ نه دې ژړلي چې په غرو کې تور مار چیچلی او یا خوني پړانگ څیرلی وی .

تا داسې وروړ نه درلود چې زوروروي يې سر او خوله ورمات کړي وي او بې انتقامه پاتې شوی وي. تا داسې خور نه لرله چې په زبردستۍ له کوره بيول شوې او واده شوی وي. نو ځکه د خوښيو په شيبو کې زما د غمجنې چوپيا په راز نشې پوهيدای او زما په باره کې تور شکونه درپيدا کېږي ؛

که زه پخپله خوښه وای ما به اختر نه وو کړی او چا ته به مې د هغه مبارکي نه وه وبلې ؛

همدا اوس چې ته د اختر غرمې ته پخای کوي زموږ د ګڼو اولسونو زياتره کورونه د لوږې او نيستۍ په اور کېسوځي او زموږ ځخه د جلاوالي احساس کوي. زه له دې جلاوالي ځخه سخت شرميږم او هيله لرم داسې زلزلې راوپارېږي چې زموږ او دوې تر مينځ پولې او تور ديوالونه ونړوي از موږ له دوی سره تر يوه بام لاندې په يوه رغولي کښېنوي.

پروسږ کال په همدې ورځو کې يوې ماشومې نجلۍ زموږ په کوځه کې زموږ د کوچنۍ وږی[5] کاليو ته ايران، ايران کتل او ما د هغې په ستر ګو کې د ناپايه نامينديو او محروميت تور تصويرونه له ورايه وليدل .

سږ کال به بيا مليونونه ماشومان زموږ په هېواد کې د بډايانو د زامنو کاليو ته په حسرت و ګوري او ورته و به سوځي .

په ښارونو کې به د لوږو ماڼيو نه د پلاوونو او عطرونو وږمې په لويو واټونو کې بيا ډېر بې وزله لاروي وځوروي.

د سپينو او دنګو ديوالونو تر مينځ به ډېرې شتمنې او مستې پيغلې د خپلې عاسقانو په محفل کې ونځيږي او په همدغو شيبو کې ډېر مزدوران د لوږې او مرضونو په تبو کې وسوځي.

دادی زموږ اختر او دغه ده زموږ د مسلمانۍ واقعي ځيره !

نه پوهېږم چې دا ځينې خلك ولې په دې درواغجنو خوښيو ځانونه غولوي او هغوی ته هر کلی وايي ؟

زه شرميږم چې داسې اختر مبارك ويولم او د هغه زيری تاته در کړم.

راځه ګراني لکه ځنګه چې ما ستا مينه له خپلې وينې سره اخشلې ده ته هم زما

ارمانونه له خپلې وينې سره ګډ کړه او اجازه راکړه چې ددې بدمرغ اختر د ترخو شيبو د آسانولو لپاره هغه اور ستا په زړه کې ولګوم، کوم چې د هلکتوب له ورځويې تر او سه پورې زما په ګوګل کې لمبې وهلي او زه يې ځورولی يم.

راځه د اختر د عبثو خوښيو کې د ګڼو ن پر ځای هغه غمونه د وطن له محرومو خلکو سره وويشو چې د څو تنو داړه مارانو له خوا پر هغوی باندې بار شويدي .

راځه له ځانه ووزو او د بشري جهان د ناپايه سمندر له ځپو سره يو او ابدی شو .

راځه په ګډه د زمانې هغه سندرې خورې کړو چې په درو او کليو کې د نيکمرغۍ زيرى خپروي او اولسونو ته د مبارزې او د برې ايمان ورکوي.

راځه هغو انساني سيلاوونه ته لار پرانيزو چې د ماڼيو د خاوندانو زړونه ريږدوی او د طبعيت د ايلولو تر پولې پورې د منډې ميدان لري.

که ته د همداسې پړاوونو په لنډولو کې له ما سره ملګرې شي زه حاضر يم چې د دې سفر په هر ګام کې تاته مبارکي درکړم.

کابل ۱۳۴۵.۱۰.۲۱

---

۴ ـ دغه څو ټوټه شاعر خپلې ميرمنې ته ليکلې ده.

۵ ـ وړۍ د شاعر د لور نوم.

د بنگال رقاصې- کماري چترا ته

په مانن ستر غمونه راچاپېر شوي دي . د دې غمونو په ناپایه لړو کې د لارې لورى رانه ورک دى او ستا لمنې ته خپل مات لاسونه درغځوم .

زما زارۍ ومنه او پرېږده دا زما او چت سر چې هيڅ سر کش او زورور ته نه دى کوز شوى يو ځل ستا د هنر درشل ته ټيټ شي او ودې لمانځي .

ماته ونځېږه او پرېږده يوه شېبه خپل اوږده غمونه ستا د ناپايه او توفاني سمندر په څپو کې ورک کړم .

ونځېږه ! دلسې ونځېږه لکه د آمو سترې څپې چې زما د هېواد لوړو او بربنډو غرونو ته نځېږي ؛

داسې ونځېږه لکه د بدخشان د مېو او مانز غوټۍ چې د پامير د پسرلنۍ وږمې څپو ته ناځي ؛

داسې ونځېږه لکه د واورو ښکاې پاغوندې چې زموږ د ستر هندو کش په نيغو درو کې د ژمي هيبت ته نځېږي ؛

داسې ونځېږه لکه زما د هېواد د خاورې په ذره ذره کې چې د آزادۍ تلوسه ناځي ؛

ونځېږه او زما ناپايه ستومانۍ له ما سره وويښه. مه پرېږده چې د بندي مرغه په څېر د نورو د خوښۍ لپاره په پولادي پنجرو کې زما وزر توى شي .

زما قفس ته د خپلو زنگونو شرنگې راورسوه او زما په پولادي زندان کې د انسان د لويۍ او کرامت انگازې خورې کړه .

زما د احساس توفانونه د خپل ښکاي او ابدي هنر په بستر کې وخوځوه او پرېږده چې په بې خودۍ او مستۍ د خپل پولادي قفس دروازې ماتې کړم او په گډه د خلکو د آزادۍ ترانې درسره وبولم .

کلکته-١٩٦٦

راشئ خپلې سندرې وبولو!

له لرې نه د مارش آواز رارسېږي، د موزيک د ترانې موجونه لکه سمندري څپې چې د غرونو پر لمنو وردانګي دساده نندارجيانو له سرو سينو سره سر وهي.

په دې ترانو کې د ځسنو و ګړو او ځينو حوادثو ستاينه کېږي او سادګان لکه درمې ګډېږي بې ارادې سر ورته خوځوي. زما زړه هغه بېحر کته سوړ غر دی چې کلونه د دې احمقانه ستاينو پرله پسې بهېر ته ولاړ دی او هيڅکله له خپله ځايه نه دی بېځايه شوی؛

په دې ترانو کې د بزګرانو رېږونه، د شپنو هلې ځلې او د مزدورانو له وياړه ډک ژوند نه ستايل کېږي؛

زما د بېخوبيو او ستومانيو، زما د لاس د تناکو او پياوړو متو په باب دا ترانې او مارشونه هيڅ مضمون نه لري؛

ما تر اوسه پورې په هيڅ ملي سرود کې د خپل اولس آوازونه نه دی تورېدلی؛

دا مارشونه د غلو، داړه مارانو او تيارخورو د غرور د تندې د ماتولو لپاره تيار شويدي، دا انسان ته د آزادۍ لار نه ورښيي، بلکه غلامۍ او بندګۍ ته يې وربولي، دا په خلکو کې د حريت او آزادۍ روح وژني، دا د جګو سرونو ټيټول او پولادي ملاوو ماتول دي، دا د زورورو د استبداد افسون او د حاکمانو د خودخواهۍ جنون دی ـ ځکه ما ته دا مارشونه که څه هم زما په هېواد کې ترکيب شوي دي پردي ښکاري او نه يې اورم او د هغه مغرورو ترانو څخه کرکه لرم.

آخر زما وطن چېرې دی؟ زما کار څوک ستايي؟ او زما د زيار لپاره څوک ترانې ليکي؟

هغه مارش چېرې دی چې ما له خپل اولس او ستر هېواد سره ونښلوي؛

راشئ چې خپل مارشونه وليکو؛ راشئ چې خپل زيارونه وستايو؛ راشئ چې داسې سرودونه او ترانې وليکو چې په هغو کې د خپل ځلاند مستقبل لويه لار ووينو.

راشئ چې خپلې ترانې و بولو او د هغو په بللو کې هغه ټول خلک راشریک کړو چې د آزادو ترانو له بللو څخه محروم شویدي او اوس د خپل تور سرنوشت په اوږده شپه کې د شپېدو د راختو سندرې بولي.

راځئ هغه سرودونه هست کاندو چې موږ له خپل لوی هېواد له خپلو خلکو او ټول بشریت سره یوځای کوي؛

راځئ د سولې، عدالت او وروری سندرې و بولو او د خلکو د دښمنانو نه پخلا کېدونکو زړونو ته د خپل اولس د برم او برې زازله ورننه باسو.

راځئ سندرې و بولو !

کابل-۱۳۴۴

د ژوند وروستی پيغام

شپه وه . . . توره شپه وه

د بادون په غورهاو او د وريځو په منځو کې د آسمان ستورو د غم توره برستن اغوستې وه، دښتې او غرونه د شپې په ګېډه کېورک شوي وو، سندرغاړي حشرات غلي شوي او مرغانو غاړې نه وهلې.

د کلي سپېڅلي هوا، شين او ځليدونکې آسمان، ښايسته شپه او ښکلی چاپيريال ګرد سره د طبعيت د غضب لاس ته لويدلي وو.

ګړندی توفان راروان و او يوه دوزخي تياره يې پسې راخکوله. د هيچا او هيڅ شي آواز نه پورته کيده.

شاعر په داسې يوه زهرجنه او ويرځپلې فضا کې د خپل ژوند د ترانو او دردونو کتاب پرنيستی او د يوې ژيړبخونې ډيوې تر رپېدونکې رڼا لاندې يې د خپل ژوند وروستنی يادګار ليکه :

« اته کاله پخوا زه ستاسې ښايسته کلي ته راغلم، ما دلته د هستو. نې خيال نه درلود، ما يوازې دومره غوښتل چې ستاسې د ښايسته بانډې نه د يوه ښکلي شعر د ليکلو الهام واخلم. مګر ماته ناخاپې پېښو په دې کلي کې دنا مسيرو هيلو او هوسونو دنيا جوړه کړه. د دې دنيا بنياد ستا مينې کېښوده او ما د همدې مينی لپاره په نا آشنا خلکو او نا بلده سيمه کې ځان د ناپايه غمو نو منګولو ته وسپاره.

ستا دپاره مې ستا کلي، ستا غرونه او سيمه وستايل او تاته مې خپلو ترانو کې نه هېرېدونکي او ابدي افتخارات درواړول . »

سيلۍ ورو ورو زور اخيست او تيلره شېبه په شېبه زياتېدله، غمجن قلم تر ژيړې رڼا لاندې د يوه نامېند شاعر د ژوند وروستنۍ او ريږې انديښنې داسې پسې ليکلې:

« ښايي هغه وخت چې زما هډوکي خاورۍ شوي وي، هغه وخت چې زما قبر خلکو څخه ورک او هېر وي، هغه وخت چې څو پسرلي، دوبي او ژمي په ماتېر شوي وي

ـ د شعلا پتنگان او د ښکلا مینان به زما خواږه او ترخه اشعار ولولي. ښايي زما اشعار او ترانې د ډېرو ځېږو انسانانو عواطف نرم کړي، ډېرو وژروي او ډېرو وخندوي، مگر د لوستونکو خوښي او خپگان به ماته هیڅ گټه ونلري، له ما سره آسمان خپل ظلمونه کړي وي، سرې او تودې به راباگدې تېروي، د پردیسۍ او خوارۍ سلگۍ به .ې وهلې وي او په بېکسۍ او ناپېژندگلوۍ کې به مړ یم.

رښتیا، آسمان دا بې عاطفې او بې شعوره موجود څومره ظالم او بې پروا دی. نن چې زه د خپل ژوند د ترانو وروستۍ کرښې لیکم ده د شپې په ستورو د حسد پرده غوړولې ده او سندرغاړو حشراتو ته یې ویلي دي چې غلي شئ او ما یوازې پرېږدئ.

تیاره شپه، وریځ آسمان او وحسي توفان زما د نړدې مرگ ساني غږوي او د ډیوې ژیره رپېدونکې رڼا زما وروستیو سلگیو ته هر کلي وایي.

راځئ، راځئ زما ناکامو هیلو چې پدې وروستیو ترخو شېبو کې خدای پاماني سره وکړو او تر ابده سره هېر کاندو.

اې زما دردمنو سترگو ! یو ځل، آخر یو ځل د وریځو زړه وځیرئ او ما د آسمان د ستورو سره مخامخ کړئ چې د خپل جمال پرست جوق تنده پې ماتخ کړم.

ای توفاني بادونو ! خپله مخه د سهیل خواته واړوئ، ترغرونو، سیندونو او ځنگلو تېر شئ، زماد عمر ویرځپلې افسانې درسرهولېږدوئ او زما دوړ کتوب په ټاټوبي کې یې زما همځولو او دوړ کتوب ملگروته وسپارئ.»

د پردیس ترانه لیکونکی قلم په همدې ځای کې ودرید، توفان د جونگړې کړ کۍ ماته کړه او دوه ډیوې یو ځای تپې شوي.

کابل-۱۳۳۶

د اباسین سپېدې

سپېدې نوې چودلې وې چې اباسین ویده شوی دردونه وپارول او د سباوون زړمې چې د سین له مستو ډپو راغبر ګېدلې ناویلي رازونه وسپړل.

بزګر د خپلې شپېړې په مینځ کې د مهاجرو مرغانو کړنګهار له خوبه راپاڅاوه، ستر ګې یې ومښلې، په ډډه شو او بیا لکه د بړبکیو لمبه انځاپې په خپل بستر کې ودریده.

ستر ګې یې پرانیستلې، د آسمان په ختیځه څنډه کې یې نظر د سپېدو په سپینه پټاړه ونښت، سره راتاو شو او یوه اوږده دمه یې واخیستله، سپېڅلې هوایي ویده قوتونه په متهو کې وخوځول، له شپېر نه راووت، د اباسین کوړه کوړه او لیونۍ څپې یې تر ستر ګو شوې، پاس یې وکتل د نیلي آسمان لویي او درنښت سخت ولړزاوه، د لویدیځ په څنډو کې یې د ستورو په آزادو حدودو نظر ونښت او ناځاپي یې ځان ته پام شو. ستر ګې یې واوښتې، ګنګ یې بدل شو، شونډې یې وریږدې، لاس یې واچاوه او دخپل کمیس ګریوان یې تر لمنې پورې وشلاوه. غوښتل یې ځان د اباسین خونړیو څپو ته وسپاري او د سین په آزادو څپو کې د اسارت شرموونکې ټاپې له خپلې لمنې څخه لرې کاګدي، مګر یوه نامعلوم احساس یې په شونډو باندې د یوې ترخې مسکا څپه وځغلوله. ستر ګې یې د سر په کاسه کې راځرخېدې او شونډې یې په خوځېدو شوې:

زه په دې لویي او بې پولې نړۍ کې بندي شوی یم. زما ستر ګې یې ړندې کړي دي. زما په لاسو کې انکړۍ اچولې او زما په اوږویې درانده پیټې رابار کړیدي. زه د بل لپاره اوسم او د بل لپاره مرم.

لکه په شپې پسې شپېدې راځي او شپېدو پسې لمر راخېږي په بندګۍ او اسارت شپې هم آزادي راځي، مګر د انسان د اسارت شپه د طبعیت تر شپې ډېره اوږده ده.

اوس چې زما په متهو کې ویده قوتونه سر راپورته کوي ګوندې داتور ځګځیرونه به ماتېږي او دآزادۍ د لمر ختو وخت به را نېږدې شوی وي.

راوخېښه، ای مقدسه لمره راوخېږه؛

پرېږده چې زه د اسارت تو ځګځيرونه پخپلو پښو او لاسونو کې مات کړم.
پرېږده چې په دې آزاده نړۍ کې آزاد اوسم، آزاد ژوند وکړم او آزاد مړ شم.

۱۳۴۱

ژېړې پاڼې

هر کال همدا وخت کله چې د ونو پاڼې ژېړې شي زما په روح کې د غلي شوي تور توفان ځپې يو ځل بيا سر رااوچت کړي او ما له ما څخه وباسي او لکه له زاکه وتلې بېړۍ هماغه ځای ته مې بوزي، له کوم نه چې دې ځای ته راغلی يم.

ډېر کلونه وړاندې زموږ د کلي په ختيځ ډاګ کې د کوچيانو کډې ښکته شوې وې. د کلي د ماشومانو ياراني له کوچي ماشومانو سره نوی رنګ او بل کيفيت پيدا کړی و. هر سبايي به د لمر له تودوخې سره سم زموږ او کوچي ماسومانو ډلې په خوني خوړ کې سره يو ځای کيدې، کله به ترغرمې هماغلته د خوړ په شګو او خاوروکې لوبيدو او کله به د کېږديو چاپيريال ته ننوتو د ميږو، ورېو او جونګيانو په ځورولو او ترهولو به بوخت وو.

ماشومتوب او د هغه د طلايي شېبو تصورات، منلې رامنلې، پرله پسې جنګونه او ژر پخلا کېدل، د کوځې، خاورو او خټو شوق زما لپاره يوه ښکلې بې انجامه دنيا ده چې په رايادولو يې هيجاني کېږم او داسې راښکاري چې زه بيا ماشوم شوی يم.

هغه وخت زه لا د مينې او هجران په نعنی نه پوهېدم او ما لا د عشق شربت نه و څښلی. يوازې يوه خوشالوونکې تودوخه راکې پيدا شوې وه. د نجونو مرکې او ناسته به ښه راباندې لګېده. ورو ورو مې د خپلو همځولو لوبې پرې ښودلې او د کېږديو له نجونو سره مې مينه زياته شوه‌ؤ د لوبو ملګري مې خوښ کړل او له «لښتې» سره له خوړ نه هغه خوا د ورېو او سيرليو لوبغالو ته وروا وښتم. څو څو ځله مې «لښته» له کېږدۍ څخه کلي ته راوسته او په وار وار زه له هغې سره کېږدۍ ته لاړم.

موږ به په ګډه د دوی کېږدۍ ته نيږدی د شګو کورونه جوړول. مازيګری به زه ترې راجلا کېدم او د خپلې کلي عمومي دروازې ته ته به راستون شوم. په وروستيو ورځو کې مازيګرنی بيلتون راته ګران شو . کلي ته په نفرت او کراهت بيرته راګرزيدم. زړه به مې غوښتل چې هماغلته د تورو کېږديو په ورغاليو کې له «لښتې» سره پاتې شم.

«لښتې» کرار کرار زما په زړه‌کې تاندې وغځولې او داسې پياوړې ونه شوه چې

زما په ټول وجود کې یې ځانګې او ولې خپرې کړې.

یوه ورځ چې مور دواړه د کلي لورته راروان وو ومې لیدل چې د «لښتې» ستر ګې له اوښکو ډکې شویدي، خپل زړه ته مې پام شولکه بندي مرغۍ په غور ځېدو او ټوپونو سر شو.

ـولې لښتې ! ؛ ولې راړې ! ؟

ـته یې نه وینې چې د ونو پاڼې ژیړې شوې دي ؟

ـهو وینم یې ، څه شوي دي ؟

ـزمور د کډو وخت رانږدې شوی دی .مور به له دې ځای نه ولاړ شو.

ما هیڅ ونه ویل او مور دواړه په ژړا شوو. ملر مور نه پوهېدو چې ولې ژاړو. ژیړو پاڼو زمور په خولو مهرونه ولګول. ساړه بادونه راوالوتل او مور یې سره جلا کړو.

دوه ورځې وروسته د کوزیانو کډې بار شوې. واشومان او زرلان یې په بارونو د پاسه وتړل او په یوه ستوې لیکه کې د پراخ بیابان پر نړۍ لاره د ختیځ لورته وکوچېدل. زه ورته ولاړوم، ژړل مې، هیچا زما پر مخ لاس تېر نکړ او راپام یې نه شو . د لومړي ځل لپاره ما د بېلتون ترخه او یوځوونکې مزه وازمویله.

لاتر اوسه چې په سر کې مې سپین ویښتان پیدا شوي دي د ونو ژیړو پاڼوته ریږدم او هر کال یو ځل ورته ژاړم .

کابل-۱۳۳۹

مرور شپون

د مازيگر ژيړ او غمجن لمر ورو ورو د هوارو دښتو لمنو ته راکوزېده، د کلي له شاوخوا ډاگونو څخه د مېږو او وزو رمې کلي ته راستيندلې، د پراخو دښتو د پاسه دوړې او بادونه روان وو، په خړه او خيرنه هوا کې د لمر ټيکلی لکه ژيړه دايره برېښېده.

«تور» د کلي وړاندې د جومات تر څنگ له ملا امام سره ولاړ و.

يوه زړه بړستن او شليدلې ليمڅی يې په شا پورې ټړلي او يوه پيوندي بنيـ يې تخرگ ته اچولې وه، خړ سپي يې د لارې په مينځ کې پروت و، لويه خوله يې پرانيستې، ژبه يې راايستلې وه او ژر ژر ستمېده. ناڅاپي به په ملا باندې وربرگ پو او ورته وبه غورېده، بيا به تور ورته په غصه شو او له ملا څخه به يې منې کړ.

زه نه پوهېدم چې تور به پخپله اوږده مرکه کې له ملا سره څه ويلي وو، مگر وروستۍ خبرې يې ډېرې درنې او پريکړونې وې.

تور وويل: «ملا صاحب! ما خپل هلکتوب او ځواني په همدې خلکو کې تېر کړل او ډېر کلونه مې د دوی رمې وپوولې.

هر ځل چې د کلي په رمو او ښانو غله لويدل زه لومړنی سړی وم چې په هغوی پسې وروتم. کله چې د دوی د رمو په ورشو کې يو خوني پړانگ پيدا شو زه وم چې پسې او ورځې مې يو کړې، تر څو مې هغه ونه نيو خوب رانغی او سرمې ونه لگاوه.

بيا کله چې غلو د کلي په شاوخوا لارو داړې اچولې زه وم چې خپل سر مې په لاس کې ونيو او د غلو مشرمې کلي ته تړلی راووست.

زه وم چې بې بوټونه مې بوټي وکړل، له بې کور سره مې ختې وکړې او له يتيمانو، کونډو، رنډو سره مې رمې وپوولې.

بيا زه وم چې له وږيو سره مې خپله ډوډۍ نيمه کړه او تږبو ته مې په وچو ډاگو کې اوبه ورسولې، له مريضانو سره مې شپې سبا کړې او له ويرجنو سره مې وژړل. مگر کله چې وږی شوم، ناجور شوم، ناداره او بربنډ شوم له هيچا څخه مې ونه غوښتل او هيڅ لوري

ته مې لاس و نه غځاوه.

داسې وخت راغی چې زه ځانګړي ژوند ستومانه کړم او ومې غوښتل چې پدې خلکو او عزيزانو کې ځانته د ژوند امسا پيدا کړم. ټولې دروازې زما پر مخ وتړل شوی، هيڅ مور او پلار پيدا نشول چې ما زمني او هيڅ پېروني پورته نشو چې ماته خپل سيوري لاندې پټ کړي.

همدا وخت و چې ما دا کلي او د هغه خلک وپيژندل.

افسوس! زه نه پوهېدم چې دوی د ميړو، رمو او اوښانو کتارونو ته سر ټيټوي او د خلکو خدمتګار نه پيژني.

زه نه پوهېدم چې زما شجاعت، زما توره، زما وفا او زما اوږده خدمتونه ددې خلکو مينه نشي ګټلای. مګر اوس چې لا زما په متو کې د ځوانۍ مستي نه ده غلې شوې، تر اوسه چې زما منګولې او مړوندونه زما لپاره خوځېدای شي او لا تر اوسه چې زړور او پياوړې پلې لرم بايد له دې سيمې شخه ووزم او خپله ځوانۍ د خپل نږدې سپين ږيرتوب لپاره ستړې کړم.

زه نه راستنيږم، ځم او خامخا ځم. داسې ځای ته ځم چې ددې ظالمانو د رمو ګردونه او د کلاګانو سيوري راباني و نه لوېږي.

داسې ځای ته ځم چې هلته د ميړو او اوښانو بيه تر زړورو او زړهسوانډو خدمتګارانو جله نه وي ...»

تور خپلې خبرې خلاصې کړې او د دتو په ځوځانو کې په بې لارې لوري روان شو.

لا تر اوسه چې ډېر کلونه تېر شويدي د ماښام په تياره کې د تور دو دده شپې هغه منظره رايادېږي چېيو په بل پسې په وچ ډاګ کې مخ په وړاندې تلل او د ماښام غمجنې تيارې ورو ورو پخپلو پردو کې ورنغښتل.

کابل-۱۳۳۸

قهرمان څه وویل؟

انځر له انگریزانو سره د آزادۍ په جنگ کې لگېدلی و. د تورو اسکڼ د پاسه د وینو لښتي رابهېدل. مخ یې تر خولو لاندې لوند خیشت او ستر گې یې لکه د څېړۍ سکروټې تکې بریښېدلې. یوه ملگري خپل لنگوټی سوی و او د انځر د اوږې پرهار ته یې زړو کې برابرول. یوه بل ملگري د پټي، د ایښودلو لپاره ل. څوله. قهرمان انځر شور او فریاد نه کاوه، مگر په پراخ تندي کې یې د درد او سوي په وجه گونځې او کگښې پیدا شوې وې. تورې اوږدې څڼې په سپیره مخ باندې خورې ورې پرتې وې. خدازده د انځر په زړه کې څه و گرځېدل چې په سوې سایې له پردل څخه پوښتنه و کړه:

ـ پردله! پوهېږې موږ د څه لپاره مرگوته غاړه ږدو او دا جگړې کوو؟

هغه وویل: ـ ددې لپاره چې پرنگیان مړه کړو او غازیان شوو!

یوه بل ملگري وویل: ـ ددې لپاره چې توریالی خلك باید جگړه و کړي او چاته سر کښې نږدي. انځر د نفي سر وښوراوه، بیا په ډېره شو او ویې ویل:

ـ موږ ددې لپاره جگړه کوو، دا حقیقت ثابت کړو چې ستر یرغلگرو ملتو نه په زور او جبر پر کوچنیو سوله غوښتونکو ملتونو باندې بری نشي موندلای او د خلکو وحدت په الوتکو او ټانکونو گن ماتېږي.

قهرمان دا وویل سریې ولگاوه او مړ شو.

دوه کاله وروسته، یعنی هغه وخت چې د افغانستان په غرونو، رغو باندې د آزادۍ وږمه چلیدله، یو مشهور نقاش د آزادۍ په جگړه کې د یوه زخمي زلمي تصویر و کیښ او ترې لاندې یې ولیکل:

موږ ددې لپاره جگړه کوو، دا حقیقت ثابت کړو چې ستر برغلگر ملتونه په زور او جبر پر کوچنیو سوله غوښتونکو ملتونو بری نشي موندلای او د خلکو وخدت په الوتکو او ټانکونو نه ماتېږي.

کابل ـ ۱۳۴۰

واقعي قهرمان

د لویې لارې له اړخ سره د اوړي تاوده لمر ته لکه غر ناست و. د خام سړک له مخې د موټرونو دوړې پورته کېدې او لکه له غره نه د پسرلي وریځې او لړې ـ ترې راچاپېر شوې وې.

زه لا ډېر نه وم ورنېږدې شوی چې دی لکه د ځوځانو لمبه ګړندی په خپل ځای کې ودرید او ژور ژور یې راته وکتل. لوږه ونه، اوږده څنې، ارت تندی، ځېږې وروځې او توژې فتې ستر ګې یې آشنا راته ښکاره شوې، خو ومې نه پیژانده. د مورو ځپلی یې خاورو پ. ښاې وې او د پریږو پوندو چاودنه یې له ورایه ښکارېده، د لستونو څنګلي یې سوری شوې او د کمیسه غاړه یې خیرو خوړلې وه. یو زوړ څادرېې په کینه اوږه پروت و او له شانه یې ښکته ځمکې ته ځوړند شوی و.

په خړ پرتاګه کې یې څو ځایه تور او شنه پیوندونه ل.یدلي او پایڅې یې ترانګې ترانګې په څپلیو راپرتې وې. ماته ځیر و او ځنګه چې ورنږدې شوم سلام یې راواچاوه. د سلام ځواب مې ورکړ. نوک مې وینو او پوښتنه مې ځینې وکړه:

ـ ماته خو آشنا ښکارېږي!

ـ نه، آشنا به دې نه یم، زه له ډېر لرې ځایه ښار ته راغلی یم.

غلی شوم او ترې زخو ځېدم، دده په څسر خلک ډېر دي چې د ښار په کوڅو کې ګرزي او درویزه کوي، دی به هم دغسې یو شی وي، پرې یې ږده زه خپله لاره کوه.

څو ګامه لا وړاندې نه وم تللی چې کاته مې نابلد مساپر ما پسې رارهي دی، شکمن شوم چې څه مطلب به لري، مخ مې ورواړاوه، پوښتنه مې وکړه:

ـ زما سره خو به دې څه کار نه وي؟

ـ هو شته مې.

کاته مې چې څه ویل غواړي او ښایي سوال به کوي، خو شرمېږي او له خولې یې نه راباسي، نو مخ مې ورواړاوه.

ـ مه شرمېږه ! څه دې ويل ؟

ـ خرڅې نلرم ، وږی يم .

جيب ته مې لاس يوړو، د لسو روپيو کاغج مې راويست او ورت ومې نيو . دی په بريتو کې مسکی شو او د نفې سرېې وښوراوه، بيايې له غروره په ډکه لهجه وويل :

ـ ما تر اوسه پورې د گدايي ډوډۍ نه ده خوړلې او اوس يې هم نخورم.

د نا آشنا مسافر خبرې لکه د برېښنا ځپه زما په پلوکې وځغليدې، غوني مې ځيږه شول او ستر گو مې پړق وهل، د غرو انسان مې په دماغ کې دومره ستر شو چې د ټولو لويانو ځای يې زما په مغزوکې ډک کړ.

هر څه مې په نظر کې بل شان شول، خپل ځان مې تر پام کوچنی شو او سخت وشرميدم ـ له خپل عمل نه پيښمان شوی وم ؤ خو نه پوهېدم څه وکړم . پوښتنه مې ځنې وکړه :

ـ عزيزه ! نو ته څه غواړې ؟

ـ زه کار غواړم ، زما مځې از منگولې ډېرې پياوړې دي او کولای شي زما گېډه مړه کړي .

ـ څنگه کار ؟

ـ داسې کار چې زه يې کولای شم ـ لکه کاريز وهل، پخځهؤ لرگي ماتول او نور کارونه !

ـ افسوس چې دتسې کارونه ما ته معلوم نه دي .

ـ نو دا څنگه شي ؟ ما پرون هم ډوډۍ نه ده خوړلې ؛

زه چې د پرديس انساني لويوالي سخت لاندې کړی وم سمدستي مې بلنه ورکړه :

ـ ښه لاره داده چې له ما سره لاړ شي او تر څو کار پيدا کوې له ما سره پاتې شي !

ـ نه ، نه دا کار نه کوم .

ـ آخر ولې ؟

ـ زما مفته ډوډۍ تر ستوني نه تېرېږي، هسې نه چې دامې عادت شي .

دايې وويل او راڅخه روان شو ، زه هلته هک پک ودرېدم او تر هغه مې پسې کتل ،

تر څو په تاوراتاو کې له نظره وووت . ډېرې خبرې چې بايد ورسره کړې مې وای نا ويلې پاتې شوې. ډېر پښيمان وم چې زلې مې ښه پوه نکړ، خو د خپل خپگان په پای کې پوه شوپ وم چې ما د خپل هېواد يو حقيقي قهرمان وليد .

کابل- ۱۳۴۱

د پېرېو مساپر

د زمان په ناپايه سمندر کې پر مخ ځي ، د ملر چينې ته د رسېدو په هيله د تاريخ د لرې او نامعلومو پړاوونو پر لور لامبو وهي . د پېړو او پېړيو ياغي ځپې يې پرله پسې پر مخ او تندي وهي ، خو دی مخ نه اړوي او د ياغي سمندر د څپو په غرو او غونډيو کې د توفانونو د قهر او غصې پر ليکهۀ د وحشي او بېرحم باد تر تازيانو لاندې په سړه سينه د خپل سرنوشت ساحل ته ورښويېښي . د پراخو هلو ځلو او د اوږده سفر ستړيايې د لاسو او پښو په غړبو کې شنډوونکې دردونه او سوی پيدا کړی دی ، ستر.ګې يې د سمندر مالګينو اوبو عيبجنې کړې او حساس غوږونه يې د توفان په چيغو او کوکو درانه شويدي . ورمېږيې درد کوي ، د ملا تير يې څرېکې وهي او ستوماني يې د وجود په ټولو جراتوکې ننوتې ده .
په تورو لړو پوښل شوی آسمان لکه تور جلاد پاس په سر ورته ولاړ دی او د توفان له هر ټکر او هر هيبت سره خپله بريښنده توره ورته ځلوي .
ياغي سمندر د توفان په مستيو کې کله کله د خپلو ګردابونو خولې خلاصې کړي ؤ د لامبوزن لاس او پښې سره وچرموړي او د خپلې خيټې ژور تل ته يې ښمېباسي ، خو دی بيا خپلې متې او منګولې د سمندر په لړمانه کې په ډېر زور و خوځوی او د ډوبوونکې ښتمار له ژامو څخه د ژوند د دوام په مقصد لکه د افسانو لال بېرته راووځي او د څپو په لارورو کوونکې ځنګله کې دوباره د لمر چينې ته د رسېدو په هيله د رازيږېدونکې زمان د ساحل پر لوري ورښويېږي او پر مخ ځي او يوه ورځ به خامخا د لمر او رڼا چينې ته ورسېږي . هو ، خامخا به دا د زمانو د اوږدو او سختو لارو مساپر ، دغه زما وطن ، زما نه تسليميدونکې او قهرمان وطن د تاوده لمر غېږې ته ورسېږي .
په وړاندې دتوفان او ځپو د اياولو په ليکه !
په وړاندې ، د لمر د چينې پر لور !

کابل- ۱۳۵۷.۲.۱۱

د تاریخ دریځ

نارینه ته یې و خندل ، پخپلو منارو ستر ګویې د هغه وږې ستر ګې ښکار کړی . پښې یې د شهوت جلال او جبر وت ولړزولې او د تاریخ له دریځ نه د ښایسته کوډ ګرې پر لور ور کوږ شو. د دریځ کږه شوې دړه د ګړنګونو پر خوا ورشیوه شوه او خپل ځښتن یې وښویاوه . هغه له دردوونکو لویدو وډار شو، هیبت ناکه زیغه یې وایسته او را په شا شو، خپله موازنه یې بېرته سمه کړه. کوډ ګرې ښاپېرې په لوڅو اوږو باندې د خورو ځڼو ځپې راخوشې کړې او د خطاوتي اتل پر اراده یې نوی یرغل ورووړ. د هغه بڼه واو ښته، دوه ګامه ور نېږدې شو، له خلکو څخه یې مخ واو ښت او غېږیې د وژونکو عطرو په وږمه ډکه شوه. د تاریخ دریځ چې دی د وینو او اورو په واټ ورر سېدلی و ، پې راکوږ شو او د مبارزې د ځغلنده آسونو پښو ته راولویده. سپرو د ځغاستې کرښه تعقیب کړه او بل سپورېې د تاریخ پر دریځ ودراوه. غرونه او درو، ونو او سینونو هغه ټول کسان هېر کړل چې خپلو هوسونو د ځغاستې له کرښې نه وایستل او د ننګ د آسونو نه یې وغور ځول .

د تاریخ پر دریځ باندې یوازې هغه څوک ځان نیولای شي چې زړه او ځیګر د حرمان سوځوونکو لمبو ته ونبیسي او د مېړانې د ترخو زهرو ښښلو ته غاړه کېږدي، د زیاراېستونکي انسان د تاریخي هوډ لپاره د خپلو غرایزو سر کش ښامار راتم کړي او ورسره د تاریخ د شخړو پر اوچت دریځ باندې ودرېږي.

د تن پروری او عیاشی لاره او د بشریت لپاره قربانی لاره سره جلا دي. د خلکو د قدرت دړه او دریځ د محرومیو او نامرادیو تخت دی؛

د خلکو د بریو تاج داغزیو خولظ ده، هیڅکله د قدرت لیوالو او د شهرت لیونیو ته نه په سر کېږي.

د تن پروری او قربانی واټونه سره جلا دي. هغه څوک چې زړه د بدمرغیو په سکروټو نه شي ایښولای او د تباهیو د لمبو بټی ته نه شي درېدلای د هغوی لاره په لمریځو کوڅو او د مېړانې پر نیغو پر ښو نه تېرېږي او سفرېې د لمر ختو چینې ته نشی رسیدلاین.

لارویه !

لارویه ! ولې خپه يي او د څه لپاره غمجنې سندرې بولې ؟ ولې د لارې له اغزيو نه شکايت کوې او له کوهيو او ګړنګونو څخه ويرېږې ؟ ولې له ستومانۍ نه فرياد کوې او د لارې له سختۍ نه ګيله لرې ؟

څله هر مساپر ته د پښو تناکې ښيي او له هر لاروي نه مرسته غواړې ؟

څله د رهزنانو جفا نشي زغملای او ولې د مينې په اوږده لاره کې بې صبرې کوې ؟

پر ېږده چې تالندې خورې شي ؛ پرېږده چې خونړي بارانونه واورېږي ؛ پرېږده چې سيلاوونه په تيارو غرونو کې ستا مزل مشکل کاندي؛ پرېږده چې شيطانان د لارې په پيچومزکې تاته دامونه او تلکونه کېږدي؛

دا ټول به دمينې په اوږده او ستومانوونکې مزل کې تاته د سختيو د ګاللو او د هدف د تعقيب زغم درکاندي. دا به تا وازمويي او پر غمونو به د بريدو چم دلروښيي.

ته بايد په باد او باران کې پر کوهيو او ګړنګونو باندې د تېرېدو او د انسان په غمونو باندې د بريدو ترانه بشپړه کړې ؛

ته بايد د زيار ايستونکې انسان د نوی ژوند حماسه هست کاندې ؛

ته بايد د ويرې پردې وڅيرې او د هيلو زرين مزی د ربړ ګالونکې انسان د سفر په لاره کې وغځوې ،

ای مقدسه لارويه ، پرمخ ځه ، پرمخ ځه او د زيار ايستونکې انسان د نجات حماسه بشپړه کړه !

کابل- ۱۳۴۷.۱۰.۲۲

لامبوزن

ټکنده غرمه وه چې لاروی د کونړ د سین غاړې ته ورسیده. خولې یې لکه لښتې په مخ راماتې وې. لین.یو او ملایې درد و کاوه او سخت ستومانه شوی و. د لوخو پښو تلي یې چې د لارې شګو او تېږو وهلې وې پولۍ شوې وې. شاو خوایې ستر ګې وغړولې، هاته د یوې هوارې ډبرې په سر کښیناست، د شا پیټی یې په ډېره سختۍ له اوږو جلا کړ. خولۍ یې وایسته او د مخ خولې یې پې پاکې کړې. اوږد او سیای یې ویوست او په راغلې اوږدې او نړۍ لارې باندې یې نظر و ځغلاوه. په بریتوکې مسکی شواو د هوارې ډیرې په مخ ستونې مټاغ وغځېده. کاته یې هالته بر د واورینو غرونو له شا څخه یوې تورې وریځې لکه چغلګر بنیادم غوږ.وونه راپورته کړی وو، پاس، ډېر پاس د آسمان په نیلې میدان کې د ریو ټپوسانو په یوه دایره کې اتڼ واهه. د سین موزیک او سرې سپلۍ د مساپر ستومانه پلې چاپې کړې او د خوب لیو نیو ځپو ته یې وسپاره. چې ستر کې سې سره ورغلې خپله «سپانده» لوریې په خوب کې ولیدله، سپانې په ژړا ژړا کې ورته وویل:

داداګله! زه ډېره وږې یم... له هغې ورځې چې ته تللی یې ماته چا د جوارو وږی نه دی راوړی...

لاروی ویښ شو او بې ارادې په ځای کې ودرید، ټول وجودیې رپیده او دوه ځاځکې اوښکې یې د ستر ګو په ځیږموکې غوټه شوې وې. ځان یې بیدار کړ، جامې یې وایستې او کوچنی ژی یې پوکړ. پیټی یې واخیست؛ د اوبو څنډې ته یې راښکود، په شونډو کې یې ورو څه وویل او ځان یې د سین په اوبو کې لاهو که.

کرار کرار د اوبو پیاوړي روته وژسم شو او اوبو پخپله سبنه باندې تم که. کوچنی ژي د درانده پیټی زغم نه درلود، لامبوزن یې ستومانه که، کښته کېږه او پورته کېږه، دلته دې ځپه پرمخ لګېږه او هلته دې لړ.اوبه په خوله ننوزه. په دې جنګ او جګړه کې لامبوزن د سین له هواره لیکې نه ووت او د یاغي ټپو سیمې ته ورګډ شو. د اوبو یو سخت ټکان د ژی او پیټی د لمبوزن له منګولو څخه وشکول، سخته ویره ورو لوېده خو چې هر لورې ته یې

کتل او به وي، لاندې او به ، پاس او به، ځمکه او به او آسمان او به. د نظر په هينداره باندې يې يوه ناپايه خړه دنيا راچاپير شوه. بېوزلې د خپل ستومانه او ترخه ژوند اوږده لاره لکه برېښنا په يوه ګړندۍ تښتيدونکې شېبه کې تر ستر ګو تېره کړه او ورپسې يې د او بو په تل کې يو مستانه اتڼ واچاوه او د بې نښانه او بو وږيو د کاروان ليکه پسې ورو خوځېده !

پټه مینه

د پسرلي وږمې لکه زړه سوانده مور د دښتو د شنیلیو په څنګو ورو ورو ګوتې تېرولې. یوه سپینه وریځ د نیلي آسمان په سمندر کې د سپوږمۍ تر پلوشو لاندې لکه د بلورو بېړۍ ځنځیري غرونو د پاسه د لویدیځ افق خواته بهیدله. د شرنې په شګلنو او پراخو ډاګو کې د کوچیانو تورې کېږدۍ پلنې شوې وې او د هغوی د بې شوره محیط کراري به کله کله د سپیو غپا ماتوله. په داسې یوه شپه کې هالته لرې د دښتو په ورستۍ څنډه کې د غرونو لمنې ته نږدې د خانانو د برجورې کلا تر مخ مست اتڼ روان و.

د ځېړۍ د تیرانو د لمبو وړانګې د کلا په برجونو او دیوالونو داسې خوځېدې لکه د مینې سوځوونکې هوسونه چې د نوکاره عاشق په مغزو کې ټسې وهي او پر هر شي ورځغلي. د خنداوو کتهار، د ډولونو شور او د اتڼ جوش د ټولو زړونه تاوده کړي وو.

مغرور زوم او دولتمند خسر بر سر په وریښمینو بالښتونو تکیه وهلې وه او داسې په خوشالتیا کې ورک وو چې خپلو ښوا که او سپکو خرکاتو ته یې پام نه رااوښت.

ډک چلمان ټکته، پورته ځغلیدل، د چاینکو او پیالو شرنګی خوریده، شمله دار وریښمین لنګوټې او زرین واسکټونه لاندې، باندې رااوښتل.

دټوپکو ډزاو د آسونو شنهکي دخانانو واده ته ترهرواده زیات ښایست او درنښت ورکړی و. خوښۍ په هرچا وزرخواره کړی وو، بیا په تېره پر زلمیانو چې پرله پسې نڅېدل ـ خو هلته پو داسې زړه هم و چې د غمونو وریځې ترې راتاو شوې وې او د خپل ناکام هوس د حسرت په لمبو کې سوځېده. دوو سترګو او ښکې تویولې او د دې او ښکو پټولو لپاره د شپې تیاره او د برجونو سیوري مناسب پرده داران وو. دې غم ځپلې زړه او ویرجنو سترګو د داسې یوه مزدور ناکام عشق تراژیدي غږوله چې دولس کاله یې د خانانو په دروازه کې بې مزده خدمت کړی و. دده توره، دده خدمت، دده ښه ځوانۍ او روغ صورت ګرد سره ددې مینې تر خامې تمې جار شوي وو. ده ګمان کاوه چې د خانانو زړونه به هم دده د زړه په څیر وفادار، مهربان او له عاطفې ډک وي، مګر اوس له دولسو

کلونو وروسته پوه شویدی چې په خطا تللی و. هیڅکله د خانانو او مزدورانو اخلاق یو بل ته نه دي ورته. هغه سخاوت او میړانه چې د یوه مزدور په کړو کې په طبیعي توګه شته دي هیڅ خان یې نلري او نه یې لرلی شي. د مزدور او خان تر مینځ هیڅ وړ توپیر نشته دی، یوازې د راکړې او ورکړې عمل دی چې دا دوه یې سره یوځای کړي دي. مزدور په دایمي توګه خان ته د خپلو خولو محصول ورکوي او خان تل تر تله د مزدور د عمل د برکاتو غلا کوي ـ همدا دائمی سخاوت او دائمي غلا ده چې دوی سره نږدې کړي دي.

د «پیرک» ټولې هیلې له خاورو سره برابرې شوی وې، لکه لیونی د برجونو سیورو کې ننووت او پټیده، مګر د غمونو له تیزو سترګو څخه یې خلاصون نه وؤ او ښکې یې تویولې، خو زړه یې نه تشېده، تنې یې خلاصولې او دمه یې نه جوړېده.
انسان د هر څه نه تښتیدای شي، مګر د خپلو عواطفو او احساس څخه د تیښتې لوری نلري.
خلکو خپل اتڼ کاوه او ډولونو ته ځر خېدل، هیڅوک د پیرک د ګوګل په لمبو نه و خبر، نو ځکه یې دا کوشش ونکړ چې دده له ډوب شوی زړه او ناکامو هیلو سره مرسته وکړي او څه نه څه د یوې شپې لپاره دده د اوښکو ستړی شوی کاروان تم کاندي.
د خانانو درنه کالا لکه سمندري بیړۍ د شپې په څپوکې ورو ورو د سهار ساحل ته نږدې کېدله، مګر څوک نه پوهېدل چې دا بیړۍ به د دوی یو دردمن او فداکار مزدور ډوب کړي.
سهار راورسیده او سپوږمۍ د تورو او لغرو غرونو شاته وښوییده، ډولونه غلي شول او اتڼ ودریده. د شپې دوروستۍ شېبې سړې سپلۍ د سپېده چاود زیری خور کړ، مشر خان کالا ته راستون شو او په پیرک یې نارې کړې، خو هغه ځواب ورنکړ.
میاشتې تېرې شوې او کلونه واوښتل، خو هیڅ څوک پوه نشو چې هغه وفادار مزدور څه شو او چیرې لاړ، یوازې د دښتو ځوځانو او وحشي بوټو د هغه ساندې اوریدلې وې چې یو وخت به یې د راتلونکو پیریو ځوانان واوژي او پې پوه شي.

کابل ـ ۱۳۴۱

بوره

د زواکي کلي ته مېړدې دپارک د خوړ په غاړه د کوچيانو يوه کوچني کلي اړولي وو. بې کوره او سرگردانه خلکو په بې ښتنه ځمکو باندې للمی کرل او د پسرلي شپې ورځې يې د باران په هيله دلته تېرولې.

هيڅوک نه پوهېدل چې باران او ځمکه به دې سرگردانو بې وطنه پووندو ته د خپل سخاوت له خزانو څخه څه راباسي که يه؟

کله به چې د هوار لويديځ په پراخه سينه د غروب سور پړونی وغوړيده لمونځ گذارو ښځو به خپل سرونه سرتور کړل او خدای ته به يې د باران سوالونه کول. سخت کال راغلی و، د مېږو پی وچې شوې او غواو به له لوږې رمباړې وهلې. خلکو به ويل چې د قحطی د آخرزمان علامه ده او قيامت رانږدې شويدی. د ژوند نه ټول نامينده شوي وو. هر چا به د آخرت دعا کوله. په کلي باندې ورځ تر ورځې د ويرې او نامیندی تياره غوړيدله او له دې تيارې سره هر څه بدليدل. يوازې د کلي د ماشومانو يارانه او هلې ځلې يو راز پاتې وې. بربنړ ماشومان به له لمر ختو تر لمر لويدو پورې د کېږديو خواته په لوبو بوخت وو او چيغې به يې وهلې.

يوه ورځ چې په آسمان کې تورې وريځې راپيدا شوې وې او سوړ باد چليده ماشومان تر يوې کېږدۍ لاندې راغونړ شوي وو، د منړو ځای خبرو او خندا ونيو او مرکه پيې توده شوه. يو ځل سورگل چې لکه د سين کړي ژونغوزي په سير سرتر پايه لوڅ لپړو، د دلې مينځ ته ورټوب کړ.

ـ غلي شئ؛ زه يوه پوښتنه کوم!

نر هلک او ښه ملگری و ټولو غوږ ورته ونيو. ده پوښتنه وکړه:

ـ دا زموږ باچا څه خوري؟

هلکانو شور بگت جوړ کړ؛ يو ويل نغن، بل ويل غوښه، دريم ويل شودې غوړي، چا ويل پوڅه او ځينو ويل شوروا.

سور ګل له شور نه وروسته د نفي سر وښوراوه او ویې ویل :

دا ټولې خبرې دروا غ دي.

ګردو ماشومانو په یوه ,واز وویل :

ـ نو ته وو ایه، ته وو ایه !

سور ګل چې د غرور احساسورپیدا شوی و په جدي او قاطع لهجه یې وویل :

ـ بوره !

هلکانو په چوپیا کې یو بل ته سره وکتل او تورپیکۍ سمدستي پوښتنه وکړه :

بوره څه شی دی ؟

سور ګل وویل

بوره سپینه خوږه شګه ده، په خوله کې ویلې کېږي او چې لمر ته ونیسې لکه بکره ډېره ځلېږي.

نه کلن پردل چې غټې تورې سترګې یې په اسکرلي مخ کې لکه سوی عقیق ځلېدلې د کنېږدۍ له برې خونه راټوب کړل، د سور ګل مخ ته ودرید او په لوړ آواز او ګړنیو خبرو کې یې ورته وویل :

بوره ډېرا خوږه ده ـ تر ګوړې هم خوږه ده ـ کانه !

سور ګل د تایید او مننی سر وښوراوه.

شپږ کلنه سپانده سور ګل ته ورنږدې شوه او په نیولي آوازیې پوښتنه وکړه :

تا بوره لیدلې ده ؟

هغه وویل :

هو ما لیدلې ده !

ـ دا بوره ونه لري که بوټی ؟

ټوله نارې کړې :

ونه ، ونه !

یوازې سپانده وویل :

بوټی .

سور ګل و خندل :

نه ، نه ! دا ټول دروا غ دي . بوره لکه واوره له آسمانه رااوري.

ټولو دا خبره ومنله، خو په دوی کې د بورې د لیدلو او خوړلو هوس پیدا شو . سور ګل ملګروته وعده ورکړه: که زما مور بل وار ناروغه شوه او ابا کورته بوره راوړه ټول به خبر کړم چې زمونږ کېږدۍ ته راشي او ویې ګوري .

ښرنه ۱۳۴۶

بزکشي

د خان آباد د دورې د پاسه، هوايي اډې ته نږدې زرګونه ننداچیان راټول شوي وو. له لرې نه مې د بزکشۍ د آسونو چکۍ[٦] تر سترګو شوه، خو کله یې چې د کوم زړور چاپ انداز او پیاوړې آس د منګولو او منډو بخت سره برابر شول، نو د آسونو چکۍ به ماته شوه او لیونی سیلاب به ترې راووت چې نه یې لوړه کتل او نه یې ځوره، نه یې کنده او نه یې پانډ، په هره شي ورته او په هره خوایي دانګل.

بزکشي لوبه نه ده، له مرګ سره تمرین کول دي او له هغه نه د ژوند د چم زده کوونه ده، یوائې زړور او مصمم زلمیان دا لوبه کولی شي. کرار کرار ور دمخه کېدم، د للمو په کرونده ګره کې په یوه آس برابر شوم چې د یوه دنګ او زلمي ازبک سرته ولاړ دی، هغه د خپل آس سیوري ته په شنه لنده ځمکه باندې اوږد غځېدلی و، داسې اوږد لکه دمه چې ځني ختلی وی. د اوږدو موزو په پوندویې د خټې ټاپې ناست وو. د پومبې ازبکي شلوار او پې د پاسه یې پرېړه د مالوچو ګوپیچه[٧] اغوستې او یو سور دستمال یې په ملا کلک تړلی و.

په شوندویې تو خروکی ناست وو، مخ او غږونه یې دوه، درې ځایه سګه شوي او وینې شوي وو. پهسرباندې یې یوه سره ګیتاړه تړلی ا. ستونی ستاغ پروت و. آس یې ډېر ستومانه ښکارېده، غاړه یې ښکته خواته ځوړنده کړې او لنګریې د شا په کېڼه پښه باندې اچولی و. په اوربوز باندې یې د پسرلنیو میاشو او مچانو ورانه کېدهوم. ر خوارکي له ستړیا نه لکۍ نشو خوځولای. داسې ښېحرکته په یوه ټاکلې زاویه زلاړو چې لکه دی نه وي او مجسمه یې وي. ډېر ځله د داسې ظاهري او سړو چوپیاو شاته لوی غمونه او ترخه واقعیتونه پراته وي.

زه له همداسې یوه سپاره سره مخامخ شوی وم، زه دې پوښتنې ایران کړی وم دې

---

٦ ـ چکۍ ـ انبوه

٧ ـ ګوپیچه ـ پرېړه لنډه چپن

دې ځوان ځنګه زړه له لوبې پرې کړی او دلته لری بې له دې چې لوبې ميدان ته ور و ګوري لکه مړی وچ کلک پروت دی. بز کش او دومره سوړ ؟ ! په دې کې ورور سېدم. زما د پښو په آواز را په ډډه شو. سري خوبولې ستر ګېين راوا ړولې. آس غوږونه څک کړل او غاړه يې جګه و نيوله. چاپ انداز سترې مشي را کړل او په مسکايې راته وويل :

وطنداره نسوار لري ؟

ـ هو شته دي .

بلا غوند مې له جيبه راويوست او سر مې پرانيسا، ده لاس راوغځاوه او په زخمي ګوتويې زما نظر وزغلېده :

اوه ! دا ګوتې دې ولې زخمي شوېدي ؟

دی ورو غوندې مسکی شو، نسوارېې واچول او بيايې سور دستمال د سر نه خلاص که او ويې ويل :

دغه سر مې ويني ؛ درې ځايه مات شويدي ؛ دا بز کسي نه ده؛ آدم کسي ده. پخوا به د بز کشۍ ميدان د مردانو و، خو اوس د نامردانو دی.

ـ اوس څنګه دا ميدان د نامردانو دی ؟

دی را په ډډه شو، کيناست او د يوه ساړه او سيلي نه وروسته يې وويل :

دا بز کشي د يوه غټ ارباب د واده لپاره جوړه شويدي او ستر انعامونه لري . ډېرو سېمو بز کشان دلته راغونډ شويدي . زه په رستاق کې په دې بز کشظ خبر شوم . شوقي سړی وم او ډېرې ميدانونه مې وهلې وو ، نو سمدستي دا آس په تپوس پسې ووتم او دغه آس مې له يوه بای نه تر ډېرو زيارو وروسته په اوو زرو افغانيو باړه که، په اوو زرو افغانيو يوازې د همدې لوبې لپاره . خرڅ او سامنه يې هم په ما ده. که ستړ او يا ژوبل شي نو تاوان به يې هم زه ګالم، داسې تاوان چې که راباندې واوښت زما نور او د قلبې دوه غوايي پکې تللي بوله. خو که چېرې په دې لوبه کې برى لاس ته راغلی وای ن يی به د باړی پيسې راپرې ايښې وای او دې وتلي آس به د يومن سرو زرو بيه پيدا کړې وه .

بز کش يوه لنډه دمه و نيوله او بيايې وويل :

ما دخپلو بچيانو د خوراک وړه او جوار خرڅ کړي او ددې آس په باړه کې مې

ور کېدي . .

ده نورې خبرې هم کولې، خو ما وارترې واخیست او ومې پوښتنه :

نو ولې له قورې[8] نه راووتې ؟

قوره ! داخو قوره نده، کوره ده کنه، پخوا به آسونو د منډو دربې د زړورو او مېړنیو زلمیانو د شجاعت او مهارت آوازې خیرولې، خو آسونو د منډو لیکې د بایانو او اربابانو د سهوت لارې سېخوې . دې ستمنو سیطانانو او دې په پیسو خرڅ شویو چاپ اندازانو دا پاکه لوبه خیرنه کړیده. بایانو دول چاپ اندازان مزدوران کړي او گرو نړیدي. پیسو نامتو چاپ اندازان او پیاوړي کسان گرد یره د خیټورو بایانو د غرور د تسکین لپاره یره یو ځای کړیدي. په داسې قورو کې هغه څوک ورغومی ایستلای شي، چې د اربابانو د نظر باو او گرو شوی چاپ انداز ورسپه ملگری دي. په داسې حال کې زما غوندې د څانگړو او غریبو سپرو بخت او قوت دوړه څه نه شي کولی، بیا په تېره چې د بای له آس او چاپ انداز سره د ملا چارې او تاویزونه او د خان ملا دمونه هم یو ځای شي.

زه له سهاره تر غرمې پورې په خوره کې وم، څلور ځله مې ورغومې واخیست او یو ځل مې په چلبر[9] پورې هم وتاړه، خو د شلاقو بارانونه به راباندې اورېدا او تر څو به زین ته سمېدم د بایانو آسونه او پیرودل شوي چاپ اندازان به مې په اوږو راوختل . دولو د خپلو بایانو له ډلو سره مرسته کوله او زه یوازې وم .

په کلي کې دولې کروندې او بازارونو کې درست د کانونه د بایانو وو. دا یوه بز کشي پاتې وه، اوس دا هم د بایانو شوه.

دا احمق چاپ اندازان مې څو ځله یوه کړل چې دا ترتیب ستاسې په گټه نه دی، راځئ چې سره یو شو او د لوبې مخه وگرزوو، خو نه مې مني. بایانو داسې کوډې پې کړیدي چې ته به وایې ایمان یې ورسره گرو دی.

ازبک زلمي وخندل او حپلې خبرې یې داسې اوږدې کړې :

---

۸ ـ قوره = د بز کشۍ میدان

۹ ـ چلبر = وړبن وابنی چې په زین پورې تړلی وی او یو څه ورپورې تړل کېږي .

تا به چېرې داسې احمقان ليدلي وي چې د يوه و چ شاباسي په خاطر د نورو لپاره د خپل سر په بيه شهرت او افتخار وګټي !

زموږ د خوشالتيا لاره ټولې دروازې بندې شويدي، زه به بيا ورغومې ته هيڅکله لاس ورنه وړم ، تر څو دا غوليدلي چاپ اندازان له دې غلامی نه راخلاص نشي.

له هماغه وخته تر اوسه پورې ډېر کلونه تېر شويدي، خو لوبه د بايانو په لاس کې ده او د دوی د ګټو لپاره کار کوي.

دهانه غوری ۱۳۴۴

فاحشه

د نور خاوند د اوږده دهليز په پای کې کوچنۍ دروازه پرانيستله او ماته يې په لاس د ننوتو اشاره وکړه. پکلې کوچنۍ کوټې چې سرې نرۍ پردې يې په روښانه کړکيو راپروتې وې ماته خپله غېږ پرانيستله. برسر د خونې په الماری کې څو کوچنۍ مجسمې، بلوري لوښي، يوه زنګ لرونکې ګړۍ او څوداني پلاستيکي نانکې ايښې وې. د الماری د پاسه په غوړبن رنګ بوه رسم شوی تابلو راځوړند وه.

زه سيخ بر سر تېر شوم او په تابلو کې د ويده شوی ماشوم په ننداره بوخت شوم، ببر يری هلك شليدلی پتلون يې په پښو کې و، د ښوديوې دلۍ د پاسه خوب وړی و. سرته يې نېږدې يوه غوا که پرته وه او په لوڅو پښو باندې يې د غټو مريو په څېر زخې له ورايه ښکارېدلې. ماته د يډايانو په کورکې دا تصوير داسې ښکارېده لکه د هندو له کوره چې قرآن راووزي. ښايي دوی د خپلو عياسيو د زغملو لپاره مجبوريت لري کله کله د تنوع په غرض د ژوند ځپلو د ترخو خاطاتو ځينې تصويرونه راځوړند کاندي او هغوته د غرور په نظر وګوري او ځينې وخت لا د ځان ښوونې په توګه د خپلو ميلمنو د مخه د هنردوستۍ او هنر پيژندنې لافې ووهي، دا ځکه چې ځان هنګمند شودل پخپله د دې مغرور احيواناتو يو لفظي فيشن دی. لکه څنګه چې دوی د مګچو او ترشۍ په استعمالولو خپله اشتها او ګيډه خوشلوي همداراز ځينې وختونه دوی د وږو او بربندو خلمو په تصويرونو، قصو او له هغوی سره په لفظي همدردۍ غواړي د خپلو اوږدو عياشيو زغم پيدا کاندي او خپل ګناه کار وجدان ته په دې توګه د للو سندرې وبولي.

دوی فکر کوي چې همدا تندي او ترشي به دوی له هغو بدهضميو څخه خلاص کاندي، کومې چې د دوی د چړچو يوه طبيعی نتيجه ده.

ما لا د رنګينې تابلو په باب د فکر اوږده پړاوونه وهل چې د کوټې په ښکته سر کې د ښيښو آواز زما پام واړاوه. د سالون په ښکته سر کې د ګردي ميز شاته يوه ښايسته ښځه ناسته وه. زما راتګ ددې په وزه کې لکه چې هيڅ اغيزه نه وه کړې. ما سلام وروا چاوه،

مگر هغې اعتنا ونکړه او يوازې د سر په ډېره سپکه اشاره يې د سلام ځواب راکړ. دوه درې گامه ورنيږدې شوم او مخامخ ورته کښېنستم ، د ستر گو په کړيو کې يې د درندې بېخوبۍ آثار ښکارېدل، د سپين کميس په گريوان يې تور او اوږده ويښتان خواره واره پراته وو، په څېره کې يې د ژورو غمونو کرښې ځغليدلې وې او د مخ ه کاسه کې يې لکه گلاب چې د اور لمبو ته نږدې شي د مثيبت او رنځ سره ټاپې پيدا شوی وو. په ذهن کې مې د پوښناو توفان سر رااوچت کړ، پخپل کاذب غرور باندې مې پښه کېښوده او ومې پوښتله :

خور کۍ ته څوک يې ؟

ـ زه ... زه ؟

يو خوږ مسکی يې په شونډو وځغليده، لاس يې گيلاس ته سووړ او د اور پيمانه يې په سر واړوله ـ زه ستاسو د چړچو يوه نانز که يم. زه يوه بدنامه ، دربدره او بېکسه ښځه يم .

په ستر گو کې يې او ښکې ډنډ شوې ، ورويې په غومبورو رابهېدې او له مخ سره يې د تورو څڅو په تارونو کې ورکې شوې. د چوکۍ نه را کږه شوه او خپل گيلاس يې ډک کړ. له يوې لنډې چوپياو نه وروسته لکه ليونۍ پخپله چوکۍ کې راتاو شوه او په ژړن آوازيې را ته وويل:

زه فاحسه يم، زه شرف او ناموس نلرم او د پيسو لپاره هر چېرې ځم او هر څه کوم .

ـ خدايه څومره ستړې او بې خوبه يم .

نورې خبرې ونکړې ، سمونی يې وپړسېده او د اوښکو سيلاب يې په مخ راروان شو . داوار پيمانه يې په سر واړوله او د غمځپلو اوښکو څاڅکې يې په گيلاس کې وڅڅېدل ، گواکې د مصيبت او غم څاڅکې د مستۍ از بېخودۍ په زهرو ورگډ شول او د يوه محکوم انسان د ليونتوب او رسوايۍ تصويريې بشپړ که .

يوه شېبه وروسته يې بيا شوډې وربېدې او په ناست آواچيې ززيل :

بې خودۍ او نيشې له واکه ايستلې يم. ماته اوس کوم داسې ستر او ناموس نه دی پاتې چې زه د هغه د خوندي کولو خيال وساتم. کومه ښځه چې يو ځل د هغو خرو پادې ته ورننوته چې طلايې او سارونه او ځنځيرونه ورلويدلي دي ، بيا به نو څه د خپل ننگ او شرف خيال ساتي !

... هغه څه چې ما یې خیال ساتلی وای اوس زما له لاسه وتلی شی . زه شرف نلرم، فاحشه یم، یوه بدنامه ښځه یم او تورې کټوې ته ورته یم چې د هر چا سپینه لمن راسره ونښلي خیری اخلي او تو ګېږي .

اوه ؛ څومره بې خوبه یم ! څلور شپې کېږي چې ما خوب نه دی کړی او لګیا یم کړی شپه د وطن د زامنو د خوشالولو لپاره له ماښامه تر سباوون پورې ناڅم، سندرې بولم او ترخې اوبه ویشم ...

نری ګوتې یې په تورو او اوږدو ځنو کې ننه ایستی او بیایې په خپل مخ باندې غوټه شوې او ښکې را پاکې کړې. له یوې ککسۍ نه راپاڅېده او په بلې کرسۍ کې ولویده. په ښکلو سترګو کې یې د غمونو کرښې وځغلېدې او په ژړه غونې آوازیې له مانه پوښتنه وکړه: ته اولاد لري ؟

ـ هو !

خپل اولادونه درباندې ګران دي ؟

ـ دا خو طبیعي خبره ده او زه د ځان وظیفه بولم چې له هغوی سره مینه وکړم .

د اوښکو سیلاب یې په مخ را مات شو ، په زوره زوره یې وژړل او په سلګو کې یې دا خبرې له خولې راووتې :

اوه خدایه ! زما بدمرغې او بې وزلې یوسف به څومره راپسې ژړلي وي ...

خدایه ! که نارو غ شویوی ... زه به څه خاورې په سر بادوم . ما هغه په خوب کې پری ښنی و ... دا څو ورځې کېږي چې بسا نه یم پې خبره.

وروسته له اوږدې ژړایې ما ته مخ راواړاوه :

مګر ته د اولاد په مینه نه پوهېږې ، ته پلاریې ، مور نه یې ؛ تا هیڅکله خپل ماشوم ته تی نه دی ور کړی او هغه هیڅکله ستا په سینه نه دی ویده شوی ،تا دهغه د خولو بوی نه دی احساس کړی ؛ ستا اوښکې د هغه له اوښکو سره نه دي ګډ شوي او تا پخپله څنګل باندې د هغه د خوب زړهوړوونکې خرکی نه دی اوریدلی ؛ یوازې میندې دا اوري او ددې سوځوونکې لذت احساس کولای شي. یوازې میندې د خپلو ماشومانو په غومبرو باندې د رڼو اوښکو د ضطراتو په مرغلروکې خپله آخرینظ او پورتنۍ مینه لیدلای شي. کله چې یو

ماشوم مرور شي، مخ ديوال ته واړوي او همالته په ناستو ويده شي، ته څه پوهېږي چې دا خال ميندو په زړه کې څه غلي شوي توفانونه راويښوي ! ته مور اه يې او دې دنيا ته لار نه لري .

اوخ ؛ خدايه ؛ زما يوسف به څومره راپسې ژړلي وي . که ناجوره شوي وي زه به څه کوم ؟

کله چې راويښ شوی او زه ترې ورکه يم د همسايه ښځې به تسل کړی وي ؟

خدايه ؛ دا ته څنګه دومره بدبختۍ ګوري او زغمي يې ، دا زه دې د څه لپاره هستولم ؟ تا ته زما په ځورولو کې څه ګټه ده ؟ مرګ دې راباندې وتاړه ؛ ښکلې دې کړم ، د خرو او ليوانو د خوشالولو چه دې راوښود او بيا دې د خپلو وحشي نازولو ته وسپارلم چې ستا د راکړي حمال انتقام راڅخه واخلي ؛

اوه ؛ احمقه احمده ! اوس خو خپل سر راپورته کړه او وګوره چې ستا وطني ورونه ستا له بې بې سره څه کوي !

څومره سخت ژوند مې درسره تېر که ، په خطا لار کې مړ شوي !

ستا د وطن پرستۍ په مکافاتو کې ستا معشوقه ستا د وطني ليوانو خرابات ته راوتلې ده او ستا ماشوم يوسف د همسايګانو رحم او شفقت ته پاتې دی .

ستا بې بې راوتلې ده او ستا د وطن او غيرتي خلکو د ناموس او شرافت امتحان اخلي !

تا هر پړانګ او ليوه ته د وطن د زوی په ستر ګه وکتل او تر پايه په دې پوه نه شوې چې لړم هر چېرې لړم دی .

تا د وطن ګلونه او اغزي سره بېل نکړل او د وطن د ورځ او ليوه په توپير ونه يوهېدې، اوس به هيڅکله ستا د هغو غلطيو پتې ونشي ، کوم چې موږيې برباد کړي او تباه کړي يو ؛

مګر هغه کونډې چې د ويتنام د آزادۍ په جګړو کې يې خپل ملګري له لاسه ور کړي دي، همداسې رسوا شوي او بربنډې شويدي ؟

مګر هغه ماشومان چې په کوبا کې له پلرونو پاتې شويدي لکه همدا زما يوسف د فاحشو په ناولېو لمنو کې لويېږي ؟

نه ، نه ، هیڅکله ؛ هیڅکله د زیارایستونکو د ټولنې کوندې او یتیمان د خانانو او سوداګرو د ټولنې د کوګډاو یتیمانو په څیر یوازې او بې کسه نه دي .

بغلان ـ ۱۳۴۳

د جومات مړی

د ۱۳۳۵ کال د ژمي يوه سړه ورځ وه ، واورې ورېدلې او سخت باد روان و ، د باد په څپو کې د واورو څپر کې له درځې (۱۰) څخه د ننه کوټې تـهور ېدل او زموږ د تناره چارچاپېر غولی يې لنډاوه .

موږ په يوه شنه خاورينه کاسه کې توت او د غنمو نينې ګډ کړي وو او ګرد سره پرې بوخت وو . زما کشرۍ خور مروره شوې وه او د کوټې دوره خواته ناسته وه ، موږ ته يې شا کړې وه، خو کله کله به يې مخ راواړاوه او را به ويې کتل، خو چې موږ به ورته کتل، نو دې به مخ بېرته واړاوه او ځان به يې مرور ونښود . معلومېده چې زموږ د ست انتظار لري او يواځې يوې کوچنۍ بلنې ته ګوري خو چې موږ به بلنه ورکړه دې به ځان ورټول کړ او سر به يې له ديوال سګه ونښلاوه .

ميرې مې د پخوانيو کوچيانو د برکتونو او ښو زمانو قصې کولې . کله به د ګړندي باد د څپو دروازه په ډېر زور وازه کړه او د واورو ځپه به يې په کوټه را ننه ايستله او زموږ د کوچنۍ او تورې کوټې چت به يې داسې ورېږداوه چې زموږ به ګومان کاوه اوس به کوټه راباندې راولوېږي .

لږې او وريځې په ځمکه پلنې شوې وې او وخت نه معلومېده. خو ځلې مې ميرې راته وويل چې مازيګر دی ، جومات ته لار شه، مګر ما ورته ويل لا وخت شته دی ـ او ځنډ مې کاوه .

موږ لا د مهرباني مېرې قصونه غوږ ايښی و چې پلار مې له باندې نه راناري کړې :

هلکه د لمانځه وخت دی .

له ځايه پاڅېدم او چټک مې خپل چکمن واغوست او راووتم . پلار مې د سرای له

---

۱۰ ـ درځه : دريځه روشاني انداز، د کوټې په چت کې وړو کې ګرد سوری چې د رڼا د ننوتلو او لوګی د وتلو لپاره وی

دروازې سره راته ولاړ و . پوستين يې ټينگـ پرځان راتاو کړی و او په شنه اوږده لکړه يې تکيه وهلې وه . چې زه يې ولېدم ، نو وخوځېد او د سرای له دروازې څخه ووت . زه ورپسې شوم از زمړ تور سپی هم له کداني راودانگل او په نري منډه کې په ما پسې راوخوزيد . لار مې د زيات عمر له کبله زوړ شوی و . او کلوشې يې هم زړې وې او تلي يې زيات ښوی شوي وو. څوځايه غريبکوټی وښوييد او په ځمکه واويد ، خو ثواب او د خدای په لاره کې ده ته ددې تکليف زغمل سخت کار نه و ، بلکې ده به خوند ترې اخيست او له هرې حادثې سره به يې وويل : «خدايه ته راضی شې ! »

خو زما او دده پع جهان بينۍ کې يو څه فرق و ؛ ما ته با دده له هرلوېدو سره دده د اوږده عمر منډې او ستړې را په ياد شوې او دا مې سنجولای سو چې ده د ځوانۍ په شپو کې څومره سخت وظايف اجراء کړي او څنگه د خپلې معصومې عقېدې په سيوريکې دده د عمر طلايي ورځې د نورو تر هوسونو او جاه طلبيو قربان شوي دياو دته له خپلو هڅو او قربانيو نه يوازې همدا يوه کلمه « شکر » او اوږد احتياج وږپاتې شوی دی . سخته غصه راغله او د تور انتقام لوگي مې ماغزه وخوځول ، زړه مې په ټوپو شو او گامونه مې بې وانه ارت او چت شول ـ گوره چې څه راوشول او پښه مې لاړه، په ځمکه ولگېدم او کينه ځنگل مې ژوبله شوه ، د شا له خوا مې د نجونو يوه ټولي چې په اوبو پسې ته راباندې وخندل ـ سخت خړ شوم. په بېړه پاڅېدم، خو بيا ولوېدم او داوار له منډه ووتم او ځان مې په ځغاستو د جومات بيالې ته ورساوه. زه چې له اودسه خلاصېدم، ملا صاحب د مازيلگر آزان وکړ او په ما يې هم غږ وکړ چې راوچت شه جمه تېرېږي. بېړه مې وکړه او ځان مې جمې ته ورساوه، په ملاصاحب پسې مې نيت وتاړه ـ موږ لا دوه رکاته نه وو خلاص کړی چې د جومات په دروازه کې خرپې شو او ورپسې د جمعه خان اکا غږ پورته شو :

سور گله ! ته ترسر شه، علم گل دې داسې راوگرځي . هلئ هلئ برکت پوسئ بر سر ته يې تېر کړئ .

له دې خبرو سره جوخت د ځگيروي آواز پورته شو . د ټولو لمونځ گذارانو حضور خراب شوی و، ځينو بزگرانو دلمانځه په وروستي صف کې اوږې راکږی کړې او د سترگو له کونجونو نه يې کسنې خواته وکتل . زه هم گناه کار شوم او دا کار مې وکړ،

خو څه مې ونشو لیدای او یوازې دومره پوه شوم چې هلکانو یو شی نیولی او د جومات برې خواته یې راکاږي. گوره دا به څه وی؟ بیا څه پېښه شوې ده؟ ښایي د جلب یا د بېگار سپایان به راغلي وي او ملک کاکا به ټغرونه او توشکې ورته راوړې وي، نو دا ځیگروي ولې؟ ښایې علاقه دار راغلی وي!

پاتې لمونځ په همداسې وسوسو کې په ما باندې ډېر اوږد شو، خو آخر پای ته ورسېد. په دعا باندې چندانې خلک پوه نه شول او چې دعا خلاصه شوه، ن ټول کلیوال راپورته شول او ت□ رنځور مساپر راچاپیر شول.

پیرواکا وویل: داغریبگوټې تېره شپه دلویې لارې سره دکلي سموار ته رسېدلی و او هماغلته پاتې و. خوارکې سخت رنځور دی، د سماوار خاوندزه یې خبر کړم او ما هلکان له ځان سره بوتلل او دلته مې راووړ.

بزگرانو په ډېر غور د پیرولالا خبروته غوږ ابښی و او په ځیر ځیرېې رنځور پردیس ته کتل.

هر چا به د پردیس په باره کې یو څه ویل او خپله تبصره به یې کوله ـ یوازې زما پلار چوپ و، خو په سترگو کې یې دوه رڼې او ښکې ځلېدلې.

انځر وویل: خوار سپین ږیری دی، ښایي کوم زوی به یې چیرې نوکر وي او دی به د هغه پوښتنې ته ځي.

رنگین چې د کلي یو نومولی زلمی و ویې ویل:

ماته ښکاري کې دا سږژ د غریبۍ لپاره خان آباد ته روان دی او یوازې ژمی هلته تېروي.

یوه سپین ږیرې سړی وویل: نه داسې نه دهؤ له کالیو یې داسې ښکاري چې خرکار دی او د کتغن په خرو پسې راغلی او دابه یې هم انگیرلې وي چې له دې خوا به مالگه یې بار کړي. هرچا هر څه ویل، خو ده پخپله هیڅ نه ویل ـ له واکه تللی و او په ځان نه پوهېده ـ شونډويې تور خروکې نیولي وو او ستر.ې یې پټې وې، پرله پسې خریده او کله به یې په ځگیروي کې څو بې مفهومه کلمې له خولې راووتې، خو معنایې چا ته نه ورتله او مزږ نه پې پوهیدو، د غاړې رگونه یې جگ جگ الوتل او له بدنه یې دبې تاو جگیده او له خیرنو

کاليو ځخه يې سوړ وږم پورته کېده .

يوه زړه او پيوندې خورجينه يې سرته پرته وه، يو شکېدلی کوڅويې په ځان و او په يوه تور وړين پړي يې کاګ په ملا باندې تړلی و ـ ستر ګې سې د سر په کاسه کې ښکته تللې وې او د سر خولی يې د خيرو له کبله شوری شوې وه او د خمتايو زوړ لنګوټې يې پر سينه باندې ول ول راپروت و .

خدايدوست اکا د جومات ملا ته مخ راواړاوه ويې ويل :

د پرديس حال ښه نه دی، ښايې پور پرې کړي، بايد دده کالي او پيسې خوندي شي .

ملا او د کلي سپين ږيرو ته د خدايدوست اکا خبره پخه ښکاره شوه، د پرديس خورجينه يې ويلټله، بيا يې د هغه له ملا نه تور وړين پړی خلاص کړ، چکمن يې ځينې ويوست، د زړې بر کې د واسکټ استريې په غور و کوت، بيا يې د پرديس د کميس تنی پرانېستې، کاته يې چې يوه کڅوړه يې د تاويز په شان تر کميس د لاندې په غاړه کې پرته ده. هغه يې ترې خلاصه او د ده کاليو سره کېښوده . د کڅوړې په مينځ کې يو د لسو روپيو کاغذ او يو څه تورې پيسې چې ګرد سره دوه نيمې روپۍ کېدې پرتې وې. د خورجين په يوه پله کې يې د وچې ډوډۍ څو ټوټې، يو څه وچ توت او په يوه غوټه کې لږ شين چای، يو د نسوارو کدو، يو څه زړې ټوټې،لږ خام تار او يوه ستن پيدا شول.

په بله پله کې د ماشومانو يو وشسکټ او د خوږو يوه غوټه پرته وه او همدا وه د پرديس ټوله هستي .

د جومات ملا مخ خلکو ته راواړاوه او ويې ويل :

تاسې شاهدان او سئ چې دا سپين ږيری نور څه نلري او همدا شيان دده ټوله هستي ده .

بزګرانو د ملا خبره تائيد کړه او دا شهادت يې ومانه.

د خدای په کور کې د يوه بدمرغي بنده په باره کې مرکه روانه وه خانګل وويل :

که چېرې مړ شي څه به کوو ؟

دخانګل پوښتنې ته هيچا ځواب ورنکړ، بيا د پخپله وويل :

که چېرې د شپې مړ شو، څو تکړه هلکان دې مړی واخلي او د کوز کاګ په جومات

کې دې واچوي او باید دا راز پټ وساتل شي او د کلي خبره د باندې و نه وزي. ځکه که مړی خښ کړو او حکومت خبر شي یا د مړی خپل خپلوان راشي او دعووی و کړي، خدای زده چې څه چارې به راو شي .

بل لمونځ گذار وویل :

هو ! دا کوټوالان موږ پېژنو، له دې خور جینې به خامخا د سرو زرو صندوقچه او له دې دولس نیم روپیو نه به ډېر څه جوړ کاگدي، قتل او پور خو یې لا په ځای پرېږده ! .

خدایدوست اکا دلته بیا سر راپورته کړ، غاړې یې تازه کړې او ویې ویل :

ماته د خدای قهر د حاکم تر قهره سخت ښکاریږي ـ که دا پردیس او هردم شهید بنیآدم له دې ځایه لڅې کړو او بل چېرې یې واچوو خدای به راته په قهر شي ؛ تر ټولو غوره لاره داده چې ملک خبر کړو او دا سړی چې لاتر اوسه ژوندی دی وروښیو او مال یې د هغه تر نظر تېر کړو .

خانگل د خدای دوست خبره پریکړه او په تمسخر یې وویل :

خیر نو د ملک غوا به انگه شي .

دا خبره سپین ږیرو نه د ځوانانو خولې ته ولویده او سره پې تاوده شول. خدازده څه پېښه شوه چې د خانگل او خدای دوست اکا زامن سره ولاړ شول او په جنگ او جگړه یې لاس پورې کړ، د خدای په کور کې د فتنې اور ولگېده او هلته به چې مقدس آیات لوستل کېدل ناوړو او شرمناک الفاظ د لمونځ گذارانو له خولې راووتل، په پانو ښځو باندې تومتونه وویل شول او په معصومو زلمیانو گناوې وتړل شوې.

زه له جوماته لا مانښام خورته راغلی وم، یوه شپه مې د کور له بامونونه واوره وتوږله او بیا راغلم، له خویندو سره د ماخوستن په ډوډۍ کیناستم. ادې مې د لادي شورواپخه کړې وه ـ ډېرا یې مزې زه او دا ځکه چې سره جواری ډېر بې خونده او بد مزه وي. موږ لا دیترخانه نه وو پورته شوې چې پلار مې د ماخستن له لمانځه راغی. ټول یې مخې ته ودریدو. دې بر سر تېر شو او څنگه چې کیناست ماته وویل : هغه رنځور پردیس په جومات کې یوازې پاتې شو، هلکان د ماخستنی لپاره کورونو ته لاړل . ته ژر خپله ډوډۍ وخوره او ورشه چې هغه غریبگوټی چېیرې بې کلمې او توبې مړ نه شي !

ډوډۍ مې خلاصه کړه او سمدستي له کوګه ګاووتم. واوره تر زنګانه او ښتې وه. وریځې په آسمان کې خورې شوې وې او ځای ځای یو نیم ستوری لکه د یتیم اوښکې د آسمان د مخ په شنو چاودو کې ځلیده. ګړندی باد روان و او د کوځې شاوخوا د ونو په لښتو کې یې د غم سازونه غږول.

د کلي سپي غلي وو او د لارې په اوږدو کې هیڅ حرکت او ژوند نه محسوسېده. جومات ښاته نژدې شوی وم چې سخته ویره پیدا شوه. ګامونه مې او چت کړل او منډه مې پسې واخیسته. ناڅاپې مې پام شو، د منډو په مینځ کې مخامخ لیوه راته ولاړ دی، ژبون مې ووهل شو او لرزه مې په صورت راغله، غوښته مې چیغه وکړم، خو د جومات خادم پیرک راباندې ناري کړي:

څوک یې ولې ودریدې؟

ما وویل: زه یم، خدای دې خوار که! نژدې دی زړه راکې چوولی و. ده وخندل، رانژدې شو او په غیر عادي توګه یې خپل ځیره او پرېږ لاسونه د پوښتنې لپاره راوغځول او سترې مشې راسره وکړل، د سترګو سپین یې د تور مخ په کاسه کې ولړېښېدل او بیایې په سهم جن آواز راته وویل:

راغلم، ګومان مې کاوه چې هغه رنځور به په جومات کې یوازې وي. ما وویل:

هو خیر یوسي! ته خو یو زړه سواندی او ښه سړی یې، مګر په زړه کې پوهیدم چې پیرک د مساپر د پاره نه دی راغی، بلکې د خورجین او کوڅو له پاره راغلی دی او دا ځکه چې ده څو، څو واره له جومات نه د مساپره پېې او ځنې داسې نور معمولي کالي غلا کړي دي. نورې خبرې مې سره ونکړې او دواړه د جومات دروازې ته رانژدې شوو، ورمې خلاص کړ او ننوتم، د جومات فضا د تیلي ډیوې لوګي ډکه کړې وه او بد بوی پکې خورشوی و. مساپر د شولو د وښو دپاسه پروت و او هماغسې خرېده، د سترګو توریې تښتیدلې وو، د ډیوې زیړه رڼایې په مخ باندې رپیدله او د خولو کوچنۍ دانې یې په مخ باندې ځلېدلې.

د مساپر د ژوند تاریخ د خیال په ورڅخو کینولم او ورو ورویې د خوب څپوته وسپارلم ـ تللی وم او داسې تللی وم چې بیا د کلي د ځړه ځوانانو په راتګ او پریوتو هم نه وم

خبر شوی .

یو پار شپه به پاتې وه چې له خوبه راویښ شوم، ډېره ډېره تته لګېده څرګه ګان شاوخوا په درانه خوب ویده وو، د پردیس خوله وازه پاتې شوې وه، د ستر ګو تورېې تښتیدلی او د سینې خرکی یې غلي شوي و . د باد آواز نه اوریدل کېده او طبعیت د درانده سکوت بړستن په سر راښکودې وه، په جومات کې هر څه پخپل ځای وو، یوازې د مړه مساپر کوڅو چاوړی و .

هغه شپه تېره شوه او په شپې پسې میاشتې او کلونه تېر شول، ډېر خلک په دې لار راغلل او لاړل، مګر هیچا د هغه مساپر پوښتنه بیا ونکړه او هسڅوک پوه نه شول چې دی څوک و او چیرې ته ؟

۱۳۴۳ کال

د کارخانې جشن

د ښار په خلنو کې د خار خانې د پرانیستلو د جشن خبرې خورې وې .

هر چا به هر څه ویل او د جشن په باره کې به یې خپل اوریدلې نوروته اورول. ماشومانو به په ښونځیو کې، کارگرانو په فابریکو کې او ښځو به په کورونو کې د جشن په باره کې مرکې کولې .

علي مراد حمال بیا تر ټولو د جشن په مرکو مین و، څنگه به چې د جشن نوم واخیستل شو دده کوچنۍ سترگې به د پلن مخ په کاسه کې راڅرخیدې، د پیتې پورې به یې سپوږمې وروپیدې، پخپله کوسه ږیره به یې لاس راښکود او په مغرورانه انداز به یې وویل :

« داجشن زمگړ دی او دا کارخانه ما درولې ده .»

ددې وینا سره سم به علي مراد د خپلو لاسونو ورغومې چې د اوښ د تلي په شان د کار له زوره کلک شوي او ښوی شوي وو انډیوالانو ته وښودل او دا حرکت به یې په یوه فاتحانه خندا پای ته ورساوه .

کله کله به یې لا خپلې زړې څولې ته چې لکه د غنې جاله په تارونو کې رابنده وه اشاره وکړه او وبه یې ویل :

« ما همدا چکمن د همدې ارخانې په جزړولو کې زوړ کړیدی »

ځینې وخت به یې د خبرو په ترڅ کې ستونې وپړسېدې او د کوچنیو سترگو په تورو مریو کې بې یې د اوښکو کړۍ را پیدا شوې . داوخت به علي مراد ته د خپل زلمي زوی قنبر مرگ ورپه یادوی و . قنبر په همدې کارخانه کې تر واگون لاندې شو. علي مراد لا د اوښتي واگون تر درانه بار لاندې د قنبر زگیروي اورېدل او هغه ویني یې لالیدلې چې د قنبر له خولې نه دده د خمتا په خړ واسکټ را بهېدلې .

ـ اوه ! څومره ښه زوی مې و ! څومره به یې زما خاطر ساته ، یوه ورځ چې دټ خپلې مزدورۍ پنځه روپې یې خرڅې کړې وې څومره ښکنځل مې ورته وکړل مگر دې بنده له حیانه حتی خپل سر راپورته نکړ. ده زما تر مخ یوه ورځ له خپلې ښځې سره زړورې خبرې ونکړې او زما له شرمه یې یو ځل خپل ماشوم ته ناز ورنکړ. اوه ! زه څومره غریب او بې

کسه یم، زما قسمت څومره خوار دی او دا زه څومره بدمرغ او نامطلوب انسان یم . آخر زه به دا پاتې عمر څنگه تېرومه او د خپلې بدمرغۍ داستانونه به چا ته وایم. دا کوچنی ماشوم به څوک لویوي او دا ځوانه نږور به په څه هیله صبرومه ؟ قنبره، قنبره زویه ! د خدای د پاره زه ډوبېږم .

دا خبرې به د علی مراد پې خاطر کې و گرزېدې او ورپسې به دا وښکو سیلاب دده د نرۍ ږیرې له سپینو ویښتانو ته دده په شکېدلي گریوان راخور شو، په زوره زوره به یې وژړل

او زړه به یې تش کړ، خو دده اوښکې به لکه د ثور باران کم دوامه وې او ژر به دده په زړه کې د نامیندۍ د تورو وریځو له شانه د هیلو زرین لمر راوخوت، مسکی به شو او دا ساده جمله به یې له خولې راووته :

« که خدای کول په نږدې وخت کې به کارخانه چالانه شي .»

ده به په ډېر سادگۍ کې نورو مزدورانو ته دا زقری ورکاوه:

« که خدای کول زموږ او ستایې ژوند به له دې کارخانې سره سم شي .»

ده دا مطلب د کارخانې د بهست ایښودلو په وخت له یو ستر مامور څخه اورېدلی و او کلک باوریې پې لاره. ده به داهمخ ویل چې دا کارخانه په حقیقت کې زموږ ده او گټه به یې پخپله موږ ته راورسېږي.

همدا هیله وه چې په علي مراد یې سره له ټولو بدمرغیو د خپل زلمي زوی مرگ زغملی و .

د یکشنبې ورځ راورسېده، د جشا ورځ او د مزدورانو د نیکمرغۍ ورځ !

علي مراد د خپل ښایسته لمسي سترگې په رنجو کړي، خپله زنگـ وهلې زړه بیاتي یې راواخیسته او د ښایسته ماشوم د سر ویښتان یې د وتبي [11] په څیژ گرد و سکښتل.

د قنبر د واده د پسې گل سیب دسمال یې راویوست او په سریې وروتاړه، بیایې په غیږ کې واخیست او د کارخانې په لور رهي شو.

---

۱۱ ـ وتبی = ځوندی ، پوپک

ـ خدايه! لکه چې راباندې ناوخته شوې ده، ګوره چې نقل يې لا نه وي ويشلي.

او چت او چت ته، خو د ځوانۍ تګ يې نه وپاتې، هلک پې درونند شوی و او سا يې سوله. ماشوم په ټوله لارکې خندل او له خوشالۍ نه يې د خپل نيکه په غېږ کې ټوپونه وهل.

ځای تهخ رانږدې شول، د کارخانې د ننوتلو په لار دوه کتاره وسله وال ژاندارم او پوليس ولاړ وو. هالته لرې د کارخانې په مينځ کې د جشن سره او سنه بيرغونه رپېدل. د سړک په سينه باګدې د ګړنيو موټرونو پرله پسې بهير رااروان و. د دروازې په خوله کې نابلد وګړي دريدلي وو او د ميلمنو ټکټونه يې کتل.

ـ «خدايه دا به څوک وي؟» علي مراد دا سړي پخوا هيڅکله دلته نه و ليدلي. د هغو مزدورانو له جملې نه هيڅوک نه ښکاريدل چې دا کارختنه يې جوړه کړې وه. نجاران، ختګران، مستريان، حمالان، حتی ډريوران او کرين کاران هم نه ليدل مېدل. د فابريکې د دروازې له خولې نه دانګړ يوه برخه څرګنده ښکارېدله هلته ټول د خوليو او دريشيو خاوندان راټول شوي وو، د جميعت د خندې او شور آواز چې د لوړو لوډيسپيکرونو له آواز سره يو ځای شوی و تر عمومي سړکه پورې رارسېده، علي مراد دروازې ته نږدې شو، خو د دروازې ساتونکو د هغه مخه ونيوله، ده نانمونکې زارۍ شروع کړې او د دروازې نظم ته يې صدمه ورسوله، د جمتي خلکو د مراسمو نزاکت د يوه بې حيشته او بې ارزښته سړي له خوا خراب شو. د دروازې ساتونکو حوصله يې تنګه کړه، سپايانو ته اشاره وشوه، يو پريړ توربخن پوليس رامنډه کړه او علي مراد يې داسې څپېړه ووهه چې لنګوټۍ يې يو ګز له سره لرې ګوزار شو، بل پوليس د شاله خوا ووهه او علي مراد خوارکی پړ مخې ولويده. ماشوم لمسی يې له غېږې په ځمکه ګوزار شو او سخته چيغه يې له خولې راووته.

د بېدفاع او نامیند مزدور ژبه ګونګه شوه او سترګې يې د اوښکو پردو پټې کړې.

هالته لرې د موټرو د پارک ساته شور ځوږ پورته شو، څو تنه مزدوران په منډو د سړک مخې ته راووتل او علي مراد يې له خپل لمسي سره د پوليسو له ډلې او د تشريفاتو له سيمې نه ويوست. ننداراچيان له ونو او د سين د غاړې له جګ ديوال نه چې د فابريکې د مراسمو د سيل لپاره پې ختلي وو راښکته شول او تر عاي مراد راو څرخېدل.

نجف د مزدورانو کړۍ ماته کړه، ورننووت او په مغګوګانه اندازيې وويل:

کینه، دلته کینه، احمقه بوډا! تمامه ورځ به دې ساده مزدوران غولول چې دا فابریکه د تاسې ده! اوس پوه وی چې دا فابریکه د چا ده؟ که نه یې پوه شوی یو ځل بیا ورشه چې پوره دې وپوهوي.

ټولو مزدورانو وخندل. علي مراد له غصې نه ډک سر راپورته کړ، کاته یې چې بدخولی او بې پروا نجف مخامخ ورته ولاړ دی. بې کمیسه، برکي واسکټ او هماغه پخوانی پیوندي پرتوګ یې اغوستي وو، د تور او سپینو پرتو ګانډ یې تر زنګنو پورې راځوړند او یو خیرن رنګه ټونکریې تر غاړې راتاو کړی و، لویه خوله، تنګې سترګې او غټه ببره ککرۍ، پولادې متې او ببباکه آمرانه وزه.

علي مراد وار د وار زړور او سرکش نجف وپېژاند او په ډک ستونې یې د لومړي ځل لپاره اعتراف وکړ:

تا ریښتیا ویل.

نجف د واسکټ له جیبه یو موټی خیرن توتان راوایستل او د علي مراد لمسي ته په لمن کې واچول، بیایې مخ علي مراد ته واړاوه او ویې ویل:

وعده راکوې چې بیا مزدوران نه غولوې!؟

ـ ډاډه درکوم، اوس پوه شوی یم!

نجف وخندل او په داسې حال کې چې د علي مراد یتیم لمسی یې پخپل څټ باندې سپور کړ ـ ویې ویل:

فقط ته دومره ویلی شي چې نجف زما د لمسي خر دی او بس.

وروسته یې په ډاډه لهجه علي مراد ته دا خبره تکرار کړه:

دا کارګران هیڅکله مه غولوه، داسې لار وښیه چې دوی پخپله خپله دنیا جوړه کاندي.

علي مراد مزدورانو ته مخ ورواړوه:

راځی، راځی زامنو د کارخانې د خاوندانو د چړچو له سیمې رالرې شئ، هلته به ببرته راوګرځو چې دا کارخانه زموږ شي.

کابل ۱۳۴۷

دوه جواليان

ماسپښين ناوخته شوی و . په آسمان باندې د ژمي خړې وربځې پلنې شوې وې او د واورو وړې دانې اوريدلې، يخ باد چليده او د واورو ځپر کي يې له يوې خوا بلې خواته شړل. د منديي چارچلند سوړ و او زياتره دکانونه تړل شوي وو.

سهراب د يوه خلاص دکان خواته د دوو پښو په سر څک ناست و . يوه زړه شړۍ يې تر ځان راتاو کړې وه او په شايې تر شړۍ لاندې د پرسړ پړي ولونه له ورايه ږ کاريدل. د تور پټکي تلمبوزک يې وهلي و او د هغه له چاودنهيي يوازې دوه سترګې ښکايدلې. ها خوا د سهراب مقابل لوري ته د يوه تړلي دکان تر مخ، يو بل زلمس جوالي د جوارو انډيوته تکيه وهلې وه، لاسونه يې تر تخرګو لاندې ننه ايستي وو او د پوزې ونې او به يې په بريتونو باندې رابهيدلې. يوه زړه او پمنه قره قلي خولۍ يې په سر وه او د سپخيدليو درزونو چاودنه يې له ورايه ښکاريدل. د برکې بالاپوش يې ډېر زوړ نه و خوزيات خيرن شوی او کرغيړن شوی و .

پيوندې کلوشې يې په پښو وې او د شړيدلي پرتوګ نه يې د زنګنو سترګې راوتلې وې. پړی يې درلود خو په شاسې نه و تړلی او مخ ته يې په ځمکه باندې سنبی و .

سهراب هغه سرترپايه له نظره تېر که، مګر ويې نه پيژانده او نا بلد ورته ښکاره شو . سهراب په همدې منډيي کې څلور کاله جوالونه چلولي وو، مګر دا سړی يې هيڅکله نه و ليدلی. دی په اوږدو فکرونو کې لاړ:

ګوره دا سړی به څوک وي ؟ .. دوه ورځې پخوا د ملا برات علاف څلور بوری وړه له همدې منډيي نه ورک شول،... خدازده چا به وړي وي، که دې سړي وړي وي ؟... نه، نه، د ده رنګ غلوته نه دی ورته، دی هم زما غوندې يو هردم شهيد سړی دی... موږ غريبان يو، خو غله نه يو، غله نور دی !...

کله چې سهراب د چرت له اوږدو پړاوونو څخه راوګرزيده اوريا زياته شوې وه او نور د کار د پيدا مېدو چانس کم و. له ځايه راولاړ شو، خپله شړۍ يې په اوږه راسمه کړه او

مخامخ نابلد جوالي ته وګنی. همدا چې ور نېږدې شو، غږ يې وکه:
څنګه يې ياره؟
مقابل سړي په داسې حال کې چې په بريتوکې يې د مسکا څپې زخزځيدې ځواب ورکه:
جوړ دې يې آشناء!
ـ څه نوميږې؟
ـ پردل،
ستا نوم څه دی؟
ـ زما نوم سهراب
ـ د کوم ځای يې؟
ـ د کرباغ يم.
ته د کوم ځای يې؟
ـ زه؟ نو څه ئړته ووايم! زه لا کوچنی وم چې زما مور او پلار په غوربند کې مړ شوي دي. زه هماغلته لوی شوم؛ خلکو ويل: پلار دې له کومې بلې خوانه دلته راغلی و. خدازده زما پلار به له کومې سيمې هلته غريبۍ پسې راغلی و، خو خلک وايي چې ښه سړی و.
سهراب وويل:
د پلار سړيتوب به دې څه پکار شي، دا وايه چې څه يې درته پرې يښي دي؟
ـ خدای دی وبخښي هيڅ نه دی ترې پاتې!
سهراب وخندل او ويې ويل! نو څه ښه سړيتوب يې لاړه؟
پخواتر دې چې سهراب ددې وروستۍ پوښتنې ځواب ته انتظار وباسي، لکه يو ورک مطلب چې يې په ذهن کې سمدستي راپيدا شوی وي ژژ په تلواريې پردل ته وويل:
بالاپوش دې ښه بالاپوش دی، مګر دا بختوره خولۍ چا درکړيده؟
ـ دا خو زموږ يوه همسايه راکړيده!
ـ ستا همسايه؟ ته همسايه لري؟
ـ نه ، نه يې لرم!

ـ نو څنګه دې وویل چې دا خولۍ زموږ همسایه راکړیده ؛ کوم همسایه دې ښود ؟

ـ د علاقه دار صاحب همسایه !

سهراب د پردل دې هبرې ته له خندا شین شو او ویې ویل :

ته څه بلا سړی یې، پردي همسایګان خپل بولې !

پردل لږ سور غوندې شو، په لوړ او جدي آوازیې وویل :

ولې علاقه دار خو زما بادار و.

سهراب دا ځل داسې مست و خندل چې د خندې له زوره یې له ستر ګو اوښکې راوبهیدې او له دې سره یې پردل ته وویل :

ولې داسې نه وایې چې خورهم د هغه و ، همسایه هم د هغه و او زه هم د هغه وم .

پردل چې یو مخ ماتی، بې خولې او بې زړه سړی و او له بازاري کار ګرانو او د بازار له چاپیریال سره ښه بلد نه و ، د سهراب پرله پسې پوښتنو وارخطا کړ، نو ناڅاپي یې شونډې پرانیستې او په یوه کچه او بېخونده لهجه یې سهراب ته وویل :

ته پخپله ښه سړی یې ؟

ددې بې ارتباطه خبرې له اوریدو سره سم په سهراب باندې د خندې داسې لې.نۍ ځپه راغله چې کوکې یې له خولې ووتې او بلهوډې یې ونیول.

داځل یو دکاندار ته چې دوی ته نیږدې پخپل دکان کې ناست و د سهراب په لوړه خندا غصه ورغله، د دکان خولې ته یې ورودانګل او په ترخه غاړه یې سهراب ته وویل :

احمقه ځې او که در کته شم !

سهراب ځواب ورنکړ، خو خپلې غضبناکې ستر ګې یې ورواړولې او سمیستي مخ په بازار وخوځید. پردل هم راولاړ شو ، کالي یې وڅنډل او په سهراب پسې رافی . سهراب مخامخ د منډیې د لویې دروازې په سماوار ننووت، بر سرتېر شو او د تخت د پاسه په پوز کي باندې اوږد وغځیده. پردل هم راغی او ده ته نیږدې، په یوه تیاره ګوټ کې پټه خوله کیناست.

یو شېبه وروسته د سماوار شاګرد سهراب ته ویریده :

څه شی خورې ؟

سهراب په داسې حال کې چې ستر گې يې لاً که د ښينښې مرئ د تور لنگوټې دولو نو لاندې بريښيدلې، په درانه او کرار آواز ځواب ور که : زه وروسته ډوډی خورم ؛

شاگرد دا ځل پردل ته مخ واړاوه:

ته څه شی خورې ؟

ـ زه يې نه خورم، ما هيڅ نه دي .ټلي !

ـ نو دلته د څه لپاره راغلی يې ؟

سهراب په دې وخت کې را په ډډه شو، نسوارېې تو کړل او د سماوار شاگرد ته يې وويل :

پرې يې ږده، پيسې نلري.

د سماوار شاگرد د سهراب دريمگړتوب و نه مانه، پردل ته پسې کلک شو او راولاړيې که. خو څنگه چې هغه لټيدو ته قابو شو، د بالاپوش لمنې ته يې د سهراب پولادي منگولې ورسيدې، دی يې په بيرته کيناوه او د سماوار شاگرد ته يې په ځيږه لهجه وويل :

ورشه ځناوره ، يوه چاينکې ورته راوړه !

د همدې خبرو سره يې د لسو روپيو نوی کاغذ له ملا راويوست او ورواېې چاوه.

ډوډئ په چوپيا کې زخوړل شوه. گوره چې زلميو جواليانو به يو د بل په باره چې څه فکر کړی وي او خدازده چې د مست سهراب د خنداو کاروان ولې دريدلی و، ولې پردل ته يې ځير ځير کتل او د هغه له قره قلی خولئ نه يې نظر نه غړاوه. کله چې وروستئ گوله جگه شوه پردل وټوخيده او کچه شانې مسکايې په شونډو راغبرگه شوه. ښايې دی به له دې چوپيانه په تنگ شوی و او غوښته به يې چې دا د غم کمبله ټوله کړي. سهراب ورته وخندل او ويې ويل :

وايه څه دې په زړه کې گرزي ؟

ـ که ستا خوښه وي زه به يو ځل په کار پسې ووزم !

سهراب نو څه ونه ويل، خو په يوه مسکايې دده غوښتنه تائيد کړه.

پردل راولاړ شو ، خپل پړی يې واخيست او ووت.

سهراب يوازې پاتې شو، سرېې په زگنو ولگاوه او په چرت کې ډوب لاړ. خدازده

د څه په باره کې یې فکر ناوه چې د جوالیانو شور بګت یې د فکر سلسله و شکوله او وچت له ځایه راولاړ شو. د سماوار کارکوونو او میلمنو ګرد د باندې خواته منډې کړې. سهراب چې څنګه راووت ستر ګې یې په پردل ولویدې. زړه فره فلي یې له سره لویدلې وه. د بر کې د کوټ جیبونه او ګریوان یې شکیدلي وو، د خمتا په کمیس یې د پوزې وینې رابهیدلې، په ستر ګو کې سې دوه غټې او ښکې غوټه شوې وې او ګرد چاپیره جوالیانو رانیولی و.

سهراب ته سخته غصه ورغله، د جوالیانو مینځ ته ورننووت او جیغې یې کړې:

لاس ونیسئ، لاس ونیسئ!

جوالیانو لاس ونیو او سهراب ته یې کوڅه ورکړه ـ ده د پردل خولۍ له ځمکې را وچته کړه او دی یې لاس نسولی د جوایانو له مینځه راویوست.

سهراب د منډیي ټولو جوالیانو پیژانده او په درنه ستر ګه یې ورته کتل. دوی پوه شول چې وهل شوی جوالي د سهراب خپلوان یا ملګری دی او هغه ډېر پې خپه شویدی. یو غنک رنګی پریړ جوالي چې نري بریتونه او کوسه ږیره یې درلوده او د مندیي د جوالیانو مشر و د جوالیانو له مینځه راووت سهراب ته نبردې راغی، په اوږه یې لاس ورکیښود او ویې ویل:

سهرابه! ته ګوره دا نادانه سړی د کرایو نرخ خرابوي. څو واره ما پخپله ورته وویل چې دا پیټی تر لاهورۍ دروازې پورې لس روپۍ کرایه لري، پام کوه چې کمه یې نکړې، مګر دی حاضر شو چې په اووه روپۍ یو سی. دا جوالیان چې دی یې وهلی دی ملامت نه دي، د دغو خوارانو خو ملاوې تر دې جوالونو لاندې ماتې شوې. ډوډۍ نلري، جامه نلري، ټاټوبی نلري او شپه ورځ همدا پیټي چلوي. که چیرې د پیټي نور هم پې درانه شي دا خواران به څه کوي!

سهراب په دقت دا خبرې واوریدې. په په وچولې کې یې د غضب غوټې ویلې شوې او فقط دومره یې وویل:

د نابلدانو بلدول په کار دي، وهل یې نه دي پکار. دی هم غریب دی او پیټي چاوي.

بیا یې د پردل خولۍ ور په سر کړه‌ؤ د پوزې وینې یې د خپل لنګوټي په شمله

وژپاکې کړې او له ځان سره یې مخ په بازار وخوځاوه.

دد کانونو او اپارمانونو د بخاریو لوګي لکه درنې وریځې بازارته راښکته شوي وو او هوایې لوګجنه کړې وه. سهراب پردل ته وویل:

شپه نیږدې شویده، ګامونه او چت اخله.

ـ چیرې به ځو؟

ـ زما ځای ته!

ـ ستا ځای چیرې دی؟

ـ ټول جوماتونه، د حمامونو ګلخنونه او په اوړی کې درست ګراژونه، د پلیو لارې، د دکانونو مخې، هر میدان او هره پوله!

سهراب پوښتنه وکړه:

ښه ستا ځای چیرې دی؟

پردل په داسې حال کې چې ژبه یې نښتله ویې ویلې:

زما ځای د علاقه دار صاحب کور.

له دې خبرې سهراب بړچ وهل او ډېرې وخندل، بیایې پردل ته وویل:

دا علاقه دار خوار څوک دی چې هر شی یې ته د ځان بولې؟

ـ دا خو زما د دولسو کلونه بادار دی کنه! مګر زه یې اوس شړلی یم. همدانن تمامه ورځ دا سودا را سره وه چې شپه به چیرې تېروم...

سهراب په همدې ځای د پردل خبرې پریکړې او پوښتنه یې ترې وکړه:

پس له دې به څه کار کوې؟

ـهمدا جوالي توب.

سهراب پښنه ونیوله او یو ځل بیا د پردل سر او اوربوز ته ځیر شو، ویې خندل او ویې ویل:

خولی دې جوالیانو ته نه ده ورته، ولې کلینري نه کوې؟

ـ څنګه ته کوم موټروان پیژنې چې ما کلینر کاندې؟

ـ ته څومره ساده او کم عقل سړی یې، که زه دومره معتبر وای ولې به مې پخپله دا

پیتهي چلول ! !

پردل او سهراب په خبرو، خبرو کې له ښار ووتل او د واورو په یوه نري منډ کې یو پر بل پسې د کلیو د جوماتونو خواته لاړل. د ماښام تیاره زیاته شوه او دوی یې پخپلو ځپو کې ورک کړل.

سهراب سبا وختي د ښار پر لور راغی. ږیره یې ببره شوې او سریې ډېر زیات ریسدلی و. په ستر ګو کې سې د فجري خوشالتیا ګنا تپه شوې وه او ځای یې یوه داسې توفان ته پرې ایښی و چې د ګونګ او بې تعبیره انتقام بر ښېناوې یې خوریدلې، قدمونه یې درانه شوي وو او په ځیر کې یې د لوی غم څپو کوکې وهلې. د دکان مخې ته ورسید او بې له دې چې سلام واچوي د خپل لاس بوتل او پوړۍ د حکیم ذي مخې ته کیښودل :

داکتر صاحب دا بېرته واخله !

حکیم جي سهراب ته ځیر شو، بیایې لاس دواته وروغځاوه او پوښتنه یې وکړه :

څنګه ! دوا فایده ونکړه ؟

ـ نه هغه مړ شو ! داسې وویل او بې له دې چې د دوا پیسې وغواړي په تنګه کوڅه کې مخ په ښکته روان شو.

هلته یو بل سړی چې غوړه شلیدلې کرتۍ او پتلون یې اغوستي وو خپل پولادي سوک په دړه وواهه او فریاد یې ویوست :

آه مورې څومره آسان مړو !

له دې خبرې سره جوخت په آسمان کې د پسرلي لومړنۍ برېښنا وځغلیده او د تالندې هیبت د زاړه ښار ویده هډونه وریږدول او له خوبه یې پاڅول.

کابل ـ ۱۳۴۶

خړکی ماشین

ګوره څو زره پیړۍ به په تېې هسکو غرونو تېر شوې وي ؟ څه شپې ورځې، څه سخت ژمي، څه واورې ، امرې او څه چپاوونه به یې لیدلې وي ؟

څومره بېوزلي پردیسان به ددې جادوګرو غرونو په ګردلو او د واورو په لېږدونو کې بې لارې شوي او په شاوخوا پسچو کې مړه شوي وي .

څه قافلې، څه مهاجرین او څه اښکرې به د توفان په منګولو او د ژمي په هیبت کې نشت شوي وي. د دې سیمې د افسانوراویان، د دې غره د هرې درې، هرې څوکې او هرې لارې په باره کې یوه افسانه لژي.

د لرې سیمو خلکو دا روایات نه دی اوریدلي، ځکه د دی غرونو عجائباتو نه د آیرنتیا په سترګه .وري او د هر څه په باره کې پوښتنې کوي .

ګوره، دا دغره په ولیو پاس حوض به چا جوړ کړی او شکولی وي، د څه د پاره، داولې ؟

د سیمې سپین ږیری وایي چې دا حوض دیبانو جوړ کړی او ښاپیرۍ بخ پکې لمبیدلې.

نو ګوره چې ښاپیرۍ به څنګه په داسې سړو اوبو کې لمبیدای شوي !

سپین ږیري وایې : ماشین ناولی شی دی. له هغې ورځې چې د ماشین آواز د سالنګ په غرونو کې خپور شو، ښاپیرۍ له دې سیمو څخه والوتې او « کوه قاف» ته ولاړې .

ته دا ماشین و ګوره ـ ماشین ! دا بې زړه او بې وینو دیب ، دا د او سپنې ځناور .

ورویې له ځان سره وخندل، پخپل زړه کې یې پټ وویل :

تـه خـو ګـوره پـه دې پـریـړو غـرویـې څـه وکـړل ! ولـي یـې ورمـات کـړل، پـښـې یـې وروڅپلی او مخامخ یې په زړه ورننووت .

ریښتیا دا خړ کی ماشین څومره ښه ملګری دی، څومره منونکې او شرافت مند دی ! له هر نژاد، هرې ژبې، هر مجهب او هر ملت سره یو راز کار کوي. دی د انسان ملګری دی، د انسان !

دی رشوت نه غواړي، طمع نه لري، د چو کۍ لیونی نه دی، په القابو پسې نه ګرزي، فقط کار کوي ـ کار !

زما خږ کیه ماشینه ! زړه مې غواړی چې یو ځل دا ستا په دوړو پټ ځنځیرونه، دا غوړې خیرنې متې او دا تور او لوګجن دروي(۱۲) سر تر پایه مچ کړم او خپلې ستر ګې پې وموښم. که دا ستا پولادي منګولې نه وای چا به دا د خاورو او ډبرو غونډۍ په بل مخ اړولی. که ستا تیره غاښونه او نیوې نه وای نو څنګه به د دی سر ټمبه او نامنومکې غره ګیډه سورۍ کېده او غریبګوټې انسان به لار پکې ایستله ؟

دی لا د خپل فکر په سلسله کې سر ګردان و چې لمر د غرونو شاته ته ننوت او د ختیځ د ماښام کمپله ورو ورو د جګو غرونو په آسمان کې پلنه شوه، سړه سیلۍ راوالوته، یخنی زور ونیو او دی د تیږې له اړخه یو جګـ غټې(۱۳) ته وخوت. پورته د درې په وروستۍ برخه کې ، دوو ماسینونو د تونل له خولې نه د اضافي خاورو او ډبرو وروستۍ کوټې ښکته مخ په ځوړه تویولې او دوړې یې ځپه ځپه مخ په ده راتلې. د کار د قواو افراد او کارګران کتار کتار او یو یو د افتنور(۱۴) پلو خپلې قرارګاه ته راروان وو. دوی هغو ښکاریانو ته ورته وو چې په بدو شرایطو کې نابېره له خوني ځناور سره مخامخ شوي وي او له ډېرې سختې مبارزې وروسته یې بر شوي وي او بیا ستړی ستومانه د یو چوپ غرور تر هوا لاندې خپل کلي ته راستانه وي.

لاندې د درې له کوزو برخو څخه تور سړ ک په سینه باندې د کارموټرونه رابهیدل او لکه اوراورکې(۱۵) یو په بل پسې راروان وو. په تیارو پیچونو کې لکه د څرغونو امیل او ښتل راا وښتل .

۱۲ـ دروی = نله، د لرګی شپېلۍ، دلته دود کش او د لوګی وتلو نه مطلب دی

۱۳ـ غټې = لوره ، هسکه

۱۴ـ افتنور= د یوه ځای نوم دی

۱۵ـ اوراورکي = هغه الوتونکې خزنده چې د شپې رڼا کوی او په درې ژبه یې (کرم شبتاب) بولي .

غرونه ډېر درانه ښکارېدل. آسمان زښت ښايسته شوی و او لکه د مرغلرو ادنې ستوري ورباندې ځليدل. پردل وار په وار خپلو انديښنو د تېرو خاطراتو غيږې ته ورغو ځاوه، د لوړو غرو په لمنو کې دسپيدو ننداري؛ هر سبايي د کار سيمو ته د موټرو، ماشينونو او خنديدونکو زلميانو لږد او شور؛ د رخصتۍ د ورځو ميلې او سندرې، له غرو او غونډيو سره جګړه؛ په ژمي او توفان باندې برى؛ له طبيعت سره مبارزه او له بشريت سره مينه

او ....

پردل نه پوهيده چې څه ور شويدي، ولې دننه په زړه کې ځوريږي؟ د څه لپاره غواړی چې تل ددی ساړه او ځيږه سالنګ په لمنو کې پاتې شي؟ ولې، ولې، ولې؟

ځوان پردل په خپلو افکارو غرق، لوی سړک ته راکوز شو، لار باالکل تيلره شوې وه او ده تمامه ورځ د غره په جګو لمنو کې تېره کړې وه. ده نن هغه ټولې سيمې له نظره وايستې چې ده د خپل يونيم کلن عسکري خدمت په موده کې هلته زور ازمويلی وه، خولې يې تويې کړې وې او له هر کمره او هرې تيږې سره يې بلد و. ده ته ددې سيمې هر بوټې او کاڼي لار شوو له او له هر موټې خاورې نه يې د خپلو خلکو او وطن د مينې وږمه ورتله. هماغه شپه ده ډېر غوښتل چې د سالنګ او خپل ماسين په باره کې يوه حماسه وليکي او خپل سرکش روح په تسکين کړي، مګر ګوره څه پې شوي وو چې شعر يې نشوای بسکلای او کلمات ځنې تښتيدل.

شپه پخه شوه. د کارګرانو په کاغوشونو کې د سور او ځوږ جوش کينستی و. ځای ځای په کټونو باندې دوه، دوه، د ګې،درې ، پنځه،پنځه انډيوالان سره ګوښې شوي وو، ټوکې ټکالې، آزادې مرکې او يا جدي بحثونه يې سره کول. په ځينو ګوښو کې ترخيصي افرادو سندرې بللې او په زوره، زوره يې خندل دغه شپه د کارګرو او افرادو تر ټولو خوشالوونکې، بختوره او نيکمرغه شپه وه. په سالنګ کې ډېر ستر او دروند کار سرته رسيدلی و او د لومړی ځل لپاره د سالنګ هيبتناکې او خوني لارې د موټرو کاروانونو ته

خپله غیږه خلاصوله. پردل په همدې شپه کې غلی او غمجن بې حرکته او وچ کلک پخپل شکیدلي کټ ناست و او سریې په زنګنو لګولی و، د خپل بستر د شړې شړیدلې څنډه چې همیشه به یې تر بستر لاندې پټوله نن یې او څه پرې ایښې وه. ږیره یې د عادت په خلاف ببره شوې او د سر پر ویښتانو یې د ورځې د دړو او خاورو آثار لا پاتې وو. د پخوانیو شپو مستۍ او خنداوې، ټوکې او ټکالې، شعرونه او سندرې ګرد سره څنې هیر شوي وو. پردل هغه پخوانی پردل نه و او یو مړ ژواندی غوندې شی ورڅخه جوړ شوی و. انځر لا د مخه د پردل په وزه پوه و، نو څنګه چې کاغوش ته راننووت، مخامخ وژغی ورننږدې شو، لاس یې په ولې ورکیښود او په کراره یې وپوښته:
داولې داسې خپه یې؟
پردل سر رااوچت که، په ځیر ځیر یې انځر ته وکتل او بیایې په یوه ترخه مسکا کې ورته وویل:
د دې لپاره چې د سالنګـ د لارې کار تمام شویدي.
ـ اوهو؛ ته نو د سالنګـ په تمامېدو خپه کېږې؟
ـ هو؛ او دا ځکه چې د کار تمامیدل ماله خپل ماشین نه بیلوي!
انځر دې خبرې ته کټ کټ وخندل او ده تې یې مخ راواړاوه:
ما ته دې د یوه کزچي قصه را په یاده کړه. هغه به چې خپل اوښ ته واښه وروا چول لکه میخ ځای په ځای به ورته ناست و او بیا به چې چا پوښتنه ځنې وکړه هلکه! ولې خپل اوښ سرته لکه د غم څلی سوټ موټ ناست یې؟ کوچي به په ځواب کې ورته ویل: دا ځکه چې د خپل اوښ شخوند مې ښه ایسي او خوند راکوي. ته هم کټ مټ هماغه کوچي ته ورته یې، مګر ستا او د هغه تر مینځ دومره توپیر شته دی چې هغه په یوه حیوان باندې چې سایې لرله او د خپل خاوند تمیزیې کولای شو مین و او ته په یوه ټوټه او سپنه چې نه سا لري او نه حس، نه تا لیدلی شي، نه پیژندلای!
پردل یوه شېبه غلی و وروسته یې سر راپورته که، ستر ګې یې ورپېدې د پوزې ځوکه یې سره شوه او ملګري ته یې په کلکه وویل:
هو، انځره ته ریښتیا وایې، ماشین حس نلري، مګر موږ خویې لرو. په نړۍ کې دا د

او سپنو، ګچو، ارګیو او نورو شیانو څخه جوړ شوي یادګارونه ولې لمانځل کېږي؟ حتی په ځینو هیوادو کې رسمي میلمانه هغوی لمانځي او پښتوته یې ګلان ږدي.
داولې؟...

آیا دغه یادګارونه احساس لري؟

آیا دغه درناوی له دغو بېځانه یادګارونو سره مرسته کوی شي؟

ته باید پوه شې چې بشر یوه تنده لري. دې تندې ته عاطفه وایي. د انسان عاطفه د ده سړیتوب اساسي جوهر دی. انسان همدې عاطفې انسان کړیدي. انسان پخپله مینه کې، پخپلو دوستیو کې او کله کله حتی پخپلو غمونو کې او ژړاو کې همدا عاطفه ښکاروي. وطنپرستي پخپله تر ټولو ستره او مقدسه عاطفه ده. که څه هم وطن دا عاطفه نشي حس کولای، مګر موږ خویې حس کوو او خپل ژوند پې ښکلی کولی شو.

په ما دا خپل ماشین ځکه ګران دی چې هغه زما لپاره اولس او وطن ته د خدمت کولو ډېر لوړ امکانات راکړل. هغه په یخنیو کې، په بادونو، اوریا و په تیږو او سختو لاروکې زما هڅې او زحمتونه کامیاب کړل او زه یې د وطن د خدمتګارانو په صف کې ودرولم. په کوچي باندې خپل اوښ ځکه ګران و چې هغه به د کوچي کورنۍ او ماشومانو ته د ژوند شومه پیدا کوله، هغه ته یې د مشروع ګټې او د روا فعالیت امکان ورکړی و، لیکن زما ماشین د یوه ستر ملت او زما د مورني هیواد د آبادولو په چاروکې له ما سره مرسته کړیده او ما ته یې د «ماشینکار» د ستر لقب افتخار رابخښلی دی.
زه رښتیا له دغه خړکي ماسین سره مینه لرم. اوس چې زموږ خدمتونه د سالنګ په واټ کې سرته رسېږي ما ته تر هر څه دا سخته ښکاري چې له خپل ماشین نه بیل شم او خدای پامانی ورسره وکړم.

کله چې د پردل خبرې دې ځای ته ورسیدې انځر په مینځ کې ورودانګل او ویې ویل:

پردله! ته خولکه دې نورو غوندې بې سواده او ساده سړی نه یې، تاغوندې یوه پوه زلمي نه دا توقع نه کیږي چې د هیواد په یوه داسې ستره پروژه کې یې کار کړی او هغه یې کامیابه کړې وي، بیا ددې په ځای چې خوشاله وي او ځان جشن ته چمتو کړي، هغه دې

پخپل ماشین پسې ژړې او د او سپنې په یوه بې ځانه مجموعې پسې دې خپه وي. په دې باب کې یو کلنګ، یو یوم، یو زنبیل او یو ماشین هیڅ توپیر نلري او نه ښایي یو عاقل انسان له هغوی سره داسې تعلق ونیسي، لکه له ژوندیو مخاقاتو او انسانانو سره یې چې نیسي ځنګه پر دله، داسې نه ده؟

ـ نه، نه، زما لپاره هیڅکله داسې نه ده، که زما نظر چا منلی وای ما به دا خبر کی ماشین چې اوس یې غابښونه هم پخ شوي او زوړ شویدي، هالته بر د تونل د خولې څخه پورته په مخامخ پرښو باندې ایښی و او ترې لاندې به مې لیکلي وو :

« دا د هغو خلکو د پیړۍ د کار وسیله وه چې دا سخته لاره او سرکش غرونه یې هوار کړل او د انسان هیلې یې پې ومنلې » .

ملګریه ! د او سپنو ماسینونه تر هغو انسانانو ډېر ښه او ارزښت من دی کوم چې د اولس د خلکو غوښې او وینې خوري او کله چې مړه شي، نو بیا د نورو لیوانو په سلهاو مودرونه د هغوی د ځنازې په موځر پسې ور روان وي .

زما عقیده داده چې باید یوازې د خدمتګارانو قدر وشي او دا هیڅ فرق نکوي چې دا خدمتګاران له او سپنې څخه جوړ شوي وي او که له غوښو او هډو کونه !

که دا ماشینونه چې سروکال موږ پې سپاره یو او هر کار پې کوو له هغو انسانانو سره مقایسه شي چې هیڅ عملي کار د وطن لپاره نه کوي او تل د وطن د زامنو په اوږو سپاره وي او ددې مقایسې قضاوت تاته درکړی شي ستا حکم به څه وي ؟ ! دا کاریګر او خدمتګار بې سا ماشین به ښه بولې او که دا بل بېکاره او طفیلي ژوندې انسان؟ دا دحس او شعور غل خاوند او که دا بې حسه او بې شعوره معمار ؟

کوم یو ؟ ووایه کنه !

انځره ! دې خبرو او تورو ماشینونه ته په سپکه سترګه مه ګوره، زه د دې ماشینونو په آواز کې ، د سرتګانو د چاودونو په آواز کې، د تیږو د ګغښتو او د غونډیو د نړیدو په آواز کې او په تېره بیا ستاسې د ساده نارګرانو په سندره، پولیو او شورماشور کې د خپل وطن آواز اوروم. زما د ماشین آواز زما د وطن حماسه ده او زه حق لرم چې ددې حماسې پر شاعر مین شم .

داسې ورځ زما نه يادېږي چې زه دې ماشين ته ختلی يم او دی دې نه وي چالان شوی. ده زما ټول همرونه او غوښتنې تر سره کړيدي. دی زما هغه خوږ ملګری دی چې زما ستر هيواد او لوی اولس ته يې د مستقبل لاره هواره کړيده او له همدې کبله زه پې مين شوی يم.

د پردل او انځر له دې بحث نه شل شپې وروسته د سالنګ په تاوراتاو دره کې يو ټولګی چې د خدمت دوره يې په سالنګ کې خلاصه شوې وه مخ په ښکته روان و او دا ترانه يې په ګډه بلله:

دغه پرښې، دغه غرونه
دغه تېرې، دا خوړونه
دا ژورې سترې کندې
دا پېچومې، دا موړونه
تا سيخ کړي، تا سم کړي
تا جګ کړي، تا تم کړي

خدای پامان خره ماشينه!
خدای پامان خره ماشينه!

دغه غرونه به آباد شي
زموږ زړونه به پې ښاد شي
د وطن له ټولو خولو به
يو ځای جګ به دغه غرياد شي
«آباديږي پې ورسم شئ
وطنوالو! ورته تم شئ»

خدای پامان خره ماشينه!
خدای پامان خره ماشينه!

اوس چې ستړي او ستومان يو
له سالنـــګ څخــه روان يو
ستا وفـــــا به نکړو هېره
موږ سپيڅـــلي افغـــانان يو
اى د غـــــرونو پهــــلوانه
اى د تيـــــــږو قهـــرمانه
خداى پامان خړه ماشينه !
خداى پامان خړه ماشينه !

د سالنګ د پرانيستلو ورځ : کابل ـ ۱۳۴۳

د سین سرود

پیړۍ، پیړۍ تېرې شوې او دا مغرور سین د هندوکش په تاوراتاو دروکې لا خپله انقلابي حماسه بولي :

« تل به زما په ځپوکې د خوځېدو، منډو او یرغل قوت ژوندی وی، زه د سمندر د ځپو ټکرو او د لمر وړانګو زېږولی یم ؛

زه د زورورو او سترو توفانونه په زانګوکې روزل شوی یم ؛

ماته ته تالندې، برېښنا او یاغی بادونو للو ویلی ده ؛

ما د سمندر په تیارو تلوکې له نهنګانو او سترو کبانو سره لوبې کړیدي او د آزادو سیلیو تر بولۍ لاندې مې له ساحلي غرونو، کمرونو او ځنګلونو سره غېږې نیولي دي ؛

زه د استوا ګرمیو او قطبي سخنسو ازمویلی یم ؛

ما د توفان په منګولوکې زړور ماهو ګان بلدلي دي چې څنګه د وحشي او فهرجنو دپو تر یرغل لاندې په سړه سینه د خپلو هدفونو خواته خوځېږي ؛

ما د پرمختلونکې انسان د زړه قوت او د سترو برېښنا ازمویلی ده ؛ داسې انسان تر ترږمۍ او توفان ډېر پیاوړی او تر برېښنا او اندر خورا چټک تی . »

« زه د ګړنیو وریځو په وزرونو باندې له هر هوارو سمندرونو نه د لوړ هندوکش څوکوته راوختم، دلته مې د وریځو مستۍ، د بادونو له توندۍ، د باز ته ګړندیو او د سیلاب له هیبتناکو موزنډو نه نوې حماسه زده کړه ؛

زما ددې حماسې قهرمان هماغه زړور او پیاوړې انسان دي کوم چې واورو، بادونو او سیلابونو راچاپیر کړی، مګر سر نه ټیټوی او نه تسلیمېښي ؛

زه له همدې انسان نه الهام اخلم او په نا آزمویلو لارو، کمرونو او دروکې لاروهم او د بحر خواته خوځېږم ؛

زه قدم په قدم خپله حماسه تکراروم ؛

باید د سیندونو او غرونو حماسه یو شي ؛

باید ټولې سندرې، ټول سرودونه او ګردې حماسې یو شي ؛

باید ټول مقدس غضبونه، ټولې کوکې او فریادونه، ګردې ټپې او درست توفانونه سره یو شي او په ګډه د نوي، زړور انقلابي انسان د زغم، جرأت او پرمختللو حماسه بشپړه کړي ؛

زه د څپو، توفانونو، ځغاستو او ژوند استازی یم ؛

ځکه د آزاد انسان د خوځېدو، پرمختګ، یرغل او رزم حماسه بولم ؛

غر او هواره، سین او بحر، با او باران.... دا ټول د زیار ایستونکي انسان د سترې جګړې حماسه بولي.

د انسان هڅه او جګړه، د انسان تکل او یرغل، د انسان ژوند او هدف تر ټولو اوره حماسه او تر هرې سندرې ښکلې سندره ده.

او زه به تل دا سندره ژوندۍ او سپېڅلې وساتم! »

پلخمری-۱۳۴۸.٦.۱۵

نوی ګردان

د شیرمیر ګن (١٦) د جومات په برنده کې مې کری ورځ دعربي صرف ګردانونه یادول: ضرب ، ضربا ، ضربوا . . .

ماغزه مې ستړي شوي وو او سر مې کلک خوږېده .

هالته پورته د جونغر (١٧) د زمان ځېلې غره پر پستو ډډو باندې د رنګینو وریځو یو ښایسته کاروان راکوز شوی و . بې له دېنه چې باد د وریځو شملې و خوځوي د لړو رنګین کاروان ورو، ورو په پرښو او پاڼونو باندې وزر غوړول او پر هوارو تم ځایونو باندې یې اکه مرمري پرجونه ځای پر ځای ټاټوبي کول .

د جومات د حجرو له شانه د ابو د ژرندې موزون او نه شلېدونکې غورمې چاپیریال ته خپله زړه همسشنۍ موسیقي او لرغونی تصنیغ تکراراوه .

د ستومانو ماغزو د کرارولو لپاره مخ په شنو کروندو ووتم. د اوبو کوچنی لښتی په شګلنه او کریړنه ځمکه کې کوږ، ووږ کوزنیو کلیو ته بهېده. د پلیو نریۍ لاره د څوځانو او وحشي بوټو تر مینځ له نري لښتي سره غبرګه ځوره شوې وه .

شاوخوا د بز ګرو کلي او کورونه، جونګړې او څپرې او پر دیوالونو باندې د چاپکو کتارونه ، د کلي مخ ته د ایرو او کثافاتو ډیرلنونه او پې د پاسه د کورنیو چرلانوبنډار، د بوره پټیو، د وچو وښو پر ډنډرو خځلو کې څو ډنګر سر ګردانه خوسکي، ځای ځای د هستو.نې جونګړو تهخ نېږدې د توتانو یوه، دوه ونې او ترې لاندې د کلي ماشومان د خاورو د لوبو بوخت وو. ورایسته په لویه لار کې سوځوونکې لمر ته پر تاوده پوټې باندې یو تور خر د ایتراحت لپاره اوږد غځېدلی ، داسې چې ته به وایې سا ترې ختلې ده. یو خړ خډل

---

١٦ ـ شیرمیر ګن = په دانه غوري کې یو کلی دی او سلیمان لایق طالبې پکې کریده.

١٧ـ چونغر = د پلخمری اولسوالۍ کې د غورې په سیمه راڅر خیدلی غر دی، سلیمان لایق

د خپلو شعرونو لومړنی اثر د همدې غره په نوم نومولی دی .

سپی چې غړونه او لکۍ یې ترې پرې شوي وي، داسې قابو پر سینه باندې پروت دی چې مچ یې لا نه وي لیدلی بیایې خوله وراچولې وي .

د اشیاو، رنګونو او تصویرونو په دنیا کې وړاندې روان یم او خوځېږم، خو د ستر ګو کامرې مې هماغلته پر هماغه یوه تصویر باندې فوکس شوي دي .

ضرب، ضربا، ضربوا . . .

زړې خونې، زاړه کلي، زړې لارې، زاړه لښتي، هر څه او هر څه لکه پخوا، کټ مټ لکه پخوا ؛ اوله دې ګردو سره د شیرمیر ګن د جومات دالان او حجرې او په زړو حجرو کې هماغه زاړه درسونه : ضرب، ضربا، ضربوا ـ یعني یوه تن ووهه، دوو تنو ووهه، دریو یا زیاتو کسانو ووهه !

هڅوک دا پوښتنه نه کوې چې څوک یې ووهه، چا ووهه چېرې ووهه او ولې یې ووهه او ددې وهلو او جګړې داستان ولې نه ختمېږي ؟!

پښې مې خوځېږي او پر نرۍ لاره مخ ښکته بهېږم . ماغزه مې د عربي ګردان تر ګذارونو لاندې میده میده دي او سخت درد کوي

ضرب، ضربا، ضربوا . . . مې د بدن ټول ذرات ډک کړي دي او یوه شېبه مې له خپل عقل او ذوق سره خوالې ته نه پرېږدي.

په دې ناپایه ګردان کې زه د دایرې یوه نقطه یم. په دې ګرځنده دایره کې زما په څېر ملیونونه نقطې یو د بل لاره تعقیبوي او ددې ګردان نا تمامېدونکې رنځ او عذاب ګالي.

دا دیارلسمه پیړۍ ده چې د شپې ستورې او د وږمې ښورې د دی ښایسته چونغر په لمنو کې زموږ له خولې نه همدا یو تکراي ګردان اوري : ضرب، دربا، دربوا . . . !

دا ګردان نه دی، ګرداب دی ، ګرداب ؛ له هماغه ځایه چې شروع کېږي، پر هغه ځای راګرځي او تکرارېږي.

داخو لږ وخت نه دی، پوره دیارلس سوه کاله دا ګرداب پخپله دابره کې راڅرخېږي او زموږ ماغزه، عقل او وجدان پر خپل ځان را چورلوي.

د عربي گردان په جنگ، جگړه کې به مې ناخاپي نظر د ښایسته جونغر د پاسه، د وریځو پر لړونو پریووت. بندي او لیوال زړه به مې بې واکه د فخیل په قفس کې وزر وزر ورپول. شعر ته ورته رنگیني او سندریزې جملې او الفاظ به مې په ذهن کې راپیدا شول، په ماغزو باندې به مې د عربي گردان تندر راپریووت، ناخاپي او بې ارادې به مې د ژبې تبۍ د همیشني عادت په ژرندهکې په خوځېدو شوه او د ضرب، ضربا، ضربوا گردان به د راغلی الهام پر مخ ور وتاړه.

د عربي گردان په تنرارولو کې روان یم او پسې ځم. پښې مې خوځېږي او شاو خوا ځو ځانو، گنگانو[۱۸] او نورو وحشي بوټو له چم نه تېرېږم مګر ستر گې مې ترې خحوند نه اخلي. کربوړې، چرمشکۍ، میرتانه، غوباړی او راز راز ژوندی ساري په بوټو او وچو وښو کې ښوري، مګر زه یې نه وینم. په ولاړو غنمو کې د باد شرنگی، د لښتې د اوبو زمزمه او د لارویو خر کارانو سندرې مې پر غوږونو باندې کیني. هیڅ شی نه اورم، د ټولو پر ځای باندې هماغه یو گردان اورم، هماغه وینم او تکراروم یې:

ضرب، ضرب، ضربوا.

د عربي صرف د ځورونکې گردان په تکرار کې له خپل سرخوږي سره یو ځای د عزیزاکا د سبو کروندې ته راورسېدم.

عزیزاکا، هماغه پخواني مهربان بزگر په پولو کې کارکاوه او تربیلېیو په ختو کې خښ و. زما د پښو ښکالو[۱۹] یې واورېده، راویې کتل، یوم یې د لښتې په پوله باندې ودراوه، لاس یې د ورو ځو د پاسه پر تندي باندې لمر ته سپر کړ، ښه راته ځیر شو او بیایې زما پر لور پښې راسپکې کړې او په منډه کې یې مخاطب کړم:

وډرېږه، آخندزاده ودرېږه؛ چې جواری سره وخورو!

---

۱۸ ـ کونگه = د (مردغه، ترخه) په تول، یو سارانی وړوکی بوټی دی چې سپیدارته ورته پاڼې لری او د سوزولو لپاره په کارېږي. د پکتیا په دښتو کې زیات موندل کېږي

۱۹ ـ ښکالو= یو کمزورې آواز چې د یو موجود سته والی علامه وي په دری ژبه کې (شرفه) ورته وایي.

هماغه پخوانی عزيزاکا، خو تر پخوا ډېر زوړ شوی او يوه ستوی سوی، ملايې د رېږوونکې کار، اوږده فقر او زړښت له امله لکه ليندۍ راکږه شوې. وزرونه يې لکه ګرمۍ وهلی چرګ ځوړنځ دوي او ګامونه يې ارت، مګريې واکه او بې موازنې، تر ملايې د سر تور لنګوټې تاو کړی او بريښنده خيرنه خولۍ پر سر، په خولو کې خيشت پيشت راورسيد او سمدستي يې متې رانه چاپير کړې. د تروشو خولو او خپرو دوړوزې

ځينې پورته شوې او په دې توګه يې د دوستۍ او پلارولۍ مينه وپالله.

ناڅاپه مې له خولې ورته وويل:

په دې زهير ځان او په دې عمر؛ لا تر کله...؟

ده وويل:

هو؛ نو څه وکړم؟ دغه به له خدايه راته مقرر وي!

ما ويل، زلمي؟ اوس هو بهرام، جليل او جميل مکړه زلميان او د کار يړي دي!

ځير ځير يې راته وکتل او د ستر ګو په ځېرمونې يې يوه نرۍ ويانده او غمجنه مسکا ورپيده.

ما ويل: ولې؟ ولې؟

عزيزاکا ځواب راکړ: بهرام په عسکرۍ کې مړ شو. جليل د خواجه الوان په لوونو کې لمر وواهه او د خدای په رضا لاړ. جميل خوارکی د پښو له خوږو شل شوی او د هغو نورو ځوانيمرګانو له ښځو او ماشومانو سره ماته را دغاړې دی...!

سر مې چکر وواهه، نرۍ مې ه غاړه کې کړۍ شوه، د عربي ګردان ځړيکې مې لکه پولادي ځنځير په ماغزو کې ونښوريدې:

ضرب، ضربا، ضربوا...

د عزيزاکا له ستر ګو نه دوه رڼې او ښکې راوبهيدې. زه بې طاقته شوم غره ته مې مخ ورواړتوه. شاعر چونغر سپينو لړو ته تور رنګ ورکړی و او هغه يې له کمرونو او تبيو څخه هواته پورته کړی وې. توفاني باد دوريځو سره بيرغونه څوکوته خيژولي وو. آسمان لومړنۍ غصه پيل کړی وه او ځوانو سپلاوونوته يې د ځوړندو پڅيو او کږو لښتو پر لوري د يرغل کرښه ورښووله. دتالندې جيغو او د برېښنا تازينو د ځمکې ټول ويده رګونه

وخوځول. یپاوړې باران، سرې سیلۍ او د لندې خاورو بوی زما ناکرارو او رنځورو ماغزو ته دمه ورکړه او زه یې د برېښنا او تندر په کړنګارکې د زاړه ګردان د تاریخ ځپلې دایږې له طلسم نه آزاد کړم .

له درانه خو به راویښ شوم، تور ویښتان مې سپین شوی وو . پاڅیدم، څادر مې وڅانډه .

جومات نوی شوی و، طالبان نور وو او د زاړه ګردان پر ځای یې دغه ګردان زده کاوه: ډوډۍ، کور، کـــالي !

سوله، آزادي، سو کالي !

خلک، ګوند، انقلاب !

پاس په جونغر باندې د وریځو سور بیرغ کې د غروب سکروټو کې یې د غیلان [۲۰] د وینو رنګ اخیستی و د نیلي آسمان په زړه کې رپیده. په راڅوړندو ناوو او درو کې د سپینو وریځو پټارې د غره د کمیس تر لمنو پورې راغځیدلې وې .

زه د شعر پر تال وختم او تر نوي ګردان لاندې مې دغه ټکی زیات کړل :

ښکلا، مینه، شعر، موسیقي او نیکمرغي !

کابل ۱۳۵۷.۲.۲۰

۲۰ـ غیلان = د خراسان د شعوبی نهضت یو قهرمان

پښيمان سرباز

د مني د مازيگر زيړ بخون لمر ورو، ورو د لويديځو غرو واورينو څوکو ته راکوزېده. د تورو وريځو يو ه ستره پاغونده د لويديځ له لوري ختيځ پلو ته د شينکي آسمان په دړه رابهېدله، ښکته په تنگه ژوره دره کې د پنجسير سين د څپو دهاتيانو پر ليکه کوږ ووږ روان و. ورلرې د کوهستان پر هوارو شنو کرونو کې شين خپله سينه پراخه کړې وه او د شنو باغونو دونو له څانگو او څڼو څخه يې مچې اخيستلې. د اوړې موسمې يادونو د باغونو په زرغونه بحبره کې ځپې وهلې او د مستانه سين سيرودونو ته نڅيدل.

بابه خان د لوړيدونکي غاښې پر ډبرينه سينه د خپل مشکي آس تر جلب لاندې په ستما، ستما پورته خوځيده. د ښي لاس ماتو شويو هډو کويې ځړيکې وهلې او توده تبه يې د ټول وجود په اندامونو کې خوره شوې وه. د کروندو او د سين د غاړې د وحشي ورږو بوی د مساله دارې شوروا او تودې ډوډۍ عطرو او له پيغلې سره د چغلبازيو تخيل پر زلمي سرباز باندې د پيچومې ختل آسانول. په ببخوبه پړ سيدلو ستر گو کې يې د ستومانوونکو ترخو پېښو بيلگې ښکاريدلې، رنگ يې الوتی و او په بڼه کې يې د درد او کسات لمبو ځپې وهلې.

د آس پر ساغرير يې يوه زړه خورجينه چې ښه نه و مصبوط شوې اې خوا دې خوا زنگېدله. آس يې ستومانه شوی و، په ښي لاس نگوښيده او په متکي پر لار روان و.

بابه خان ته د پرنگي په جگړه کې خپل سر گذشت ورياد شو. ده ته په کابل کې د ۱۸۷۹ کال د نوامبر دا دسامبر بريالي يرغلونه ورياد شول:

«هغوی به اوس چيرې وي، په څه کار لگيا دي، محمد جانخان وردک، ملا مشک عالم او دا زموږ زمری ميربچه ...»

بابه خان د شيرپور پر عسکري کلا باندې د ۱۸۷۹ م کال په يرغلونو کې د کوهدامني ميربچه خان تر مشرتوب لاندې گډون کړی و. د هغه وخت تاوده او وياړلي خاطرات ورياد شول، په بريتو کې يې نرۍ مسکا وخوځيده او پخپله برخه يې شکر ويوست

. له غازي محمد جانخان سره د پيژند گلوۍ پښنه ورياد شوه ، ستر گې يې له مينې او عاطفې ډکې شوې ، د ړړا ميل ورپيدا شو ، مگر ويې نه ژړل او له ځان سر يې وويل : ۲ د ميړنيو حق په او ښکو نه ادا کېږي، په وينو ادا کېږي » . مات لاس يې څړيکې ووهلې . د ۱۸۷۹ کال د نوامبر په مهال د کابل په ښارکې د انگريزانو په لاس د وطنپالو نکو پانسي او اعدامونه وریاد شول، د کرکې او کسات توفان يې په مغزو کې راپورته شو، پر مخ باندې يې د خولو نيز راخوځېده او په ريږدو نکو بريتويې ننووت. مات لاس يې د غاړې له پټارې نه بې ارادې د تورې په لور اوږد شو او بابه خان يې د درد له زوره لکه سوی سکور تک تور کړ، ځای پر ځای ودريده، ستر گې يې له درزه پټې کړې او پر کينې لاس يې د ټپي لاس ځنگل راتم کړه .

يوه شېبه وروسته يې د اميدوارو ستر گو کونجونو ته د مسکا څپې ورسيدې تندی يې ورين شو، بې واکه يې کينې لاس په برستو راتېر کړ او ستر گې يې مخامخ تر ټولو په لوړه څوکه خښې شوې :

.... د سيخيلو او جمالاغې جگړه هم ، گرمه جگړه وه ، ... کاک گوزارونه مو ورکړل. خو جنگ جنگ دی، تل او هميشه بری نه راوړی، مگر نه، نه ... که خيال گل مورچه نه وای خوشې کړې گورکه کپتان به زما شاته نهور سيدلی او ما به په هغه باندې د تيښتې لار ترلې وه. هی هی چې هم زخمي شوم او هم ښکار له لاسه ووت ... تر زرو نامردانو يو مرد ښه دی ـ مړ به دې کړي، مگر وبه دې نه شرموي. گوره چې کله به بيا زما جنگي وزر روغ شي .

بابه خان ته خپله پيغله ورپه ياد شوه، د خولې څوابنتی (۲۱) يې سره وغځيدل او د جنگ له ميدان نه دځوانۍ او مينې د ليونتوب ساراته ورننووت.

آه کور دې وران شه څومره ښايسته يې !

آيا هغه به باور کړي چې ما دومره ميړانې کړيدي ؟ تو که زما په ميړانه شکمنه شي څوک به زما صفايي کوي ؟ او که داتور شک په ما پيدا شي، زه به بيا له کوره جومات ته د

---

۲۱ ـ څوابنتی = وښکی .

هغه لښتي پر ښنه‌ه ښنگه ځم چې د کلي پيغلې هر ماښام پې راپنډېږي .زه به د کلي نجونو ته يو نامرد او له دښمن نه راتښتيدلی سړی ثابت شم. زما نجل ته به په پيغلو کې څه غرور او عزت پاتې شي. د پلار او رمير. به مې له شرمه په گور کې رامات شي. جومات او زموږ هديره به سپکه او پر ما به د ټول عالم ناورينونه را واوروي.

بابه خان د کور او جگړې د ميدان تر مينځ لا په خوږو ترخو تصورانو کې د غره په جگه سينه الويزاند روان و چې په پورتنيو ټرو کې د ټوپک د فير آواز جگ شو او د غرونو په شاوخوا لوړو کې يې غځونې وکړې. بابه خان لکه ترهېدلی غرڅنی ځای په ځای ودريده او له آس سره يو ځای غوږونه څک کړل . سمدلاسه يې هغه تړې تر نظر تېرې کړې چې د غاښي سهيل لورته لکه کلاگانې په مستقيم خط جگې شوې وې .

د ټوپک لوگی پيدا نه شو او هيڅوک يې و نه ليدل. بابه خان د لارې ژۍ ته را په شا شو. په يوه هواره ډبره کيناست او سترگې يې د غرونو له لوړ بام نه د کوهستان هوارې او شنې ناوې ته راواړولې . د شونډو په پترو کې يې د مسکا يوه تگخه څپه راغبرگه شوه. په زړهکېپې د رزم او عشق غبرگې برېښناوې وپړکېدې، د خندې څپو په غېږ کې راوينو او له ځايه يې راپاڅاوه. د آس جلب يې د زين په کړۍ کې وتاړه او بيرته مخ ښکته د شتل په استقامت کوهستان ته راځوړند شو .

« ... نه، نه زه کورته نه ځم، د کليو لارې تړل شويدي؛ زه واځې يوه لار لرم او هغه د جنگ ميدان ته وتلې ده؛

ماته له دې خاورې نه د مور پوی راځي او زه حق نلرم خپله زخمي مور د فرنگ تالانگروته يواځې پرېږدم؛

دوه لاسونه د همدې لپاره دي که يو مات شي، بل د هغه پر ځای وخوځېږي، که زموږ غلي شوو ژوند او تکل به غلي شي او زموږ پر ځالو به د اسارت بدمرغ سيوري خور شي.

تر څو زموږ د پلرونو هدېرو دلته شته دي او په اورغلو کې پخوانۍ سکروټې نه دي ايرې شوي او د وطن زرين لمر زموږ رگونه او پلې گرمولای شي د تورې وخت نه دې تېر

شوی ؛

موږ د مینې د تودو خپو او د عدالت د رڼا ستایونکې یو ؛

زور او زبردستۍ ته نه تسلیمېږو او د میړانې مرګ د سپیتانې په ژوند نه بدلوو .

دا سینونه ولې شور کوي، دا د هندوکش د پاسه د وریځو څپې ولې پر کمرونو وړانګې، دا د جګو درو واورې ولې رالېږدي او ددې وطن شجاع انسان ولې پرلویشته خاوره جنګېږي ؟

داځکه چې موږ او زموږ وطن د آزادۍ او ژوند د ساتلو لپاره هست شوی یو .

دا دی بېرته درو ګرزیدم، ما و بخښنه وطنه ! ؛

زه بیا هیڅکله له ژوندې زړه سره د سرنوشت له سرو لیکو څخه نه راوزم ؛

زه به د وطن د نجونو د غرور او مینې ډیوې ته د نامیندۍ او مرګ سیلۍ ورپرې نه ږدم ».

توره وریځ د کوهستان د غروب په ورستیو شغلو کې لکه د نوبهار د ارغلیو (۲۲) انګاره سره شوې وه او د شنې ناوې د هیلیو نورونه (۲۳) یې لکه د سرو زرو کڅوري پخپلو رنګینو وینو ماړه کړي وو. ځانګړی سپور لکه د نیل زخمی نهنګـ د لمر د شغلو له سمندرنه د تیارو د وتل ته ورښکته کېده .

د سربازانو ژوند د کړاوونو او افتخاراتو پر لیکه تېرېږي !

---

۲۲ ـ اورغلی = اورتون، آتشکده ـ نغری

۲۳ ـ نور = د هیلیو د ښکار ډنډ

د کوچو سرگردان

سر تور او سپیره سر، لوڅې او چاودې پښې، څیرې گریوان، له او ښکو ډکې گستر گې او له سلگو پر سیدلی ستونی ایخوا؛ دیخوا سر گردان روان و. لمن یې له ورو، ورو هڼو کو او شگو څخه ډکه کړی وه، کله به د سړک یو ژۍ ته کېناست او د لمنې شگې او هڼو کې به یې ښکته پورته کول او کله به یې بېرته په لمن کې واچول او بې ارادې به بل لور ته روان شو. خو د کوچنیانو کومه ډله به یې ولید له ژړه غ. نې بنه به یې مسکۍ شوه او په ډېر خوند به د هغې په لور وررهي شو. د لمنې هڼو کې به یې وغور ځول او سپیره میره به ملگرو ته ورغی. دهلکانو په توده او ښایسته کالیو به یې گوتې وهلې او بیا به یې په نیمه ژبه ورته وویل:

دا چا درته راوړي دي؟

کله به یې چې د کوم هلک سره د خوراک کوم شی ولید، نو دستې به یې پوښتنه ورڅخه وکړه چې څنگه خوند لري؟ چا در کړیدي؟ ماته یې ولې نه راکوي؟ بیا به یې وروسته وویل چې لږ خو ماته راکړه!

نو که به ملگرو سلا ورته ونکړه بیا به یې د چورولو څار کاوه، چې وار به یې برابر شو لاس به یې واچاوه او منډه به یې واخیسته، هلکان به پسې شول او وروسته له څو منډو رامنډو به یې ونیو او په وهلو به یې ځتنونه پې سترې کړل.

ژړاوې او نارې به پورته وې، خوله او پوزه به وینې شوې وو ملگري به تللي وو او دی خوار به ببر او سپیره سر پر ځای پړ مخې پروت و.

خلک به دده د اړخ سره تېریدل، راتېریدل. چا به کوم وارې ورته وکتل او چا به بېخې التفاوت هم ورته کاوه. له ځانه سره به یې ترمازیگره وژړل او کله به په ژړا، ژړا کې غلی شو او خوب به پسې یووړ. او بې تودوخې لمر به د غرو تر شا کیناست. د ماښام تیاره به د ښار په فضا ورو ورو راغوړیدله سړو سیلیو به له خوبه ویښ کړ. راولاړ به شو. ستر گې به یې ومښلې او بیا به له خوبه ډک او ځوړند سر د خور خواته روان شو. له عمومي واټ څخه به

رابیل شو او د لوړ او ښایسته مانیو اړخ ته په د پلیو د لارې کیڼې خواته د دیوال تر اړخ روان و. کله به دغو ښو او غوړو زړه وړونکې وږمې د یوه بڼ‌ای د کور تر مینځ لکه میخ ځای پر ځای ودراوه، غتې او توژې ستر ګې به یې د بڼ‌ای په وره کې ښکته او پورته ورغړولې، خو ددې له ویرې چې د ماښام تیاره به زیاته شي ډېر ځند به یې نه کاوه، نو رهي به شو او په لار کې به د نان بای دکان ته راورسید. هلته به د ګرمو ډوډیو بوپ د دکان خولې ته راوو ست، اوهغه ځایه به هم په داسې حال کې چې تر ډېره ځایه به یې مخ شاته اړولی و ـ زړه نا زړه راتېر شو. لاسونه به یې تر تخر ګو لاندې نیولي وو او له یخنۍ به لکه بڼکه رېږدیده. د پاخه ماښام په پخه تیاره کې به د هغې لویې دروازې مخ ته راورسید، ننه به ووت، د لوي او ښایسته عمارت تر مخ به لکه غل ورو ، ورو د پښو په ګوتو روان و، کله به سره له ټوله احتیاطه د کوربه هلکانو په لاس کښیووت، هلته به نو بیا هلکانو را ځملولی و، د ګریوان درز به یې تر لمنې پورې ځیرې شو او د خوار کي چیغو او نارو دنیا نیولې وهز بختوره اګو[۲۴] به پې راخبر شوه، رامنډې به یې کړې او له هلکانو څخه به یې خلاص کړ، هلته به یې له اوړکو ډ کې تورې ستر ګې د متجاوزو هلکانو په ستر ګو و ګنډلې، څو سلګۍ به یې ووهلې او ځان سره به ورو ، ورو وچونګېده، بیا نو بختورې اګو تر لاس نیولی د لوی سالون له مخې به سې تېر کړ او په یوه نرۍ لار به یې د نوکرانو سرای ته ننه یوست. هلته به د غواو له غوجلې څخه تېر شو او د تورې نمجنې کوټې دروازه به یې خلاصه کړه بیا به د کوټې بر سر ته تېر شو او د زاړه پوز کې په پیڅه به پریووت او رږل به یې.

څه وخت وروسته به بختوره اګو راغله او دوه وچې ډوډۍ به یې ورسره راوړې او په سړه صندلۍ باندې به یې کیښودې، بیا به ولاړه او څه سکاره به یې راوړل، په کمکوټي منقل کې به یې واچول، د کوټې دروازه به یې پرانیستله او سکاره به یې تازه کړل. تور او خیرن چای جوش به یې په سکرو کیښود او چای به یې برابر کړ. د منقل سکاره به یې په صندلۍ کې واچول، بیا یې تور ستر ګې یتیم را چخلا کړ او تریخ چای به یې له ډوډۍ سره پې وخور.

۲۴ـ اګو = ابۍ ، ادې

کله کله به د کور به له آشپز نانې څخه د کباب او قورمې وږمه دهلك سپوږموته راغله، نو لاس به يې له ډوډۍ څخه ويوو ست او کباب به يې غوښت. مرور به شو، په ژړا او سلگيو به يې لاس پورې کړ او په ژړا، ژړا کې به پسې ويده شو. بختورې اگو به زوږ او شړيدلی گنډ په ثندلۍ واچاوه او هلك به يې پکې ونغښت، بيا به يې لکه ليونۍ له ځان سره ورو، ورو خبرې کولې :

« لويه خدايه، دا کوچنی، بې موره، بې پلاره هلك څنگه پوه کړم چې بايد په دې تيت او ويرجن ژوند قناعت وکړي،

دی هيڅکله نه شي پوهېدای چې بې پلاره او بې موره هلکان د قورمو او کبابونو استحقاق نلريؤ دوی بايد لوڅ، بربنډ او په نيمه گيډه ژوند وکړي. دوی د ښو کاليو، تودې بسترې او آسوده ژوند وړ نه دي، د دوی دنيا د لوږې او تندې دنيا ده، دوی بايد ه غمونو کې لوی شي او د نورو تر بار لاندې شپې او ورځې تېرې کړي او بيا د ژوند وروستۍ سلکۍ په کړاوونو او بدبختيو کې ووهي .»

بختورې اگو به دا څو خبرې پخپلو او ښکو ووينځلې او بيا به يې د تورو تيلو څراغ ټپ کړ او ويده به شوه .

د څراغ لوکي، د سکرو بخار او د نمجنې کوټې رطوبت به يو ډېر بد بوی او مهلك کيفيت پيدا کړ. همدا کوټه وه چې د تور سترگې يتيم مور يې له ارمانو سره يوځای گورته وليږله. اوس هم همدا کوټه ده چې بختوره اگو يې په راز راز رنځو اخته کړيده. بختوره اگو به څنگه چې سر مشښود، نو په ټوخلو به يې پيل وکړ ز کله به چې ټوخلې ډېره وارخطا کړه، نو نيمه شپه به راووتله او تر سپيده چاوده به په انگړ کې گرزېدله .

شپې او ورځې روانې وي. بختورې اگو ناجوړې سخته شوه . د کوربه له خدمت او چوپړ وهلو څخه ولويده او داسې په ځان اخته شوه چې هر څه يې هير شول. تورسترگې هلك ته ددې موقع پيدا شو چې د بادارانو کورته ورننوزي. هلك به په کور کې دې پلو، هغه پلو گرزيده، منډه به يې وهلې. د کور د خلکو له وهلو او ډبولو څخه به يې سترگه نه کوله، کوچني هلکان اکثر شوخ وي، بيا په تېره يتيم هلك چې د روزنې او سمو عاداتونو له زده کولو څخه محروم پاته شوی وي .

يوه ورځ د کور ښځښتن دوه، درې واري ښه په مزه وډباوه، مګر هلك لارې ته برابر نه شو او سم له ماښام سره يې يو ډېر ښايسته چيني لوښی مات کړ. د کور ميرمن سخته په غصه شوه، هلك يې له لاسه راونيو او د آسپزخانې خولې ته يې راووست، بيايې خپل يوه مزدور ته وسپاره او ورته ويې ويل :

دا هلك له چتې وتلی دی ! دا يوه داسې ځای ته بوزه چې بيرته زموږ د کور لار پيدا نکړي، هلته يې خوشې کړه او پخپله بيرته راځه !

شپه تيره شوې وه، د بختورې اګو ژړاوې په تور سترګې يتيم پسې پای ته رسيدلې وې، د ژمې د سباوون ژيړ لمر د سپينو واورو په بړستن غوړيدلی و. د

بختورې اګو باداران په تاوده سالون کې د سبا ناري په دسترخوان ناست وو، رايو خوږې او ښايسته سندرې خپرولې، کوچ، پيروي، هګۍ، کباب، شودې او مربا په دسترخوان ايښې وو، دخندا خبرو او مرکو په مينځ کې يو مزدور راننه ووت او ويی ويل :

د بختورې اګو حال ډېر بد دی. د سترګو توريه بېخي ورك شوي دي. خبرې نشي کولای او د نورو په خبره هم نه پوهيږي. ماته خو ښکاري چې خلاصه ده، نور نو خدای ښه پوهيږي.

هلته چا وويل :

له مرګه خو نشو خلاصولای، نو زموږ تکليف څه دی ؟

د کاله ميرمن وويل :

چې مري ، خو مري به ، اجل به يې پوره شوی وي ته پخپله . . . .

د راډيو اعلانونه شروع شول او د کور د ميرمنې خبرې پرې کرې ، راډيو وويل :

نن شپه د يوه کوچني هلك مړی چې عمر يې له پنځو تر شپږو کلونو پوې رسيږي د ښار د يوه عمومي سړك تر اړخ د پوليسو لاس ته ورغلی دی، خپلوان او مشران دې دريمې ناحيې څخه پوښتنه وکړي.

د کور خلکو يو بل ته سره زکتل، عواطف يې ونه پاريدل، سترګې يې لمدې نه شوې. زړونه يه ونه برېښيدل، مګر دومره يې وويل :

يخنی وژلی دی .

ناڅاپي د مزدور له خولې چيغه راووته :
دا زړونه نه دي ډبرې دي، ډبرې دي، ډبرې .
د کور خاوندانو رنګونه والوتل او په مړو سترګو يې يو بل ته سره کتل .

۱۳۴۰ کال

عنوان **مخ**

عنوان	مخ
کسات	۱
شپېلۍ	۳
اوښکې	٦
اتڼ چې	۸
د غرونو په تیاره کې	۱۰
د زمانې په ناپایه سین کې	۱۲
د شپانه نغمه	۱۴
زه	۱۷
ژړندو کې یتیم	۱۹
دا عجیب انسان	۲۱
زما نیمګړې ترانه	۲۳
ماشومتوب	۲٦
وروستۍ هوښکې	۲۸
غلی شوی بلبل	۳۲
هغه څوک چې نه مري	۳۴
اختر مبارک کې	۳۷
د بنګال رقاصې ـ کمارې چتراته	۴۲
راشئ خپلې سندرې وبولو	۴۴
د ژوند وروستی پیغام	۴۷
د اباسین سپېدې	۵۱
ژیړې پاڼې	۵۴
مرور شپون	۵۸
قهرمان څه وویل؟	٦۲

واقعي قهرمان ۶۴

د پېړیو مساپر ۶۸

د تاریخ دریځ ۷۰

لارویه ! ۷۲

لامبوزن ۷۴

پټه مینه ۷۷

بوره ۸۱

بزکشي ۸۵

فاحشه ۹۱

د جومات مړی ۹۹

د کارخانې جشن ۱۱۰

دوه جوالیان ۱۱۷

خړکی ماشین ۱۲۹

د سین سرود ۱۴۱

نوی گردان ۱۴۴

پښېمان سرباز ۱۵۲

د کوخو سرگردان ۱۵۹